

Załącznik  
do Uchwały Nr 366/XXXVI/21  
Rady Miejskiej Łomży  
z dnia 31 marca 2021 r.



URZĄD MIEJSKI  
W ŁOMŻY

**PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ  
OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH  
w mieście Łomża  
NA LATA 2021-2030**

Łomża, 2021 rok

## Spis treści

<b>WPROWADZENIE</b> .....	<b>6</b>
<b>I. DEFINICJE</b> .....	<b>8</b>
<b>II. DIAGNOZA</b> .....	<b>11</b>
1. Niepełnosprawność w Polsce .....	11
2. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności.....	12
3. Niepełnosprawni w jednostkach oświatowych.....	20
4. Osoby niepełnosprawne w systemie pomocy społecznej .....	25
5. Działania związane z rehabilitacją społeczną.....	37
6. Niepełnosprawni w Powiatowym Urzędzie Pracy w Łomży .....	49
7. Działania związane z rehabilitacją zawodową .....	55
8. Organizacje pozarządowe działające na rzecz niepełnosprawnych.....	66
<b>III. ZAŁOŻENIA I ZDIAGNOZOWANE POTRZEBY</b> .....	<b>75</b>
<b>IV. KIERUNKI</b> .....	<b>77</b>
1. Kierunek I - Kreowanie pozytywnego wizerunku osoby niepełnosprawnej w społeczności lokalnej i kształtowanie świadomości społecznej na problemy osób niepełnosprawnych .....	77
2. Kierunek II - Ułatwienie dostępu do rehabilitacji społecznej, usług terapeutycznych i funkcjonowania w środowisku lokalnym.....	79
3. Kierunek III - Działania zwiększające aktywność zawodową i wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy .....	81
4. Kierunek IV - Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej .....	84
5. Kierunek V - Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, zapewniająca odpowiednie warunki uczestnictwa w życiu lokalnym .....	86
<b>V. REALIZATORZY PROGRAMU</b> .....	<b>88</b>

*Prawo osób niepełnosprawnych do podmiotowości, niezależności, autonomii powinno znaleźć swoje odzwierciedlenie w mentalności społecznej, przepisach prawa i jego przestrzeganiu. Działania na rzecz osób niepełnosprawnych powinny znajdować się w głównym nurcie działalności wszystkich instytucji państwowych*

***"...Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi w swej godności i w swych prawach przysługujących każdej osobie... "***

Deklaracja Praw Człowieka

*a osobę niepełnosprawną trzeba po prostu zauważyć, zbliżyć się do niej i wtedy dopiero można zobaczyć w niej zwyczajnego człowieka, który ma uczucia, ambicje, zdolności, różne pragnienia i potrzeby i bardzo chce, aby go normalnie traktować.*

Program został stworzony w oparciu o najważniejsze przepisy prawa dotyczące osób niepełnosprawnych w Polsce:

- Konstytucja RP – art. 30, 32, 68, a szczególnie art. 69, który brzmi: „Osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej.”
- Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. - Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 – dokument ratyfikacyjny podpisany przez Prezydenta RP w dniu 6 września 2012, Oświadczenie Rządowe z dnia 25 września 2012 r. w sprawie mocy obowiązującej Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1170)
- Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2020 poz. 426 z późn. zm)
- Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2020 poz. 53)
- Karta Praw Osób Niepełnosprawnych -nie stanowi źródła prawa, jest aktem ogólnym i wyrazem stosunku władzy ustawodawczej wobec osób niepełnosprawnych,
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. 2020 poz. 1668, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2020 poz. 1876, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2020 poz. 1057, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. 2017 poz. 1824, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. 2020, poz. 685 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2020 r. poz. 1409 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych ( Dz. U. 2020, poz. 357, z późn. zm),
- Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. 2020, poz. 708 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. 2020, poz. 1329 z późn. zm.)
- Program na rzecz poprawy warunków życia społecznego i zawodowego w województwie podlaskim na lata 2019-2023,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 – 2021.

## **PODSTAWA PRAWNA**

*Podstawę prawną do opracowania i realizacji Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych stanowi art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2020, poz. 426 z późn. zm.), który brzmi następująco: „opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:*

- a) rehabilitacji społecznej,*
- b) rehabilitacji zawodowej i zatrudniania,*
- c) przestrzegania praw osób niepełnosprawnych;”*

## **WPROWADZENIE**

Program Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2030 jest dokumentem, który zakłada kontynuację celów i kierunków zadań lokalnej polityki na rzecz osób niepełnosprawnych jakie zostały wytyczone w poprzednim programie opracowanym w 2014 roku. Kreowanie lokalnej polityki na rzecz osób niepełnosprawnych jest bardzo ważnym i obligatoryjnym zadaniem władz samorządowych. Społeczności lokalne mają możliwość tworzenia tej polityki na własną rękę i otrzymują na ten cel środki publiczne, choć w niewystarczającej wysokości.

Dzięki podejmowanym działaniom wspieranym finansowo w szczególności przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, w społeczeństwie powoli kształtuje się postawa akceptacji wobec osób niepełnosprawnych i coraz większe zrozumienie ich problemów. O efektach działań decydują ludzie – ich zaangażowanie, wrażliwość i chęć rzetelnego wykonywania obowiązków.

Celem niniejszego programu jest wsparcie osób niepełnosprawnych w ich życiowej aktywności, społecznej i zawodowej. Osiągnięcie założonego celu będzie polegało na stworzeniu równych warunków startu edukacyjnego, zawodowego, właściwego funkcjonowania w społeczeństwie.

Działanie samorządu na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców powinny polegać na usuwaniu istniejących barier organizacyjnych, architektonicznych, transportowych czy w dostępie do informacji. Najważniejsze jednak jest usunięcie bariery w umysłach i to zarówno we własnym, jak i innych ludzi. Należy spojrzeć na niepełnosprawnego mieszkańca jak na osobę mającą konkretne ograniczenia, a nie na posiadacza określonego dokumentu. Wtedy okazuje się, że jest to mieszkaniec taki sam jak każdy inny, mający określone prawa i obowiązki wobec swojej małej społeczności. Większość społeczeństwa kojarzy niepełnosprawność z wózkiem inwalidzkim, kulami, brakiem ręki czy nogi. Wśród nas jest jednak dużo innych osób niepełnosprawnych, które z pozoru wyglądają na zdrowe. To osoby przebytej chorobie nowotworowej, z problemami psychicznymi, cukrzycą, wadami wzroku, słuchu, czy wadami narządów wewnętrznych.

Działania na rzecz „wyrównywania szans” oznaczają, że potrzeby każdej jednostki są jednakowo ważne, że potrzeby te muszą stanowić podstawę planowania życia w społeczeństwie. We współczesnej cywilizacji oczywiste jest, że każdy ma prawo do życia. Jednak coraz powszechniejszy staje się pogląd, że to nie tylko prawo do egzystencji, ale prawo do godnego życia.

Osoby niepełnosprawne winny więc otrzymać niezbędne im wsparcie w ramach normalnych struktur edukacyjnych, opieki zdrowotnej, zatrudnienia i usług społecznych. Bardzo ważną częścią procesu wyrównywania szans powinno stać się niesienie pomocy osobom niepełnosprawnym tak, aby mogły wziąć na siebie pełną odpowiedzialność jako członkowie społeczeństwa.

Realizacja założonych celów i zadań wspierających rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych wymaga znacznych środków finansowych. Skuteczna pomoc społeczna i rehabilitacja społeczno - zawodowa osób niepełnosprawnych może być prowadzona przez samorząd terytorialny tylko w przypadku zabezpieczenia odpowiednich funduszy celowych i środków unijnych. Dlatego też bardzo ważne dla rehabilitacji osób niepełnosprawnych zamieszkujących w mieście są środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Program jest dokumentem obejmującym długofalowe działania, dlatego też w sposób ogólny określa kierunki działań.

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych został opracowany we współpracy z:

- Powiatowym Urzędem Pracy,
- Powiatowym Zespołem do Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności,
- Zakładami pracy z otwartego rynku pracy,
- Placówkami edukacyjnymi i zakładami opieki zdrowotnej z terenu Miasta Łomża,
- Organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych.

Przed przystąpieniem do jego opracowania dokonano diagnozy społeczności lokalnej w mieście z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych w następujących obszarach:

- potrzeby środowiska osób niepełnosprawnych,
- wpływ środowiska fizycznego, informacji publicznej, środków komunikacji na pomoc społeczną, edukacyjną i leczniczą wobec osób niepełnosprawnych oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej,
- rehabilitacja zawodowa,
- organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych.

**W Programie Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w mieście Łomża na lata 2021-2030** (zwanym dalej „PROGRAMEM”) ustalono kierunki wynikające bezpośrednio z oceny sytuacji osób niepełnosprawnych zamieszkałych w mieście. Realizacja kierunków działań wynikających z Programu jest zgodna z celami działań samorządu ujętymi w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 – 2021*.

## I. DEFINICJE

Według Światowej Organizacji Zdrowia WHO „Osoba niepełnosprawna to osoba, u której istotne uszkodzenia i obniżenie sprawności funkcjonowania organizmu powodują uniemożliwienie, utrudnienie lub ograniczenie sprawnego funkcjonowania w społeczeństwie, biorąc pod uwagę takie czynniki jak płeć, wiek oraz czynniki zewnętrzne”

Niepełnosprawność w znaczeniu *potocznym* to długotrwały stan, w którym występują pewne ograniczenia w prawidłowym funkcjonowaniu człowieka. Ograniczenia te spowodowane są na skutek obniżenia sprawności funkcji fizycznych lub psychicznych. Jest to takie uszkodzenie, czyli utrata lub wada psychiczna, fizjologiczna, anatomiczna struktury organizmu. Utrata ta może być całkowita, częściowa, trwała lub okresowa, wrodzona lub nabyta, ustabilizowana lub progresywna. Niepełnosprawność jest jednym z ważniejszych problemów współczesnego świata. Wynika to z powszechności i rozmiaru tego zjawiska.

**Niepełnosprawność** - oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwale lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. Niepełnosprawność to trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia organizmu.

**Osoba niepełnosprawna** - w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych - to osoba, której niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem:

1. o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (lekki, umiarkowany, znaczny), lub
2. o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów, lub
3. o niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia.

### **Stopnie niepełnosprawności :**

1. **Znaczny** – osoba z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.



2. **Umiarkowany** – osoba z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.
3. **Lekki** - osoba o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Zaliczenie osoby do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie wyklucza możliwości zatrudnienia jej u pracodawcy niezapewniającego warunków pracy chronionej, w przypadkach:

1. przystosowania przez pracodawcę stanowiska pracy do potrzeb osoby niepełnosprawnej,
2. zatrudnienia w formie telepracy.

#### **Orzeczenie orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o:**

1. **całkowitej niezdolności do pracy i i niezdolności do samodzielnej egzystencji** – traktowane jest na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
  - 1a. **niezdolność do samodzielnej egzystencji** – jest traktowana na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
2. **całkowitej niezdolności do pracy** jest traktowane na równi z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
3. **częściowej niezdolności do pracy oraz celowości przekwalifikowania** traktowane jest na równi z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności.

**Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych** - umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestniczenia w życiu społecznym.

**Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych** - ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy.

**Uczestnictwo osoby niepełnosprawnej w życiu społecznym** - możliwość pełnienia ról społecznych oraz pokonywania barier, w szczególności psychologicznych, architektonicznych, urbanistycznych, transportowych i w komunikowaniu się.

**Wyrównywanie szans** - proces, dzięki któremu różne systemy i instytucje istniejące

*Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w mieście Łomża na lata 2021 – 2030*

w społeczeństwie i środowisku takie jak usługi, różne formy działań, informacja i dokumentacja, są powszechnie dostępne dla wszystkich, a zwłaszcza dla osób niepełnosprawnych.

Zasada równych praw oznacza, że potrzeby każdej jednostki są jednakowo ważne, że potrzeby te muszą stanowić podstawę planowania życia w społeczeństwie oraz, że wszystkie zasoby muszą być wykorzystane w taki sposób, aby zapewnić każdej jednostce równe szanse udziału.

## **II. DIAGNOZA**

Rozpoznanie istoty i uwarunkowań złożonego stanu rzeczy na podstawie jego cech (objawów) w oparciu o znajomość ogólnych prawidłowości panujących w danej dziedzinie.

### **1. Niepełnosprawność w Polsce**

Ostatnie dane, dotyczące liczby osób niepełnosprawnych w Polsce pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego 2011. Według jego wstępnych wyników w 2011 roku liczba osób niepełnosprawnych ogółem wynosiła około 4,7 mln. Tym samym liczba osób niepełnosprawnych w Polsce stanowiła 12,2% ludności kraju. Udział mężczyzn wśród osób niepełnosprawnych wynosił 46,1% wobec 53,9% dla kobiet. Odsetki te jednak mogą być zaniżone ze względu na występujące niedoszacowania danych.

Najczęstszą przyczynę niepełnosprawności stanowią schorzenia układu krążenia, narządów ruchu oraz schorzenia neurologiczne. Relatywnie niższy udział procentowy osób z uszkodzeniami narządu wzroku i słuchu, z chorobą psychiczną i upośledzeniem umysłowym w zbiorowości osób niepełnosprawnych dotyczy jednak tysięcy osób o obniżonej sprawności w codziennym funkcjonowaniu, a zatem i wymagających szczególnego podejścia w edukacji, na rynku pracy i w życiu codziennym.

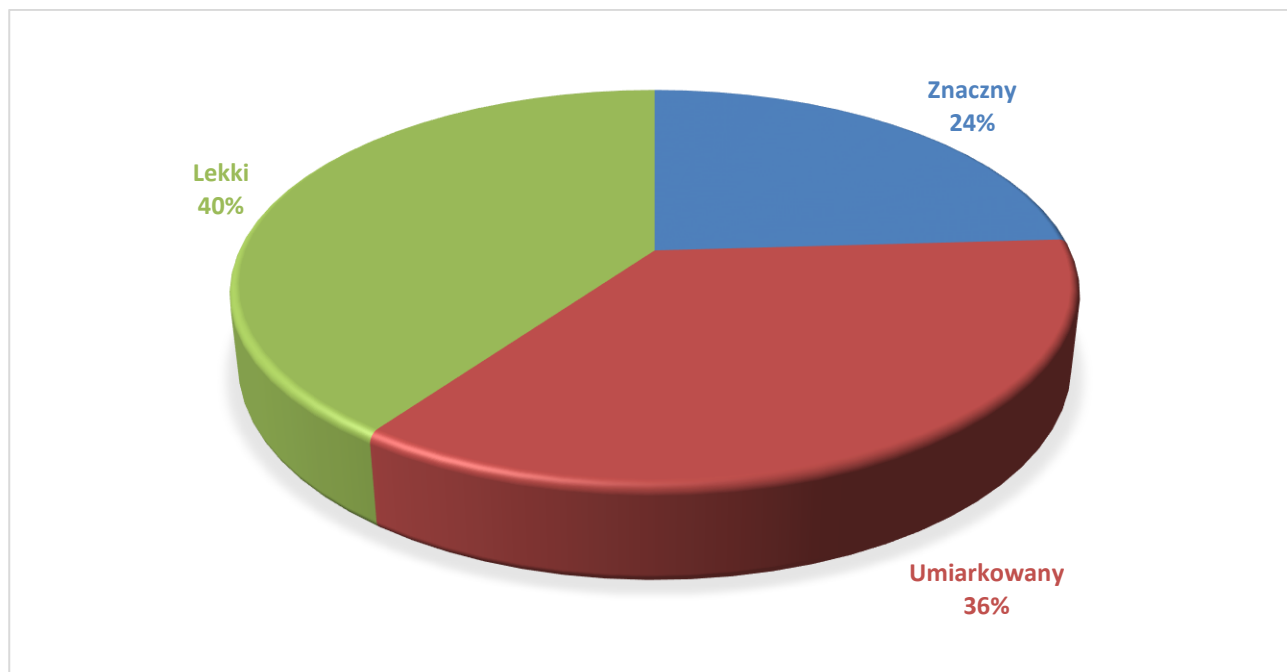
## 2. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności

Na podstawie informacji pozyskanych z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w Łomży w latach 2014-2020 wydano **7903** orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia, w tym dla **4175** kobiet i **3728** mężczyzn.

W poniższych tabelach i wykresach przedstawiono ilość wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności przez Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w Łomży w latach 2014-2020 w podziale na stopień niepełnosprawności, płeć i przyczynę niepełnosprawności.

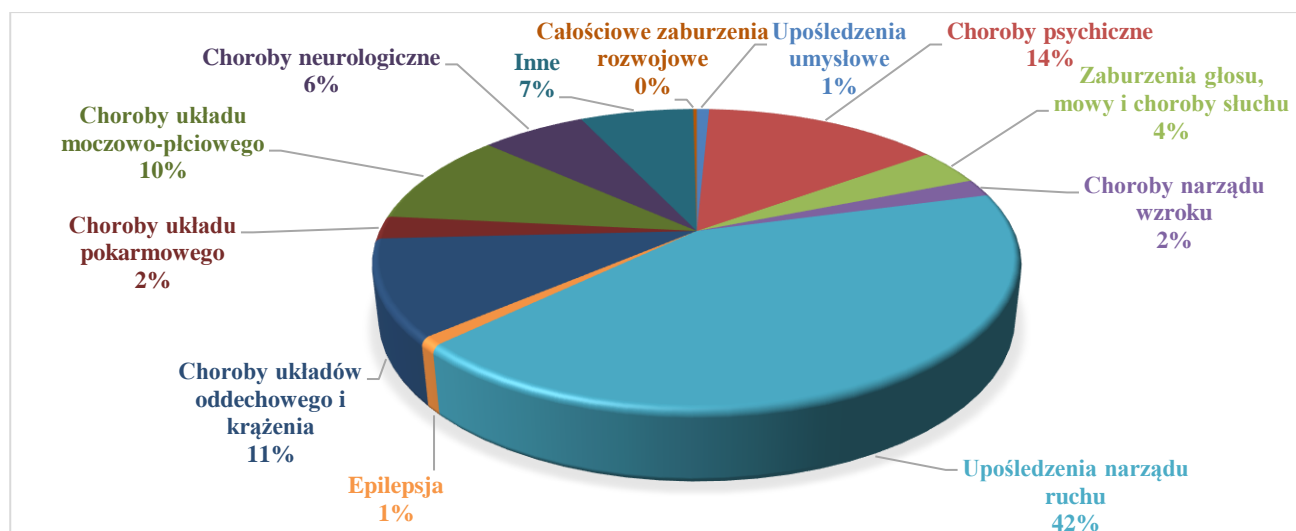
Wydane orzeczenia w podziale na stopień niepełnosprawności w latach 2014-2020 (powyżej 16 roku życia)									
Lp.	Stopień niepełnosprawności	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
1	Znaczny	262	331	245	238	244	311	271	1902
2	Umiarkowany	434	468	331	321	377	476	422	2829
3	Lekki	514	418	476	369	426	461	508	3172
	<b>Razem</b>	<b>1 210</b>	<b>1 217</b>	<b>1 052</b>	<b>928</b>	<b>1 047</b>	<b>1248</b>	<b>1201</b>	<b>7903</b>

Wydane orzeczenia w podziale na stopień niepełnosprawności w latach 2014-2020 (powyżej 16 roku życia)



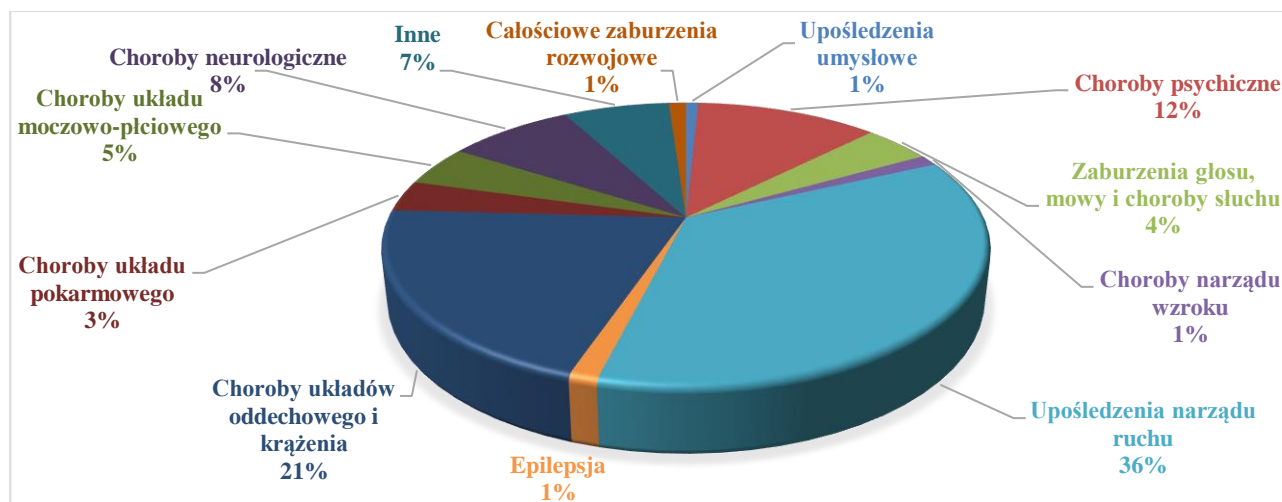
Wydane orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla kobiet w latach 2014-2020 w podziale na przyczynę niepełnosprawności (powyżej 16 roku życia)									
Lp.	Przyczyna niepełnosprawności	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
1	Upośledzenia umysłowe	6	7	1	3	5	4	5	31
2	Choroby psychiczne	82	84	92	76	88	85	88	595
3	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	29	23	25	21	23	23	20	164
4	Choroby narządu wzroku	10	20	8	15	8	10	8	79
5	Upośledzenia narządu ruchu	232	254	254	209	232	289	284	1754
6	Epilepsja	7	8	3	2	8	2	7	37
7	Choroby układów oddechowego i krążenia	67	56	52	57	63	77	65	437
8	Choroby układu pokarmowego	6	17	9	14	7	22	27	102
9	Choroby układu moczowo-płciowego	17	77	54	59	60	80	72	419
10	Choroby neurologiczne	34	38	33	22	48	46	42	263
11	Inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwionośnego	105	33	25	20	44	26	32	285
12	Całościowe zaburzenia rozwojowe	2	1	0	0	2	2	2	9
	<b>Razem</b>	<b>597</b>	<b>618</b>	<b>556</b>	<b>498</b>	<b>588</b>	<b>666</b>	<b>652</b>	<b>4175</b>

Wydane orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla kobiet w latach 2014-2020 w podziale na przyczynę niepełnosprawności (powyżej 16 roku życia)



Wydane orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla mężczyzn w latach 2014-2020 w podziale na przyczynę niepełnosprawności (powyżej 16 roku życia)									
Lp.	Przyczyna niepełnosprawności	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
1	Upośledzenia umysłowe	7	7	2	3	6	1	3	29
2	Choroby psychiczne	63	58	68	57	64	60	67	437
3	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	31	17	22	23	14	28	27	162
4	Choroby narządu wzroku	9	10	4	6	8	5	4	46
5	Upośledzenia narządu ruchu	214	226	196	182	148	197	174	1337
6	Epilepsja	5	10	10	4	7	6	7	49
7	Choroby układów oddechowego i krążenia	137	146	87	80	86	131	101	768
8	Choroby układu pokarmowego	18	26	12	13	16	25	22	132
9	Choroby układu moczowo-płciowego	9	24	25	23	25	26	40	172
10	Choroby neurologiczne	43	43	41	19	43	62	51	302
11	Inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwionośnego	74	26	25	16	34	32	46	253
12	Całościowe zaburzenia rozwojowe	3	6	4	4	8	9	7	41
	<b>Razem</b>	<b>613</b>	<b>599</b>	<b>496</b>	<b>430</b>	<b>459</b>	<b>582</b>	<b>549</b>	<b>3728</b>

Wydane orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla mężczyzn w latach 2014-2020 w podziale na przyczynę niepełnosprawności (powyżej 16 roku życia)

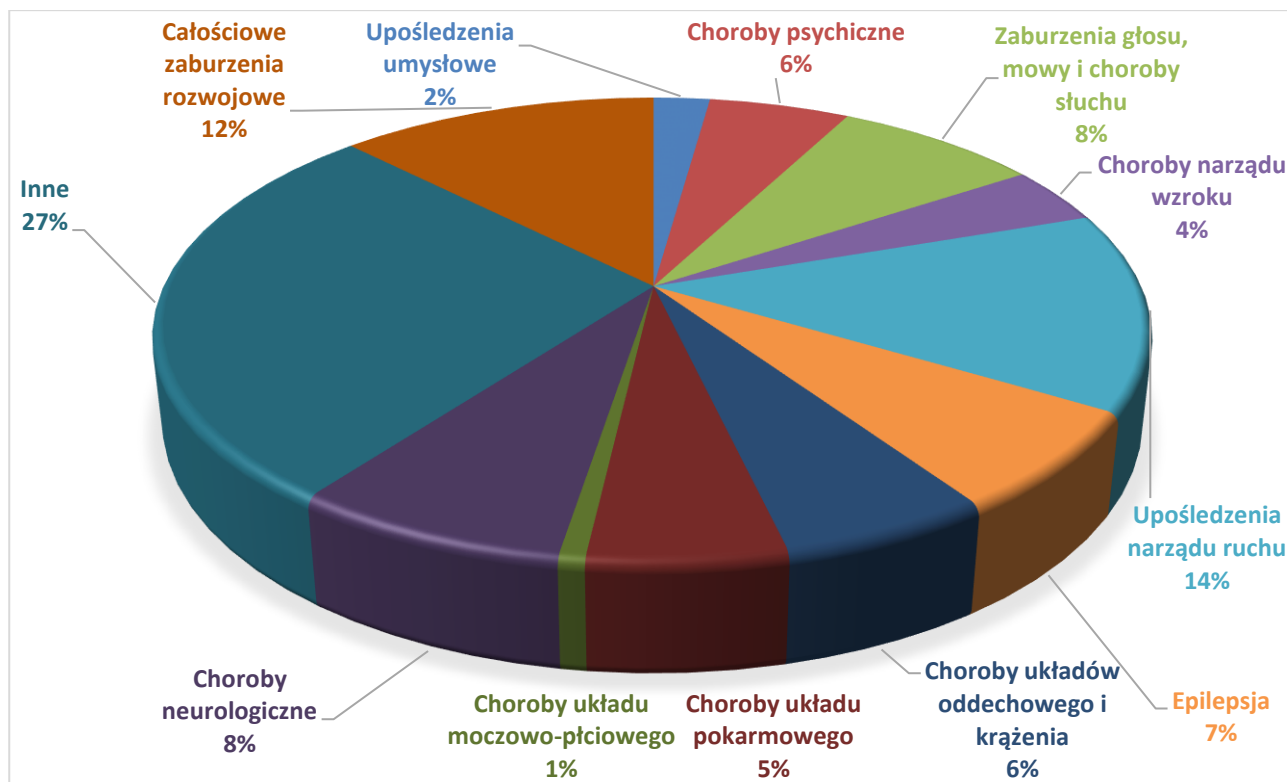


Dla osób przed 16 rokiem życia w latach 2014-2020 wydano **784** orzeczeń o niepełnosprawności, w tym **274** dla dzieci płci żeńskiej i **510** dzieci płci męskiej.

Wydane orzeczenia o stopniu niepełnosprawności w latach 2014-2020 (osoby niepełnosprawne przed 16 rokiem życia)								
Orzeczenie o niepełnosprawności	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
		106	111	105	98	130	109	125

Wydane orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla dzieci płci żeńskiej w latach 2014-2020 w podziale na przyczynę niepełnosprawności (przed 16 rokiem życia)									
Lp.	Przyczyna niepełnosprawności	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
1	Upośledzenia umysłowe	1	1	2	2	0	0	0	6
2	Choroby psychiczne	2	1	2	2	3	2	3	15
3	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	1	9	2	3	4	2	1	22
4	Choroby narządu wzroku	4	1	2	1	1	1	1	11
5	Upośledzenia narządu ruchu	3	6	3	6	9	7	4	38
6	Epilepsja	3	4	1	3	2	2	4	19
7	Choroby układów oddechowego i krążenia	1	1	1	3	4	4	2	16
8	Choroby układu pokarmowego	3	1	2	1	3	4	1	15
9	Choroby układu moczowo-płciowego	1	0	0	1	0	0	0	2
10	Choroby neurologiczne	5	5	2	0	4	3	2	21
11	Inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwionośnego	15	7	10	11	14	8	10	75
12	Całościowe zaburzenia rozwojowe	3	1	5	5	4	8	8	34
	<b>Razem</b>	<b>42</b>	<b>37</b>	<b>32</b>	<b>38</b>	<b>48</b>	<b>41</b>	<b>36</b>	<b>274</b>

Wydane orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla dzieci płci żeńskiej w latach 2014-2020 w podziale na przyczynę niepełnosprawności (przed 16 rokiem życia)



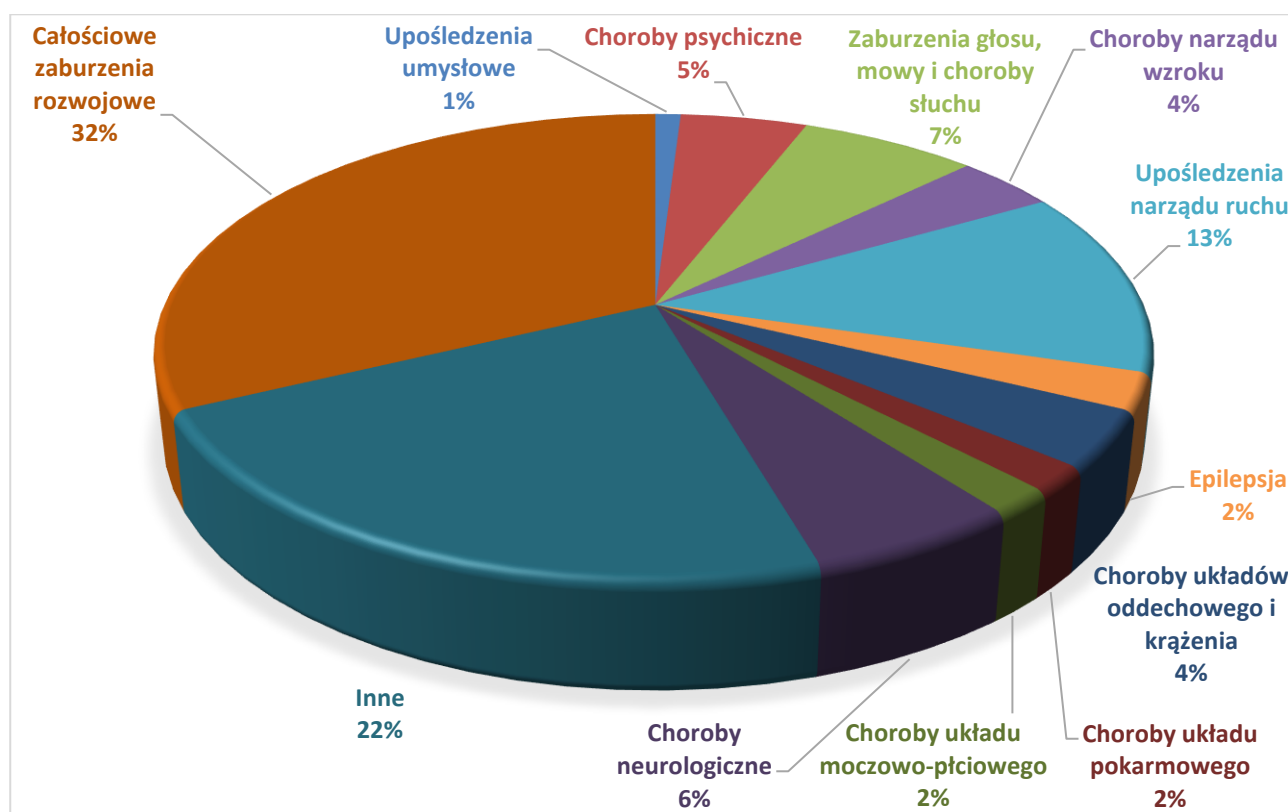
Wydane orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla dzieci płci męskiej w latach 2014-2020 w podziale na przyczynę niepełnosprawności (przed 16 rokiem życia)

Lp.	Przyczyna niepełnosprawności	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
1	Upośledzenia umysłowe	1	0	1	0	2	0	1	5
2	Choroby psychiczne	7	6	1	1	5	3	2	25
3	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	4	3	8	4	9	2	5	35
4	Choroby narządu wzroku	5	2	4	3	2	2	2	20
5	Upośledzenia narządu ruchu	7	11	10	9	10	14	5	66
6	Epilepsja	1	2	3	2	1	4	0	13
7	Choroby układów oddechowego i krążenia	2	3	3	2	5	0	5	20
8	Choroby układu pokarmowego	1	1	0	2	1	2	2	9
9	Choroby układu moczowo-płciowego	2	0	2	2	2	1	0	9
10	Choroby neurologiczne	2	8	5	5	1	6	3	30



11	Inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwionośnego	20	13	18	13	16	17	17	114
12	Całościowe zaburzenia rozwojowe	12	25	18	17	28	17	47	164
	<b>Razem</b>	<b>64</b>	<b>74</b>	<b>73</b>	<b>60</b>	<b>82</b>	<b>68</b>	<b>89</b>	<b>510</b>

Wydane orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla dzieci płci męskiej w latach 2014-2020 w podziale na przyczynę niepełnosprawności (przed 16 rokiem życia)



Należy zwrócić uwagę, iż w łomżyńskiej populacji dzieci i młodzieży utrzymuje się tendencja wydawanych orzeczeń dotyczących chorób ze spektrum autyzmu klasyfikowanych jako całościowe zaburzenia rozwojowe. Według statystyk Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w Łomży problem autyzmu występującego u dzieci staje się coraz bardziej powszechny, przez co zaburzenie to staje się poważnym problemem społecznym.

Autyzm uznaje się za jedno z najcięższych zaburzeń rozwojowych. Liczba osób z tym zaburzeniem zwiększa się w bardzo szybkim tempie. W latach 80-tych autyzm na świecie diagnozowano u jednego dziecka na 2000 (0,05 proc.), obecnie ogólnoswiatowe statystyki wskazują, że może ono występować u jednego dziecka na 100 (1 proc.). W Polsce nie ma dokładnych danych

na temat liczby osób z autyzmem lub zespołem Aspergera, bo specyfika dysfunkcji tych osób została w pełni uwzględniona w systemie orzekania o niepełnosprawności dopiero od 2010 r. Oprócz tego w Polsce zaburzenia te zaczęły być diagnozowane w latach 80-tych. Dlatego jest tak niewielka liczba osób z rozpoznaniem autyzmem czy zespołem Aspergera w wieku 40 lat i starszych. Powoduje to, że dane o liczbie przypadków nie odzwierciedlają rzeczywistości.

Obecnie ta niepełnosprawność jest w Polsce coraz bardziej powszechna. Blisko jedna piąta wszystkich niepełnosprawnych w wieku do lat 16, to właśnie osoby autystyczne lub z zespołem Aspergera.

W/g danych NIK w Polsce osób niepełnosprawnych w wieku do 16 roku życia wydanych w latach 2010 - 2019 ( do 16 maja 2019)

- bez autyzmu 167 932,
- z autyzmem 44 302 (orzeczenia całościowych zaburzeń rozwojowych).

Osoby z autyzmem, ale też z zespołem Aspergera, są zależne od pomocy innych, ze względu na ograniczone możliwości porozumiewania się, nawiązywania relacji społecznych, podejmowania decyzji dotyczących kierowania własnym życiem. Państwo jest zobowiązane do zapewnienia im edukacji na wszystkich szczeblach kształcenia, a dorosłym pomocy w uzyskaniu i utrzymaniu zatrudnienia. NIK sprawdziła, jak to wygląda w praktyce - czy osobom z autyzmem i zespołem Aspergera zapewniono możliwość kształcenia zawodowego oraz przygotowania do pracy i samodzielnego życia?

Analiza danych z lat szkolnych 2016/2017 - 2018/2019 pokazuje, że liczba uczniów, u których rozpoznano autyzm i zespół Aspergera zwiększała się corocznie o 20 proc. W roku szkolnym 2018/2019 z kształcenia specjalnego w szkołach i przedszkolach korzystało ponad 54 tys. dzieci z tymi niepełnosprawnościami. Oznacza to, że zdiagnozowano autyzm lub zespół Aspergera u jednego ucznia na 115 (0,87 proc.).

Liczba uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera w latach szkolnych:

2016 / 2017

- 2779 - uczniowie z autyzmem lub zespołem Aspergera
- 10264 - uczniowie z niepełnosprawnościami sprzężonymi w tym z autyzmem

2017 / 2018

- 34 437 - uczniowie z autyzmem lub zespołem Aspergera
- 11742 - uczniowie z niepełnosprawnościami sprzężonymi w tym z autyzmem

2018 / 2019

- 40 889 - uczniowie z autyzmem lub zespołem Aspergera
- 13 520 - uczniowie z niepełnosprawnościami sprzężonymi w tym z autyzmem

We wszystkich skontrolowanych szkołach (dziesięciu) podejmowano działania, które pozwoliły uczniom z autyzmem i zespołem Aspergera funkcjonować w placówkach i uzyskiwać dobre wyniki w nauce. Prawie wszyscy uczniowie objęci badaniem Izby (92 proc.) uzyskiwali pozytywne wyniki nauczania i promocję do następnej klasy. Wszędzie indywidualizowano proces kształcenia zawodowego tych uczniów, biorąc pod uwagę ich uwarunkowania zdrowotne. Jednocześnie NIK zauważa, że w szkołach ogólnodostępnych nie było to łatwe. Niestety w większości szkół (w siedmiu na dziesięć skontrolowanych) nie wykorzystano wszystkich możliwości udzielenia wsparcia uczniom z autyzmem lub zespołem Aspergera, gdyż nie realizowano wszystkich form zalecanych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego. Wynikało to z ograniczonych możliwości kadrowych.

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w Łomży mieści się na parterze w budynku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Urząd jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych i nie posiada barier architektonicznych. W PZON zatrudnione są 3 osoby z orzeczonym umiarkowany stopień niepełnosprawności.

Do zadań Powiatowego Zespołu d/s Orzekania o Niepełnosprawności należy:

- 1) wydawania orzeczeń o niepełnosprawności,
- 2) wydawania orzeczeń o stopniu niepełnosprawności,
- 3) wydawania orzeczeń o wskazaniach do ulg i uprawnień,
- 4) wydawania legitymacji osoby niepełnosprawnej,
- 5) sporządzanie okresowych informacji o liczbie i rodzajach wydanych orzeczeń,
- 6) udzielanie podmiotom zainteresowanym informacji o zasadach i trybie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności,
- 7) obsługa programu EKSMOoN,
- 8) wydawanie kart parkingowych.

Członkami Powiatowego Zespołu d/s Orzekania o Niepełnosprawności są:

- Przewodniczący
- Sekretarz
- Lekarze
- Psycholodzy
- Pedagog
- Doradcy zawodowi
- Pracownicy socjalni

### **3. Niepełnosprawni w jednostkach oświatowych**

Oświata jest jedną z najbardziej złożonych dziedzin życia społecznego. Pozostając w licznych relacjach z polityką gospodarczą i społeczną państwa jest uzależniona w swoim rozwoju od ogólnego postępu i obiektywnie istniejących możliwości. Z drugiej strony wpływa na poziom świadomości społecznej, stymuluje rozwój i postępy w innych dziedzinach.

Jednostki oświatowe prowadzone przez miasto Łomża oraz inne organy prowadzące edukację osób niepełnosprawnych w mieście:

- 3 bursy szkolne,
- 10 przedszkoli, w tym: Przedszkole Publiczne Nr 4 z oddziałami integracyjnymi, Przedszkole Specjalne Nr 3 w Zespole Szkół Specjalnych Nr 8,
- 7 szkół podstawowych, w tym: Szkoła Podstawowa Nr 10 z oddziałami integracyjnymi i Szkoła Podstawowa Nr 2 z oddziałami integracyjnymi i oddziałem specjalnym,
- 3 licea ogólnokształcące,
- 5 zespołów szkół ponadpodstawowych, w tym Zespół Szkół Specjalnych, w skład którego wchodzi Ośrodek Rewalidacyjno -Wychowawczy, Szkoła Podstawowa Nr 8, Branżowa Szkoła I stopnia Nr 8 i Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy Nr 1,
- 3 uczelnie wyższe.

W klasach integracyjnych młodzież dodatkowo korzysta z pomocy nauczyciela wspierającego. Zakres treści programowych, formy realizacji oraz organizacja pracy dostosowane są do rodzaju niepełnosprawności. W przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, do których uczęszczają uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego wydanym ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera lub z niepełnosprawnościami sprzężonymi, zatrudniani są dodatkowo nauczyciele posiadający kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych lub specjaliści lub pomoc nauczyciela (z uwzględnieniem realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego). W szkołach i placówkach oświatowych prowadzi się szereg dodatkowych zajęć, które wspomagają proces kształcenia, tj.;

a) pomoc psychologiczno-pedagogiczna

- zajęcia rewalidacyjne,
- zajęcia rewalidacyjno – wychowawcze,
- zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się,
- zajęcia dydaktyczno - wyrównawcze,
- zajęcia specjalistyczne: korekcyjno – kompensacyjne, logopedyczne, rozwijające

kompetencje emocjonalno – społeczne,

- inne zajęcia o charakterze terapeutycznym, m.in. integracja Sensoryczna, terapia metodą Tomatisa, terapia EEG biofeedback,
- realizacja wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych,
- zajęcia z rehabilitantem ruchowym (ZSS Nr 8).

b) pomoc o charakterze socjalnym

- zwrot kosztów za dowóz uczniów niepełnosprawnych do szkół i ośrodków socjalnych,
- stypendia i zasiłki szkolne,
- realizacja „Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2020-2022” (pomoc dla uczniów szkół ponadpodstawowych).
- dożywianie finansowane przez MOPS,
- opieka pielęgniarek szkolnych,
- windy dla niepełnosprawnych,
- podjazdy zewnętrzne i wewnętrzne dla wózków inwalidzkich,
- łazienki przystosowane do potrzeb niepełnosprawnych.

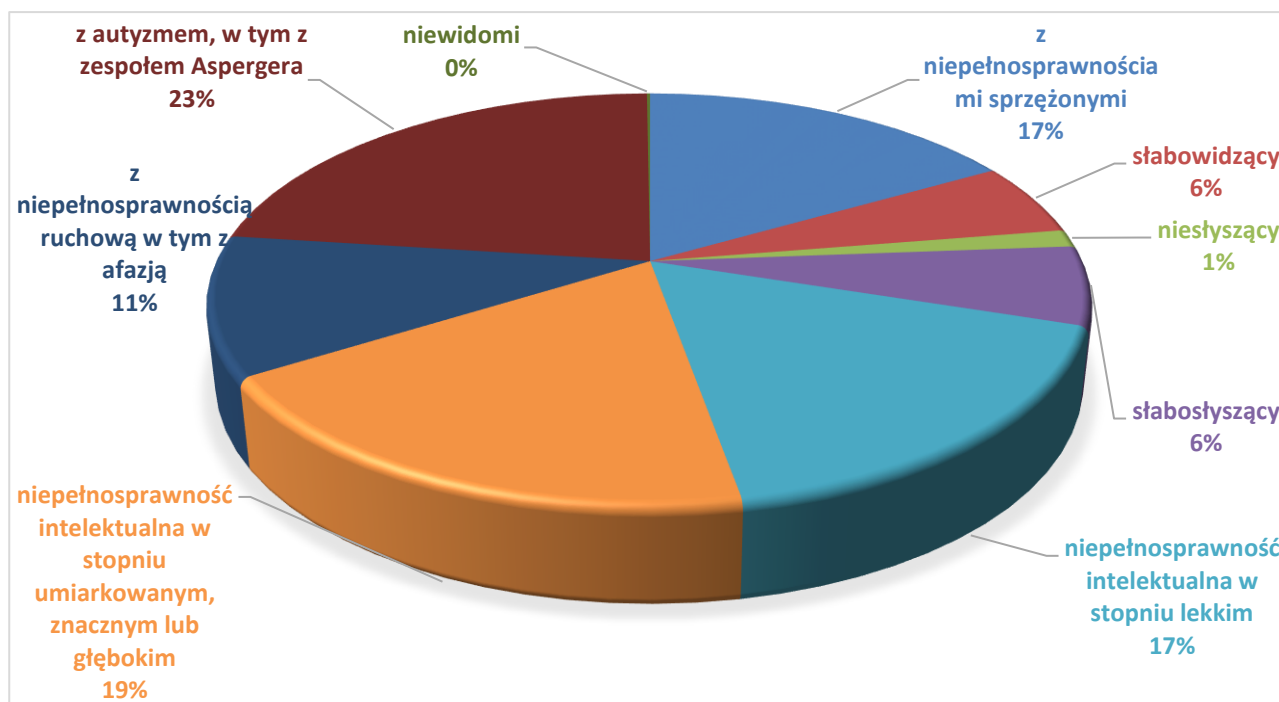
W latach 2014-2020 zdiagnozowano dzieci i młodzież niepełnosprawną uczęszczającą do placówek oświatowych w mieście Łomża – ogółem **425** osoby niepełnosprawne

<b>Dzieci i młodzież niepełnosprawna uczęszczająca do placówek oświatowych w mieście Łomża w podziale na rodzaj niepełnosprawności i ilość osób w latach 2014-2020</b>									
<b>Lp.</b>	<b>Rodzaj niepełnosprawności</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>	<b>2019</b>	<b>2020</b>	<b>Suma</b>
<b>1</b>	z niepełnosprawnościami sprzężonymi	50	56	62	60	73	86	93	<b>480</b>
<b>2</b>	słabowidzący	21	22	23	28	25	23	23	<b>165</b>
<b>3</b>	niestyszający	3	3	7	9	8	5	4	<b>39</b>
<b>4</b>	słabosłyszający	26	27	26	29	27	23	20	<b>178</b>
<b>5</b>	niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim	66	69	71	71	79	77	62	<b>495</b>

*Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w mieście Łomża na lata 2021 – 2030*

<b>6</b>	niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym, znacznym lub głębokim	84	90	88	80	74	69	59	<b>544</b>
<b>7</b>	z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją	40	42	49	51	54	43	35	<b>314</b>
<b>8</b>	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	56	61	80	90	114	126	129	<b>656</b>
<b>9</b>	niewidomi	0	0	0	1	3	0	0	<b>4</b>
	<b>Razem</b>	<b>346</b>	<b>370</b>	<b>406</b>	<b>419</b>	<b>457</b>	<b>452</b>	<b>425</b>	<b>2875</b>

**Dzieci i młodzież niepełnosprawna uczęszczająca do placówek oświatowych w mieście Łomża w podziale na rodzaj niepełnosprawności i ilość osób w latach 2014-2020**



W ramach projektu „Przedszkole przyjazne wszystkim dzieciom” w 2014 roku zrealizowano z programu „Wyrównywanie różnic między regionami II” ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Przedszkolu Publicznym nr 9 w Łomży przebudowę wejścia głównego do przedszkola wraz z zamontowaniem systemowej pochylni dla osób niepełnosprawnych. Ponadto dokonano modernizacji wiatrołapu z nowym zadaszaniem i posadzką z płytek antypoślizgowych, rozebrano nierówny chodnik przy wejściu głównym, wyrównano powierzchnię, wykonano podbudowę i ułożono kostkę polbruk przy dojściu do budynku.

Realizacje powyższego projektu pozwoliła również poprawić estetykę i funkcjonalność wejście głównego do przedszkola, zapobiegła wykluczeniu dzieci niepełnosprawnych z korzystania

z placówki, a także zdecydowanie poprawiło się bezpieczeństwo dzieci uczęszczających do placówki.

W roku 2018 w ramach programu „Wyrównywanie różnic między regionami III” realizowanego ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Zespole Szkół Specjalnych nr 8 wykonano projekt „Przyjazna szkoła”, który obejmował adaptację i dostosowanie parteru budynku Zespołu Szkół Specjalnych w Łomży przy ul. Marii Skłodowskiej Curie 5 do potrzeb osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach.

Wykonano roboty budowlane, tj.:

- 1) Budowa podjazdu zapewniającego osobom niepełnosprawnym dostęp do pomieszczeń budynku - pochylnia z balustradami.
- 2) Zakup i montaż dwóch platform schodowych dla osób niepełnosprawnych.
- 3) Przystosowanie podłóża pod posadzki antypoślizgowe oraz wykonanie posadzek antypoślizgowych w ciągu komunikacyjnym na parterze budynku.
- 4) Adaptacja i dostosowanie pomieszczeń higieniczno - sanitarnych do potrzeb osób niepełnosprawnych:
  - a) poszerzenie otworów drzwiowych i wymiana drzwi;
  - b) wyrównanie powierzchni , likwidacja progów;
  - c) przebudowa i przystosowanie dwóch pomieszczeń higieniczno -sanitarnych wraz z natryskami przy szatni damskiej i szatni męskiej;
  - d) wyposażenie w niezbędne urządzenia sanitarno - higieniczne, wyrównanie powierzchni podłogi, wyłożenie terakotą antypoślizgową, oporęczowanie.

W zawiązku z usunięciem barier architektonicznych placówka odpowiada na potrzeby edukacyjne uczniów na wózkach inwalidzkich, znacząco ułatwia korzystanie z pomieszczeń obiektu, a także zwiększa bezpieczeństwo uczniów. Pokonywanie różnic poziomów w obiekcie stało się łatwiejsze i mniej problemowe dzięki wykonaniu pochylni i zamontowaniu dwóch platform schodowych. Adaptacja i dostosowanie pomieszczeń sanitarno - higienicznych do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz wykonanie posadzek antypoślizgowych w ciągu komunikacyjnym umożliwia i ułatwia efektywne korzystanie uczniów z szatni i sali gimnastycznej. Wartością dodaną zrealizowanego projektu jest podniesienie estetyki szkoły.

W mieście Łomża w zakresie edukacji funkcjonują także placówki niepubliczne, tj.:

Lp.	Wykaz szkół i placówek niepublicznych	Liczba szkół i placówek
1	branżowa szkoła I stopnia	1
2	bursa	1
3	czteroletnie liceum ogólnokształcące, w latach szkolnych 2019/2020-2021/2022 prowadzi klasy dotychczasowego publicznego 3- letniego liceum ogólnokształcącego	4

**Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w mieście Łomża na lata 2021 – 2030**

4	Ośrodek Rewalidacyjno - Wychowawczy	1
5	pięcioletnie technikum, w latach szkolnych 2019/2020-2022/2023 prowadzi klasy dotychczasowego publicznego 4- letniego technikum	1
6	poradnia psychologiczno - pedagogiczna	1
7	przedszkole	11
8	przedszkole specjalne	1
9	szkoła podstawowa specjalna	1
10	szkoła policealna dla osób posiadających wykształcenie średnie lub średnie branżowe, o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku	8

<b>Lp.</b>	<b>Wykaz placówek oświatowych niepublicznych w formach pozaszkolnych</b>	<b>Liczba szkół i placówek</b>
1	niepubliczna placówka kształcenia ustawicznego	3
2	niepubliczna placówka kształcenia ustawicznego	7
3	niepubliczna placówka oświatowo - wychowawcza w systemie oświaty	2
4	poradnia psychologiczno - pedagogiczna	1
5	pozaszkolna placówka specjalistyczna	1

(Szczegółowy wykaz (nazwy i adresy) placówek znajduje na stronie BIP Urzędu Miejskiego w Łomży w zakładce: URZĄD MIEJSKI/STRUKTURA/WYDZIAŁ EDUKACJI /WED/)



#### **4. Osoby niepełnosprawne w systemie pomocy społecznej**

Głównym celem działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy jest podejmowanie działań zmierzających do udzielania pomocy osobom i rodzinom, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej.

Pomoc udzielana jest m.in. w sytuacjach:

- ubóstwa;
- sieroctwa;
- bezdomności;
- bezrobocia;
- niepełnosprawności;
- długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- przemocy w rodzinie;
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach;
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- alkoholizmu lub narkomanii;
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- klęski żywiołowej lub ekologicznej;

Pomoc przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej udzielana jest w różnych formach, tj.:

- **pomoc osobom bezdomnym** - udzielenie schronienia następuje przez przyznanie miejsca noclegowego w Ośrodku Pomocy Bezdomnym. Osoby bezdomne mogą skorzystać z innych form pomocy społecznej w miarę zgłaszanych potrzeb. Osoba bezdomna może zostać objęta indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności.
- **zasiłek celowy i celowy specjalny** - zasiłki celowe przyznawane są w celu zaspokojenia niezbędnych potrzeby, w szczególności na pokrycie w całości lub części : koszt zakupu leków i leczenia, remontu mieszkania, kupna opału, odzieży, a także kosztów pogrzebu. Może być przyznany rodzinie, która poniosła straty w wyniku zdarzenia losowego lub

klęski żywiołowej lub ekonomicznej. Jest to świadczenie o charakterze jednorazowym dla osób i rodzin, służące zaspokojeniu konkretnej potrzeby bytowej.

- **zasiłek okresowy** - zasiłek okresowy może być przyznany ze względu na: długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, brak możliwości zatrudnienia - gdy posiadane zasoby pieniężne nie wystarczają na zaspokojenie podstawowych potrzeb. Czas pobierania zasiłku indywidualnie ustala ośrodek pomocy społecznej.
- **zasiłek stały** - zasiłek stały przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu inwalidztwa powstałego po 18 roku życia lub wieku, jeżeli posiadany dochód jest niższy od kryterium dochodowego.
- **dożywianie** - dzieciom i młodzieży szkolnej w okresie nauki może być przyznana pomoc w postaci obiadów w szkole finansowanych przez Ośrodek. Przyznawana jest pomoc w postaci dożywiania (obiady, dzieciom do 7 roku życia, uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej oraz osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji w szczególności osobom samotnym, w podeszłym wieku, chorym lub niepełnosprawnym).
- **pomoc cudzoziemcom** - cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą udziela się pomocy w formie świadczeń pieniężnych oraz składkę na ubezpieczenie zdrowotne w ramach Indywidualnego Programu Integracji na okres 12 m-cy.
- **usamodzielnienie wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych** - osobie, która osiągnęła pełnoletność w rodzinie zastępczej oraz osoba pełnoletnia opuszczająca niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych i domów pomocy społecznej oraz schroniska dla nieletnich zostaje objęta pomocą mającą na celu jej życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem poprzez pracę socjalną a także pomocą: pieniężną na usamodzielnienie pieniężną na kontynuowanie nauki, w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w uzyskaniu zatrudnienia, na zagospodarowanie, w formie rzeczowej.
- **opieka nad rodziną i dzieckiem** – poprzez Centrum Pieczy Zastępczej (CPZ) ul. M.C. Skłodowskiej 5, 18-400 Łomża, które zajmuje się pieczę zastępczą w mieście. W MOPS Łomży przyjmowane są natomiast wnioski o pomoc finansową dla rodzin zastępczych na przebywające w tych rodzinach dzieci.
- **pomoc rzeczowa** - osobom znajdującym się w trudnej sytuacji zgłaszającym konieczność skorzystania z pomocy rzeczowej wydawane są skierowania do Caritas w Łomży, gdzie

mogą również korzystać z bezpłatnych posiłków.

- **usługi opiekuńcze** - pomoc w formie usług opiekuńczych przysługuje osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione. Usługi obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną zaleconą przez lekarza oraz w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

MOPS od września 2015 roku realizuje program osłonowy na leki, który zakłada zwrot części kosztów poniesionych na zakup leków przez osoby niepełnosprawne, przy chorobach przewlekłych pozwoli na wsparcie finansowe osób, których dochód uniemożliwia skorzystanie ze wsparcia finansowego w oparciu o ustawę o pomocy społecznej. Choroba w rodzinie ma znaczący wpływ na pogorszenie komfortu życia, negatywnie wpływając na sytuację finansową ponieważ stanowi priorytet w wydatkach. Często uniemożliwia wywiązywanie się z innych zobowiązań i dodatkowo obciąża psychikę osoby chorej, wymagającej wsparcia.

Realizowany program osłonowy z uproszczonym postępowaniem administracyjnym zakładający możliwość uzyskania zwrotu części wydatków poniesionych na leki dedykowany jest osobom, których dochód dwukrotnie przekracza przewidziane ustawą kryterium dochodowe umożliwia częściowy ale gwarantowany zwrot wydatków za wykupione leki niezbędne w leczeniu chorób przewlekłych.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży w 2020 roku przystąpił i realizował program Wspieraj Seniora - Solidarnościowy Korpus Wsparcia Seniorów w zakresie organizacji i realizacji dostarczania w artykuły pierwszej potrzeby do osób starszych.

Głównym założeniem programu Solidarnościowego Korpusu Wsparcia Seniorów jest pomoc w dostarczeniu niezbędnych produktów do domu seniora, by ograniczyć konieczność wychodzenia osób starszych na zewnątrz podczas pandemii, ze względu na ich bezpieczeństwo.

Z programu mogły skorzystać osoby starsze po 70 roku życia, w tym osoby niepełnosprawne. W ramach programu osobom starszym wolontariusze pomagali dostarczać artykuły podstawowej potrzeby, w tym artykuły spożywcze, środki higieny osobistej bądź czynnościach związanych w załatwianiu spraw urzędowych, wyprowadzenie psa, itp. Zakres usług na rzecz osoby starszej był w rygorze sanitarnym. Docelowo objętych wsparciem przez MOPS w Łomży było 138 osób. Seniorów w wieku 70 i więcej zgłaszających się przez infolinię było 14 osób, w wieku 70 i mniej 1 osoba. Seniorom, którym udzielono pomocy w formie wolontariusza zgłaszających się bezpośrednio poza infolinią w wieku 70 lat i więcej – 105 osób, seniorom 70 lat i mniej 18 osób. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizował program z pomocą 9 wolontariuszy oraz delegowanych pracowników MOPS do bezpośredniej obsługi w ilości 24 osób.

Przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Łomży funkcjonuje Stowarzyszenie „Dobra Pomoc”. Celem Stowarzyszenia jest niesienie różnorodnych form pomocy osobom potrzebującym, bądź wspieranie działań w zakresie socjalnym, społecznym, kulturalnym, edukacyjnym, zawodowym. Aktywizowanie i wszechstronny rozwój społeczeństwa. Terenem działania stowarzyszenia jest obszar Rzeczypospolitej Polskiej.

Stowarzyszenie realizuje swoje cele poprzez:

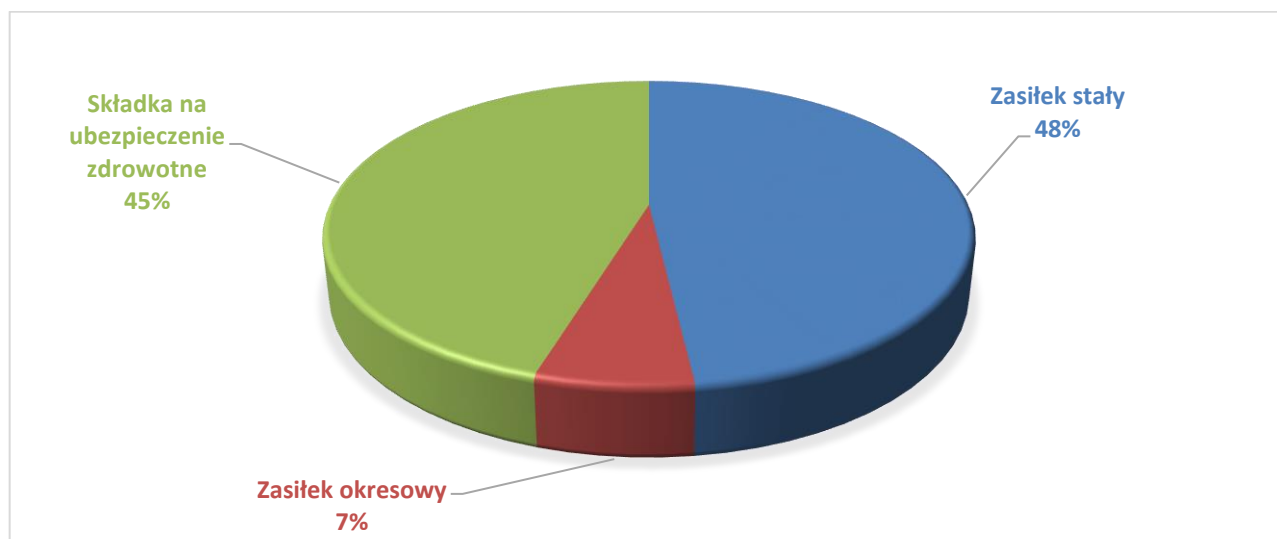
1. Pozyskiwanie środków na realizację zadań i celów statutowych.
2. Wykorzystanie pozyskanych środków i funduszy dla osób potrzebujących pomocy z terenu miasta Łomża.
3. Promowanie działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomży
4. Wspieranie w szeroko pojęty sposób:
  - dzieci z rodzin ubogich i dysfunkcyjnych,
  - dzieci i dorosłych niepełnosprawnych,
  - długotrwale bezrobotnych,
  - bezdomnych i zagrożonych bezdomnością,
  - osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i marginalizacją,
  - rodziny niepełne i pozostające w kryzysie,
  - osoby starsze,
  - cudzoziemców.
5. Podejmowanie działań profilaktycznych wobec zjawiska przemocy oraz uzależnień.
6. Organizowanie i promowanie idei wolontariatu.
7. Organizowanie i wspieranie społecznej aktywności środowiska lokalnego.
8. Przyjmowanie darowizn, spadków, zapisów.
9. Pozyskiwanie środków finansowych i rzeczowych od osób fizycznych i prawnych organizacji krajowych i zagranicznych, sponsorów, dotacji, grantów, kontraktów, projektów.
10. Prowadzenie działalności gospodarczej.
11. Współpraca z zagranicą.
12. Organizowanie imprez dochodowych wg zasad określonych w odrębnych przepisach.
13. Współdziałanie z organizacjami samorządu terytorialnego i jednostkami gospodarczymi.
14. Stwarzanie warunków do samokształcenia członków Stowarzyszenia.
15. Współpraca i wzajemna pomoc członków Stowarzyszenia.
16. Organizowanie i udział w spotkaniach, szkoleniach, konferencjach i seminariach o zasięgu krajowym i międzynarodowym.

17. Inne działania sprzyjające rozwojowi statutowych celów Stowarzyszenia.

W latach 2014 - 2020 skorzystało 4244 osoby niepełnosprawne z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w formie zasiłku celowego, zasiłku okresowego oraz zapewnienie składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Udzielane świadczenia przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży osobom niepełnosprawnym w latach 2014 – 2020									
Lp.	Rodzaj świadczenia	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
1	Zasiłek stały	317	330	317	300	300	210	268	2042
2	Zasiłek okresowy	86	24	33	15	15	54	56	283
3	Składka na ubezpieczenie zdrowotne	319	320	288	260	260	230	242	1919
	<b>Razem</b>	<b>722</b>	<b>674</b>	<b>638</b>	<b>575</b>	<b>575</b>	<b>494</b>	<b>566</b>	<b>4244</b>

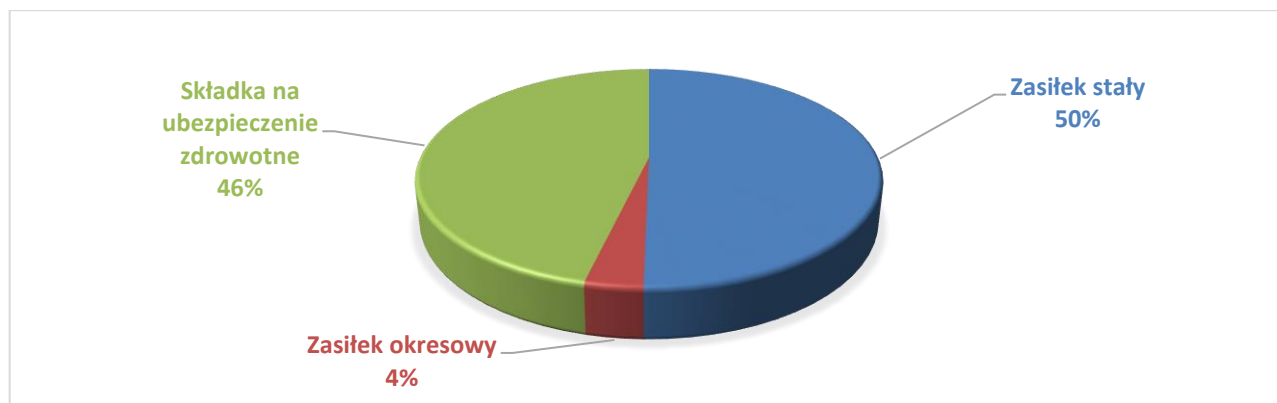
Udzielane świadczenia przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży osobom niepełnosprawnym w latach 2014 – 2020



W latach 2014 - 2020 niepełnosprawnym udzielono 41436 świadczeń dla osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej

Liczba świadczeń udzielonych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży niepełnosprawnym w latach 2014 – 2020									
Lp.	Rodzaj świadczenia	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
1	Zasiłek stały	3238	3575	3265	3059	2889	2165	2654	20845
2	Zasiłek okresowy	724	65	109	20	26	253	224	1421
3	Składka na ubezpieczenie zdrowotne	2996	3094	3078	2891	2582	2156	2373	19170
	<b>Razem</b>	<b>6958</b>	<b>6734</b>	<b>6452</b>	<b>5970</b>	<b>5497</b>	<b>4574</b>	<b>5251</b>	<b>41436</b>

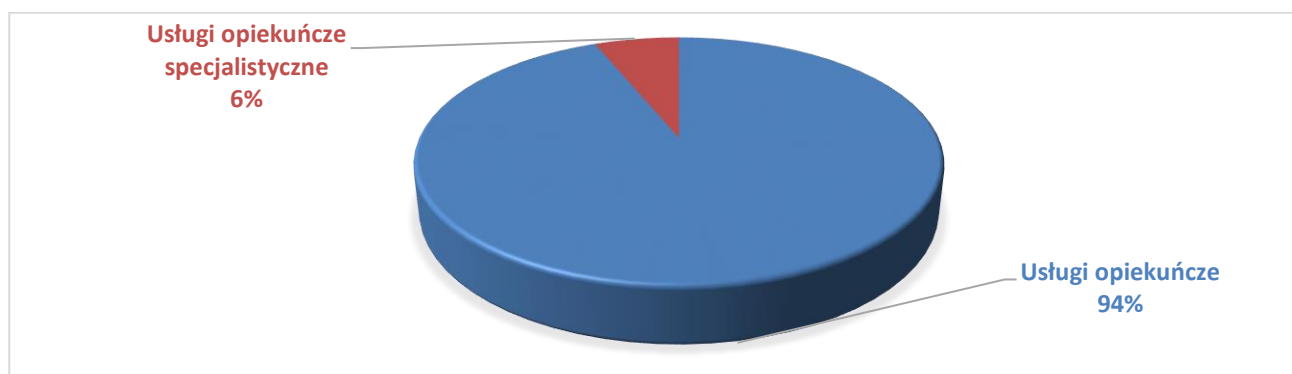
Liczba świadczeń udzielonych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży niepełnosprawnym w latach 2014 – 2020



Pomocy w formie usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych z zadań własnym MOPS w latach 2014 – 2020 udzielono 483 osobom niepełnosprawnym. Usługi świadczone były w zakresie; pomocy w zaspokojeniu codziennych potrzeb życiowych tj. pielęgnacyjna chorego, sporządzenie posiłków, karmienie, kontakt z lekarzem, robienie zakupów, sprząatanie itp.

Pomoc w formie usług opiekuńczych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży udzielona osobom niepełnosprawnym w latach 2014 – 2020									
Lp.	Rodzaj usługi	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
1	Usługi opiekuńcze	62	100	68	63	41	48	71	453
2	Usługi opiekuńcze specjalistyczne	4	6	4	4	4	6	2	30
	<b>Razem</b>	<b>66</b>	<b>106</b>	<b>72</b>	<b>67</b>	<b>45</b>	<b>54</b>	<b>73</b>	<b>483</b>

Usługi opiekuńcze (zadania własne) w latach 2014- 2020 świadczone osobom niepełnosprawnym



W ramach projektu „Rozwój usług opiekuńczych i asystenckich w mieście Łomża”, którego głównym celem jest zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych, usług specjalistycznych i asystenckich oraz poprawa funkcjonowania osób niepełnosprawnych i niesamodzielnych zamieszkałych w mieście Łomża oraz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w latach 2019 – 2021 skorzystało 54 osoby niepełnosprawne. W tabeli poniżej przedstawiono dane w podziale na stopień niepełnosprawności i płeć.

Udzielona pomoc ramach projektu „Rozwój usług opiekuńczych i asystenckich w mieście Łomża” w podziale na stopień niepełnosprawności i płeć w latach 2019 -2021				
Lp.	Stopień niepełnosprawności	Płeć		Suma
		Kobieta	Mężczyzna	
1	Znaczny	21	10	31
2	Umiarkowany	6	3	9
3	Lekki	14	0	14
	<b>Razem</b>	<b>41</b>	<b>13</b>	<b>54</b>

MOPS w Łomży ramach projektu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, którego głównym celem jest wprowadzenie usługi asystenta jako formy ogólnodostępnego wsparcia dla:

- a) dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji oraz
- b) osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności wydane na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych albo orzeczenie równoważne do wyżej wymienionego

udzielił pomocy 18 osobom niepełnosprawnym. Program realizowany jest w kilku edycjach zaczynając od 2019 roku i następnych latach. W tabeli poniżej przedstawiono dane w podziale na stopień niepełnosprawności i płeć

Udzielona pomoc ramach projektu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” w podziale na stopień niepełnosprawności i płeć w latach 2019 -2021				
Lp.	Stopień niepełnosprawności	Płeć		Suma
		Kobieta	Mężczyzna	
1	Znaczny	8	7	15
2	Umiarkowany	2	1	3
3	Lekki	0	0	0
	<b>Razem</b>	<b>10</b>	<b>8</b>	<b>18</b>

Program „Opieka wytchnieniowa”, którego głównym celem (poprzez możliwość uzyskania doraźnej, czasowej pomocy w formie opieki wytchnieniowej) jest wsparcie członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad:

- a) dziećmi niepełnosprawnymi z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, oraz konieczności stałego współudziału

na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji;

b) osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności,

jest realizowany od 2019 roku przez MOPS w Łomży. Z programu skorzystało 19 osób niepełnosprawnych, w tym:

- 8 kobiet ze znacznym stopniem niepełnosprawności
- 4 mężczyzn ze znacznym stopniem niepełnosprawności
- 7 dzieci zaliczonych do osób niepełnosprawnych.

## **Noclegownia**

Noclegownia oferuje pomoc osobom posiadającym stopień niepełnosprawności. Niepełnosprawność bardzo często wyklucza osoby bezdomne z aktywnego życia i podejmowania pracy zarobkowej. Osoby, które nie są w stanie przezwyciężyć swoich trudności otrzymują wsparcie psychologiczne i terapeutyczne. Mogą korzystać np: z Wojewódzkiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży, Biura Porad Obywatelskich, Ośrodka Interwencji Kryzysowej. Korzystają również z kursów organizowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, PUP, itp. Dla mężczyzn i pań wychodzących z Zakładów Karnych, gdzie brak jest właściwego okresu readaptacji proponujemy pomoc poprzez Zespół Kurateli Sądowej. Proces resocjalizacji pokazuje naszym pensjonariuszom jak poprawnie żyć w normalnych warunkach społecznych.

W latach 2014 - 2020 z noclegowni korzystały 33 osoby niepełnosprawne. Poniżej tabela przedstawiająca osoby niepełnosprawne w podziale na stopień niepełnosprawności i lata.

<b>Pomoc w formie schronienia i miejsca noclegowego przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży – NOCLEGOWNIA w podziale na stopień niepełnosprawności w latach 2014 – 2020</b>									
<b>Lp.</b>	<b>Stopień niepełnosprawności</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>	<b>2019</b>	<b>2020</b>	<b>Suma</b>
<b>1</b>	Znaczny	0	0	0	1	2	1	0	<b>4</b>
<b>2</b>	Umiarkowany	11	9	3	4	3	5	4	<b>16</b>
<b>3</b>	Lekki	4	7	3	5	3	1	4	<b>13</b>
	<b>Razem</b>	<b>15</b>	<b>16</b>	<b>6</b>	<b>10</b>	<b>8</b>	<b>7</b>	<b>8</b>	<b>33</b>

## **Dzienny Dom Senior +**

DDS + powstał w ramach Wieloletniego Programu Senior+ na lata 2015-2020 edycja 2020r. Jest to placówka opieki dziennej, w której osoby w wieku 60+ z różnymi niepełnosprawnościami mogą przebywać pod opieką kadry i spędzać czas w różnej formie.

Dzienny Dom zapewnia mieszkańcom Łomży pomoc i wsparcie w czynnościach dnia



codziennego. Ponadto kompensuje skutki samotności, niesamodzielności i niepełnosprawności, a także propaguje model godnego życia w wieku senioralnym. Bardzo często choroby związane z procesem starzenia się oraz niskie emerytury ograniczają Seniorom dostęp do różnych form aktywności i integracji. Powoduje to zwiększenie zagrożenia wykluczeniem społecznym.

DDS+ jest miejscem przyjaznym dla Seniorów gdzie świadczone są w szczególności usługi socjalne (np. ciepły posiłek), edukacyjne, kulturalno-oświatowe (wyjazdy tematyczne, kino, filharmonia, itp.), aktywności ruchowej, sportowo rekreacyjne (basen), aktywizujące społecznie, terapii zajęciowej oraz trening kulinarny. Uczestnictwo w zajęciach pozwala Seniorom poprawić kondycję fizyczną i psychiczną, nawiązać nowe znajomości, rozwijać zainteresowania i dzielić się swoimi doświadczeniami.

Dzięki spotkaniom w Dziennym Domu „Senior +” w Łomży, Seniorzy zwiększają szanse aby przeżyć jesień swego życia pogodnie i w miłym otoczeniu. Kadra Dziennego Domu „Senior +” przygotowała Seniorom szeroki wachlarz warsztatów i zajęć, do których należą min:

- warsztaty plastyczne;
- warsztaty muzyczne i teatralne;
- warsztaty aktywności ruchowej, w tym zajęcia w Aquapak;
- warsztaty terapii zajęciowej;
- warsztaty kulinarne;
- zajęcia kulturalno-oświatowe;
- zajęcia aktywizujące społecznie, w tym wolontariat;
- zajęcia edukacyjne;
- zajęcia sportowo-rekreacyjne;
- ludoterapia;
- zajęcia kulturalno-oświatowe (wyjazdy integracyjne, wycieczki).

Domownicy mają także do wyboru różnego rodzaju kąciki np. krawiecki, szachowy, kosmetyczny, podróżnika, filmowy, spotkania z filharmonią, poezją, rozmowy społeczno – historyczne. Wyżej wymienione propozycje dają możliwość Seniorom pogłębiania wiedzy, jak również dzielenia się swoją wiedzą w dziedzinach ich zainteresowań. Atrakcyjnym wyzwaniem dla Seniorów jest tworzenie gazetki „Aktywny Senior”, która jest kwartalnikiem. Uczestnikom udzielane jest wsparcie w postaci opieki psychologa, dietetyka i ratownika medycznego oraz radcy prawnego.

W latach 2017 – 2020 Dziennego Domu Senior + korzystało 153 osoby niepełnosprawne. W poniższej tabeli przedstawiono liczbę osób niepełnosprawnych w podziale na stopień niepełnosprawności i lata 2014 – 2020.

Liczba osób niepełnosprawnych objętych pomocą Dziennego Domu Senior + w podziale na stopień niepełnosprawności w latach 2017 - 2020						
Lp.	Stopień niepełnosprawności	2017	2018	2019	2020	Suma
1	Znaczny	21	14	14	18	67
2	Umiarkowany	21	15	9	7	52
3	Lekki	9	8	10	7	34
	<b>Razem</b>	<b>51</b>	<b>37</b>	<b>33</b>	<b>32</b>	<b>153</b>

## Klub Seniora

Klub Seniora prowadzi zajęcia plastyczne, muzyczne, spotkania biesiadne i kawiarenkę klubową. Organizowane są spotkania integracyjne, wycieczki i wieczorki taneczne. Seniorzy korzystają z zajęć z jogi, rękodzielnictwa, spotkań z dietetykiem i wyjazdów krajoznawczych. Klub seniora dostępny jest dla wszystkich chętnych w wieku 60+ bez ponoszenia odpłatności.

Oferta Klubu obejmuje m.in.:

- zajęcia muzyczne i próby zespołu Maryna,
- zajęcia krawieckie i rękodzielnicze , podczas , których Seniorzy wykorzystują prace z wykorzystaniem maszyny do szycia, technik rysunkowych, malarskich, scrapbookingowych,
- gimnastyka z wykwalifikowanym trenerem,
- gry karciane , gry planszowe, szachy, brydż,
- wycieczki piesze i rowerowe z wykorzystaniem ogólnodostępnego sprzętu,
- spotkania okolicznościowe tj.:- dzień babci i dziadka, karnawałowy bal przebierańców, walentynki, dzień kobiet,
- spotkania edukacyjne - z dietetykiem, policją, rzecznikiem praw konsumenta, fizjoterapeutą, spotkania w ramach wsparcia psychospołecznego oraz spotkania z Harcerzami.

## Wolontariat

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej realizowany jest Program Wolontarystyczny w latach 2017-2021 którego celem jest zwiększenie aktywności społecznej i bezpieczeństwa mieszkańców. Ze względu na swoją rolę, Ośrodek Pomocy Społecznej jest miejscem spotkań osób szukających pomocy z osobami chcącymi pomóc. Pracownicy socjalni MOPS dobrze orientują się w specyfice środowiska. Angażując wolontariuszy można szybciej reagować na potrzeby i problemy. Głównymi działaniami podejmowanymi przez Klub Wolontariatu była pomoc dzieciom

w nauce oraz pomoc osobom starszym, samotnym i niepełnosprawnym, której celem jest zmniejszenie ryzyka powstania wykluczenia społecznego oraz wsparcia psychicznego. Wolontariusze podejmują zadania w celu aktywizacji osób niepełnosprawnych. W roku 2020 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przystąpił również do Programu Solidarnościowego Wsparcia Seniora. Dzięki programowi seniorzy uzyskali pomoc w czasie pandemii, bez konieczności wychodzenia z domu w postaci robienia zakupów, wyprowadzania psa oraz pomocy w dostarczaniu dokumentów do instytucji, przygotowywania potraw Wigilijnych. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej współpracuje również z Fundacją Działań Lokalnych Logos oraz Fundacją „Normalna Przyszłość”, który wspierają osoby niepełnosprawne poprzez przydzielanie dla seniora Asystenta osoby niepełnosprawnej.

### **Świadczenia rodzinne**

Od 2021 roku zadania dotyczące świadczeń rodzinnych zostały przeniesione z Urzędu Miejskiego Łomży - Wydziału Spraw Społecznych i Zdrowia do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomży. Po przeniesieniu powstał Dział Świadczeń Rodzinnych (w MOPS), który mieści się na ul. Polnej 16 w Łomży.

Dział Świadczeń Rodzinnych udziela pomocy w formie, tj.: – zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego, świadczenia opiekuńcze (zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne), zapomoga wypłacana przez miasto Łomża oraz jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka (tzw. becikowe).

Poszczególne świadczenia rodzinne mają różny charakter: w większości wypłacane są na określony czas (okres zasiłkowy), ale również jednorazowo (dodatek z tytułu urodzenia dziecka, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka) lub raz w ciągu pewnego okresu (dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego). Część z świadczeń rodzinnych występuje samoistnie (zasiłek rodzinny, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne), natomiast otrzymanie dodatków do zasiłku rodzinnego uzależnione jest od posiadania prawa do zasiłku rodzinnego.

Rodzaje świadczeń rodzinnych:

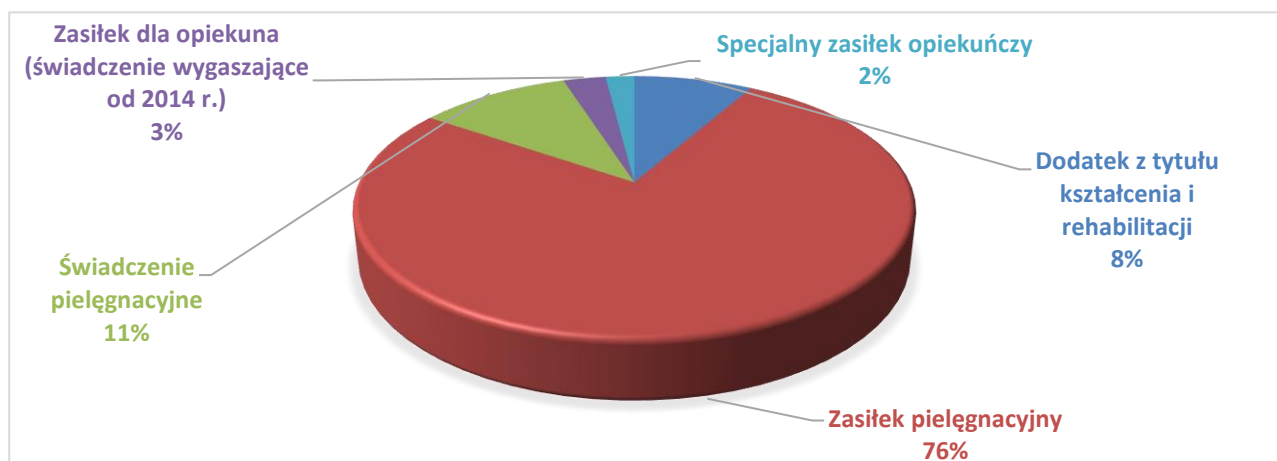
- a) Zasiłek rodzinny – ma na celu częściowe pokrycie wydatków związanych utrzymaniem dziecka.
- b) Dodatki do zasiłku rodzinnego z tytułu:
  - urodzenia dziecka,
  - opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
  - samotnego wychowywania dziecka,

- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
  - rehabilitacji i kształcenie dziecka niepełnosprawnego,
  - rozpoczęcia roku szkolnego,
  - podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.
- c) Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka.
- d) Zapomoga wypłacana przez gminy z tytułu urodzenia się dziecka.
- e) Świadczenia opiekuńcze:
- zasiłek pielęgnacyjny
  - świadczenie pielęgnacyjne,
  - specjalny zasiłek opiekuńczy.

W poniższej tabeli przedstawiono rodzaje świadczeń i liczbę osób niepełnosprawnych którym udzielono pomocy finansowej w latach 2014-2020.

Pomoc udzielona osobom niepełnosprawnym przez Dział Świadczeń Rodzinnych w podziale na rodzaj świadczenia i liczbę osób niepełnosprawnych w latach 2014-2020									
Lp.	Rodzaj świadczenia	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
1	Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji	157	170	160	165	162	153	161	1128
2	Zasiłek pielęgnacyjny	1426	1420	1405	1436	1482	1795	1484	10448
3	Świadczenie pielęgnacyjne	174	150	199	206	219	227	261	1436
4	Zasiłek dla opiekuna (świadczenie wygaszające od 2014 r.)	140	72	50	41	36	52	12	403
5	Specjalny zasiłek opiekuńczy	34	24	56	53	51	12	42	272
	<b>Razem</b>	<b>1931</b>	<b>1836</b>	<b>1870</b>	<b>1901</b>	<b>1950</b>	<b>2239</b>	<b>1960</b>	<b>13687</b>

Pomoc udzielona osobom niepełnosprawnym przez Dział Świadczeń Rodzinnych w podziale na rodzaj świadczenia i liczbę osób niepełnosprawnych w latach 2014-2020



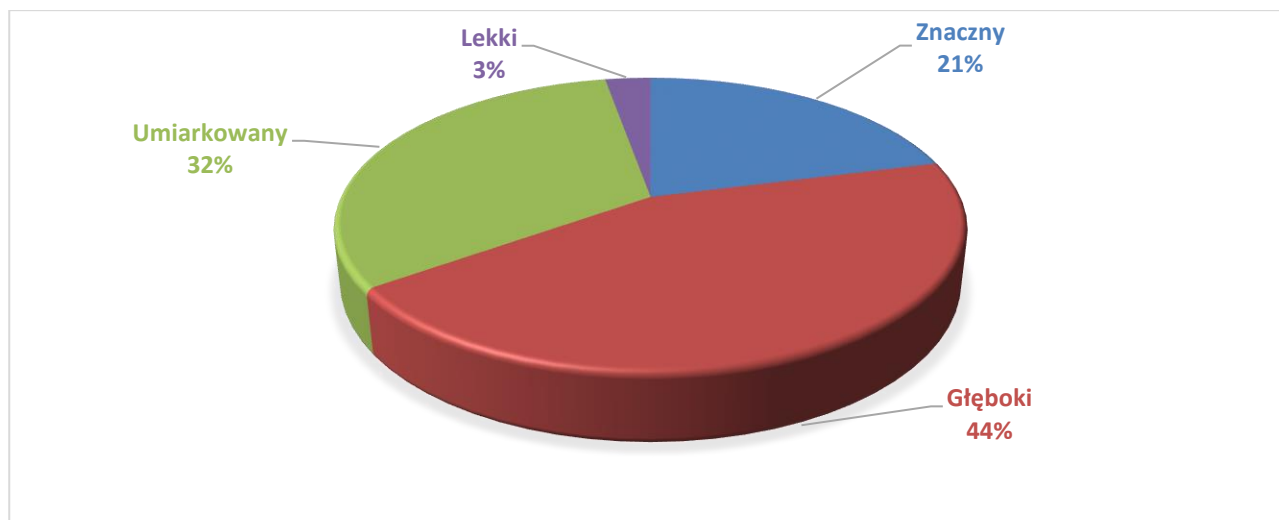
## 5. Działania związane z rehabilitacją społeczną

### Dom Pomocy Społecznej

DPS w Łomy świadczy usługi w zakresie zaspokajania potrzeb bytowych, opiekuńczych, wspomagających, edukacyjnych i zdrowotnych. W Domu organizowane są zajęcia rehabilitacji społecznej dla wszystkich mieszkańców przez cały rok kalendarzowy, w trybie tygodniowym od poniedziałku do piątku, w ramach terapii indywidualnej i grupowej. DPS dysponuje szerokim zakresem terapeutycznym w ramach trzech działów: terapii zajęciowej, terapii psychologicznej i aktywizacji ruchowej. Zajęcia terapeutyczne obejmują treningi funkcjonowania w życiu codziennym, trening umiejętności interpersonalnych i umiejętności rozwiązywania problemów oraz treningi umiejętności spędzania czasu wolnego. Zajęcia z psychologiem obejmują zakresem programowym badania psychologiczne, terapię psychologiczną oraz poradnictwo. Zajęcia ruchowe obejmują zajęcia sportowe, turystykę i rekreację. Celem zajęć jest przywrócenie oraz kompensacja utraconych funkcji za pomocą fizycznych środków, stosowania działań usprawniających i terapeutycznych. W Domu działa 14 pracowni terapeutycznych działających w ramach terapii zajęciowej, cztery pracownice do zajęć ruchowych, hydroterapia i biblioteka. Zajęcia mają charakter dobrowolny i są dostępne dla wszystkich podopiecznych. Podstawowym celem terapii zajęciowej jest zwiększenie zakresu samodzielności i zaradności życiowej, wdrażanie do aktywności fizycznej i umysłowej, kształtowanie charakteru, rozwijanie osobowości, nabywanie nowych umiejętności oraz kontynuowanie danych zainteresowań.

Pomoc udzielona przez Dom Pomocy Społecznej w podziale na stopień i liczbę osób niepełnosprawnych w latach 2014-2020									
Lp.	Rodzaj niepełnosprawności	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
1	Znaczny	23	23	23	23	21	21	24	158
2	Głęboki	48	53	48	48	49	45	41	332
3	Umiarkowany	35	31	35	35	36	34	35	241
4	Lekki	3	2	3	3	3	3	4	21
	<b>Razem</b>	<b>109</b>	<b>109</b>	<b>109</b>	<b>109</b>	<b>109</b>	<b>103</b>	<b>104</b>	<b>752</b>

### Pomoc udzielona przez Dom Pomocy Społecznej w podziale na stopień i liczbę osób niepełnosprawnych w latach 2014-2020



### Środowiskowy Dom Samopomocy

ŚDS, który jest placówką dziennego pobytu dla osób pełnoletnich z zaburzeniami psychicznymi, osób niepełnosprawnych intelektualnie oraz osób wykazujących inne zakłócenia czynności psychicznych. ŚDS przeznaczony jest dla osób z terenu miasta Łomży, będących w stanie wyrównanym, które nie wymagają leczenia szpitalnego ani pobytu w stacjonarnej placówce pomocy społecznej.

Celem Domu jest zapewnienie oparcia społecznego, zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, przywrócenia zdolności do samodzielnego funkcjonowania jak i też rehabilitacji zawodowej oraz wykształcenia umiejętności spędzenia wolnego czasu, zaspokojenia potrzeb kulturalnych i rozwijania zainteresowań uczestników.

Zapewnia swoim uczestnikom możliwość w różnorodnych formach zajęć:

- treningi samoobsługi: funkcjonowanie w życiu codziennym, dbałość o wygląd zewnętrzny, nauki higieny,
- treningi umiejętności społecznych: treningi umiejętności interpersonalnych i komunikacyjnych, spędzania czasu wolnego,
- terapie zajęciowe: teatralno – muzyczne, plastyczne, rękodzielnictwo, kulinarne, komputerowe, redakcyjne,
- terapie ruchowe i rehabilitacja: zajęcia na siłowni, na boisku, w sali rehabilitacji przez fizjoterapeutów, z zakresu światłolecznictwa i relaksacyjne, sportowo-rekreacyjne, tenis stołowy, gimnastyka, zajęcia rekreacyjne na basenie i hali sportowej, różne gry i zabawy integracyjne,
- psychoedukacja, edukacja zdrowotna,

- poradnictwo socjalne, budżetowe, psychologiczne,
- współpraca z rodzinami lub opiekunami uczestników.

Dzięki stałemu doskonaleniu pracy z uczestnikami uzyskano bardzo dobre efekty terapii. W latach 2014 – 2020 z ŚDS skorzystało 309 osób niepełnosprawnych

<b>Pomoc udzielona przez Środowiskowy Dom Samopomocy osobom niepełnosprawnym w latach 2014-2020</b>								
<b>Liczba osób niepełnosprawnych</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>	<b>2019</b>	<b>2020</b>	<b>Suma</b>
	32	32	43	45	50	52	55	<b>309</b>

### **Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne**

MPK w Łomży sp z o. o. w ostatnich latach wymieniono tabor samochodowy. Po ulicach miasta Łomża i okolic porusza się **43** autobusów. Wszystkie autobusy są niskopodłogowe, dostosowane do przewozu osób niepełnosprawnych.

Zastosowano w autobusach rozwiązania techniczne dedykowane osobom niepełnosprawnym, tj.:

- niska podłoga we wszystkich wejściach pojazdu – dostosowanie do przewozu osób niepełnosprawnych,
- rozkładana platforma wjazdowa w drzwiach środkowych – dostosowanie do przewozu osób niepełnosprawnych na wózkach inwalidzkich, ułatwienie przewozu wózków dziecięcych.
- wydzielone miejsce dla osoby na wózku inwalidzkim – oparcie, poręcz oraz pasy bezpieczeństwa do przymocowania wózka inwalidzkiego
- system przyklęku pojazdu - ułatwienie wejścia do autobusu osobom z ograniczeniem ruchowym.
- brak stopni wewnętrznych po całej długości autobusu – zwiększenie bezpieczeństwa pasażerów wewnątrz pojazdu.
- elektroniczne tablice świetlne – poprawa jakości przekazu informacji o numerze i kierunku linii, tablice świetlne widoczne z większej odległości dla osób niedowidzących.
- zapowiedź głosowa linii – dostosowanie do przewozu osób niewidomych i niedowidzących.
- dodatkowe wyciszenie silnika – poprawa słyszalności komunikatów głosowych w autobusie.

- podwójne szyby boczne – poprawa widoczności w okresie zimowym ułatwiająca podróż osobom z dysfunkcją orientacji w przestrzeni.
- wykładzina podłogowa antypoślizgowa – poprawa bezpieczeństwa pasażerów
- automatyczne oświetlenie każdego z wejść po otwarciu drzwi – poprawa bezpieczeństwa pasażerów niedowidzących.
- automatyczna sygnalizacja dźwiękowa ostrzegająca przed zamknięciem we wszystkich drzwiach – poprawa bezpieczeństwa pasażerów niewidomych i niedowidzących.
- paerch: zamontowane podparcie dla stojących pasażerów w tzw. „zatoce” – poprawa bezpieczeństwa pasażerów na wózkach inwalidzkich i „kulach”.
- dodatkowa tablica z numerem linii zamontowany z boku pojazdu na wysokości wzroku z przeznaczeniem dla osób niedowidzących. Wszystkie tablice obwarowano zakazem stosowania koloru czerwonego i niebieskiego z powodu braku widoczności napisów w tych kolorach przez osoby z monochromatyzmem. Dopuszczono kolory dające duży kontrast z czarnym tłem np. kolor żółty, bursztynowy, jaskrawozielony – cel: ułatwienie przekazu informacji dla osób niedowidzących.
- system wizyjnej informacji pasażerskiej – poprawa komfortu pasażerów w zakresie przekazu informacji np. osoby z wadami słuchu widzą trasę przejazdu.

Działania MPK w Łomży sp. z o.o. spowodowały:

- zwiększenie ilości osób starszych, które zaczęły korzystać z komunikacji miejskiej,
- łatwiejsze wsiadanie i wysiadanie z pojazdu wszystkich pasażerów a szczególnie osób starszych oraz kobiet z małymi dziećmi / wózkami,
- zminimalizowane zostały potknięcia oraz inne nieszczęśliwe wypadki wewnątrz pojazdu oraz przy wsiadaniu / wysiadaniu
- lepsza widoczność tablic informacyjnych, monitory, oraz systemy głośnomówiące zapowiadające przystanki zmniejszyły poziom stresu związanego z nieprzegapieniem przystanku będącego celem podróży, ułatwiły też orientację w terenie osobom starszym oraz słabo znającym Łomżę,
- większa obecność osób niepełnosprawnych (w tym na wózkach inwalidzkich) integruje pasażerów - dzięki temu osoby niepełnosprawne poczuły się bardziej komfortowo w społeczeństwie a szczególnie w środkach komunikacji miejskiej, poprawiając równocześnie poziom kultury (np. dzieci i młodzież pomaga przy wsiadaniu/ wysiadaniu, ustępuje miejsca itp.)

Ułatwienia transportowe sprawiły, że osoby niepełnosprawne zaczęły korzystać z transportu publicznego – likwidacja barier w infrastrukturze usamodzielniała wiele osób, wyrównała szanse



w dostępie do wielu dziedzin życia społecznego, co przełożyło się też na większą współpracę instytucji miejskich z MPK

Dodatkowo działania MPK na rzecz niepełnosprawnych pasażerów spotkały się z dużą akceptacją społeczną. Np. w roku 2014 Stowarzyszenie Ludzi Aktywnie Naznaczonych „Ja i Ty” zgłosiło się do współpracy z MPK w ramach patronatu nad tzw. autobusem tematycznym (nr boczny 193). W autobusie tym osoby niepełnosprawne zorganizowały:

- prezentacje prac artystycznych wykonanych przez osoby niepełnosprawne,
- kolędowy happening śpiewając kolędy wspólnie z innymi pasażerami w okresie wigilijnym
- prezentacja swojego programu liryczno – muzycznego przy okazji promocji zdrowego trybu życia,
- promowanie sympatycznych, mądrych, życzliwych zachowań międzyludzkich
- organizacja Dnia Kobiet – m.in. wręczanie kwiatków dla pasażerek autobusu,
- organizacja Walentynek wręczanie serduszek, słodyczy oraz czytanie poezji miłosnej przez osoby publiczne z Łomży – wszystko to dla pasażerów MPK, od osób niepełnosprawnych
- Powyższe działania są niewątpliwie czynnikiem podnoszącym świadomość społeczną. Integrują pasażerów, poprawiają komfort życia poprzez wzajemną akceptację. Zachęcają do udzielania wzajemnej pomocy. Poprawiają wizerunek transportu publicznego - autobus staje się miejscem integracji społecznej a dla osób niepełnosprawnych realnym oknem na świat. Tak aktywna współpraca osób niepełnosprawnych z MPK sprawiła, że w roku 2016 Stowarzyszenie Ludzi Aktywnie Naznaczonych „Ja i Ty” zostało uhonorowane tytułem „Przyjaciół Komunikacji Miejskiej” (<http://stowarzyszeniejaity.pl/>).

Postępowanie MPK na rzecz osób niepełnosprawnych polegają również na szkoleniu swoich pracowników w ramach ogólnopolskich działań Izby Gospodarczej Komunikacji Miejskiej (IGKM). W ramach współpracy została opublikowana broszura instruktażowa dla prowadzących pojazdy komunikacji miejskiej "Jak obsługiwać pasażerów z niepełnosprawnością" <http://www.igkm.pl/site/wiadomosci,4333,polecamy.html>

Współpraca osób niepełnosprawnych z MPK w Łomży jest inspiracją do dalszych planów inwestycyjnych – zakupy nowych autobusów będą również dostosowane do potrzeb wszystkich pasażerów. Rozwój transportu sprawia, że nowe technologie znajdują szerokie zastosowanie w infrastrukturze technicznej ułatwiając funkcjonowanie wszystkim pasażerom.

Aktualnie bardzo ważne w rozwiązywaniu problemów transportowych osób

niepełnosprawnych jest zgłaszanie takich potrzeb do Organizatora (Miasto Łomża). Przekazane informacje ułatwiają Organizatorowi planowanie i wyznaczanie nowych tras, przystanków i godzin odjazdu, a finalnie zlecić Operatorowi czyli MPK w Łomży sp. z o.o. realizację wyznaczonych rozkładów jazdy.

Biuro Zatrudnienia i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych znajdujące się w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomży realizuje zadania powiatu, finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Działalność Biura Zatrudnienia i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych realizowana jest na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz .U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.) oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Pomoc osobom niepełnosprawnym ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przez BZiRON kierowana jest na rehabilitację zawodowa i społeczną osób niepełnosprawnych.

Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych obejmuje dofinansowanie m.in. do:

- turnusów rehabilitacyjnych,
- barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych,
- sportu, kultury, rekreacji i turystyki,
- zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjnych,
- przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych.

Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych obejmuje dofinansowanie m.in.:

- zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy,
- przyznanie jednorazowych środków na podjęcie działalności, rolniczej albo wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej,
- zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy,
- do oprocentowania kredytu bankowego.

Rehabilitacja zawodowa i społeczna - dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej

Oprócz zadań ustawowych BZiRON realizuje programy celowe PFRON:

- pilotażowy program „Aktywny samorząd”,

- „Program wyrównywania różnic między regionami III”,
- Program „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi” - Moduł III.

### **Turnus rehabilitacyjny**

Turnus rehabilitacyjny jest zorganizowaną formą aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku, której celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, między innymi przez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu. Czas trwania turnusu to co najmniej 14 dni. Grupy liczą minimum 20 uczestników. Turnusy organizuje się jedynie na terenie kraju.

Turnus rehabilitacyjny w liczbach. Poniższa tabela przedstawia ilość osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie miasta Łomża, które skorzystały w latach 2014 - 2020 z turnusu rehabilitacyjnego.

<b>Turnus rehabilitacyjny w latach 2014-2020</b>								
<b>Dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>	<b>2019</b>	<b>2020</b>	<b>Suma</b>
Liczba osób niepełnosprawnych wraz z opiekunem ( w tym dorośli i dzieci)	178	118	114	129	84	117	121	<b>861</b>

### **Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze**

Celem dofinansowania przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych jest pomoc finansowa przy zakupie sprzętów, przyrządów i urządzeń wspierających funkcjonowanie i rehabilitację osób niepełnosprawnych w ich miejscu zamieszkania. O dofinansowanie można się starać, gdy cena przedmiotu dofinansowania jest wyższa od limitu dofinansowania określonego przez ministra zdrowia w załączniku do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 maja 2017 r. w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie. Przedmioty ortopedyczne to przyrządy niezbędne do samodzielnego funkcjonowania osoby niepełnosprawnej, np. protezy, kule, wózek inwalidzki. Środki pomocnicze to przedmioty, które w znacznym stopniu ułatwiają funkcjonowanie osoby niepełnosprawnej w środowisku społecznym lub wręcz to umożliwiają, np.: pomoce optyczne dla niedowidzących, aparaty słuchowe, cewniki.

W latach 2014 – 2020 ze środków PFRON udzielono 2127 dofinansowań do przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych.

Liczba dofinansowań ze środków PFRON do przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych w latach 2014 - 2020								
Rodzaj dofinansowania	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	260	271	243	251	220	414	468	<b>2127</b>

### Sprzęt rehabilitacyjny

Celem dofinansowania jest pomoc finansowa przy zakupie sprzętów, przyrządów i urządzeń wspierających funkcjonowanie i rehabilitację osób niepełnosprawnych w ich miejscu zamieszkania. Sprzęt rehabilitacyjny, to urządzenia i sprzęty zalecone przez lekarza, niezbędne do rehabilitacji w warunkach domowych, nieobjęte ubezpieczeniem zdrowotnym Narodowego Funduszu Zdrowia (NFZ). Sprzęt rehabilitacyjny traktowany jest w przepisach odmiennie niż wyroby medyczne - nie ma określonego katalogu sprzętów rehabilitacyjnych.

Pomocy finansowej ze środków PFRON w latach 2014 – 2020 udzielono 40 osobom niepełnosprawnym.

Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowania ze środków PFRON do sprzętu rehabilitacyjnego w latach 2014 - 2020								
Rodzaj dofinansowania	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
sprzęt rehabilitacyjny	10	3	12	1	2	2	10	<b>40</b>

### Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych

Ze środków PFRON może być dofinansowana likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych. Przepisy nie definiują zakresu żadnej z barier. Można przyjąć, iż:

- bariery architektoniczne to wszelkie utrudnienia występujące w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom niepełnosprawnym;
- bariery techniczne to przeszkody wynikające z braku zastosowania odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności, przedmiotów lub urządzeń. Likwidacja tej bariery powinna powodować sprawniejsze działanie osoby niepełnosprawnej w społeczeństwie i umożliwić wydajniejsze jej funkcjonowanie;
- bariery w komunikowaniu się to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie

niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji.

W latach 2014 – 2020 udzielono dofinansowania 141 osobom niepełnosprawnym do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych. Poniżej przedstawiono dofinansowanie w latach osobom niepełnosprawnym, które skorzystały z pomocy.

<b>Dofinansowanie osobom niepełnosprawnym do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w latach 2014 - 2020</b>								
<b>Rodzaj bariery</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>	<b>2019</b>	<b>2020</b>	<b>Suma</b>
architektoniczna	15	15	20	13	14	12	18	<b>107</b>
w komunikowaniu się	4	3	7	1	5	2	5	<b>27</b>
techniczna	1	2	1	0	0	0	3	<b>7</b>
<b>Razem</b>	<b>20</b>	<b>20</b>	<b>28</b>	<b>14</b>	<b>19</b>	<b>14</b>	<b>26</b>	<b>141</b>

### **Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki**

Celem wsparcia jest dofinansowanie i zwiększenie aktywności osób niepełnosprawnych w obszarze sportu, kultury, rekreacji i turystyki. Z dofinansowania do sportu, kultury, rekreacji i turystyki skorzystali organizatorzy (osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej), którzy przez swoje działania zaktywizowali 3070 osób niepełnosprawnych w 30 różnego rodzaju imprezach.

<b>Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki</b>								
	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>	<b>2019</b>	<b>2020</b>	<b>Suma</b>
<b>Liczba Organizatorów</b>	4	4	3	4	3	3	2	<b>23</b>
<b>Ilość imprez</b>	5	6	3	5	4	5	2	<b>30</b>
<b>Ilość osób niepełnosprawnych</b>	552	558	297	539	448	592	84	<b>3070</b>

### **Pilotażowy program „Aktywny samorząd**

Program Aktywny samorząd jest ważnym krokiem w kierunku wydajniejszego modelu polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych. Działania przewidziane w programie uzupełnią plany ujęte w powiatowych strategiach rozwiązywania problemów społecznych i programach działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Umożliwią samorządom aktywniejsze włączenie się w działania na rzecz inkluzji społecznej osób niepełnosprawnych.

Miasto Łomża przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży od 2012 roku przystępuje do realizacji pilotażowego programu „Aktywny samorząd”. Głównym celem programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

MOPS w Łomży realizuje moduły, obszary i zadania programu, tj.:

1. Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową:

1) Obszar A – likwidacja bariery transportowej:

- a. Zadania: 1 i 4 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu,
- b. Zadania: 2 i 3 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy;

2) Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym:

- a. Zadania: 1, 3 i 4 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania,
- b. Zadanie 2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania,
- c. Zadanie 5 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego;

3) Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się:

- a. Zadanie 1 – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
- b. Zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
- c. Zadanie 3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,
- d. Zadanie 4 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,
- e. Zadanie 5 – pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego;

4) Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.

2. Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

W latach 2014 -2020 dofinansowanie z pilotażowego programu „Aktywny samorząd” otrzymało 420 osób niepełnosprawnych. W tabeli przedstawiono liczbę osób niepełnosprawnych, którzy skorzystali z programu w podziale na moduł, obszar i zadanie w latach 2014 -2020.

Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowania ze środków PFRON w ramach pilotażowego programu "Aktywny samorząd" w latach 2014 - 2020									
Moduł programu	Obszar programu/ nr Zadania w ramach Obszaru	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
<b>I</b>	<b>A-1, A-4</b>	2	0	0	1	3	3	4	<b>13</b>
	<b>A-2, A-3</b>	0	0	2	0	0	0	0	<b>2</b>
	<b>B-1, B-3, B-4</b>	11	0	12	8	7	33	12	<b>83</b>
	<b>B-2</b>	0	0	0	0	0	0	0	<b>0</b>
	<b>B-5</b>	0	0	0	0	0	0	0	<b>0</b>
	<b>C-1</b>	3	0	0	0	0	2	1	<b>6</b>
	<b>C-2</b>	2	6	7	3	6	7	4	<b>35</b>
	<b>C-3</b>	1	0	0	1	0	0	1	<b>3</b>
	<b>C-4</b>	0	0	1	0	0	0	0	<b>1</b>
	<b>C-5</b>	0	0	0	0	0	3	1	<b>4</b>
	<b>D</b>	3	4	6	6	4	3	0	<b>26</b>
<b>II</b>	<b>x</b>	33	46	46	37	34	26	25	<b>247</b>
<b>Razem Moduł I i II</b>		<b>55</b>	<b>56</b>	<b>74</b>	<b>56</b>	<b>54</b>	<b>77</b>	<b>48</b>	<b>420</b>

### **Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi**

Program „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi” jest finansowany ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i jego celem jest zapewnienie pomocy osobom niepełnosprawnym poszkodowanym na skutek działania żywiołu lub wystąpienia sytuacji kryzysowych spowodowanych chorobami zakaźnymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także objęcie wsparciem samorządów powiatowych, które w wyniku sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi uruchomiły dodatkowe wsparcie dla osób niepełnosprawnych.

Miasto Łomża przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży w 2020 roku przystąpiło do realizacji programu „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi”, Moduł III. Pomoc finansowa w ramach Modułu III udzielona została osobom niepełnosprawnym, które na skutek wystąpienia zagrożenia epidemicznego oraz stanu epidemii utraciły, w okresie od dnia 9 marca 2020 roku do dnia 15 października 2020 roku, możliwość korzystania (przez okres co najmniej 5 kolejnych następujących po sobie dni roboczych) z opieki świadczonej w placówce rehabilitacyjnej. Pomoc ta udzielana jest w formie dofinansowania kosztów związanych z zapewnieniem opieki w warunkach domowych.

W ramach Modułu III **189 osób niepełnosprawnych** uzyskało pomoc finansową w związku z wystąpieniem zagrożenia epidemicznego oraz stanu epidemii. Wsparcie skierowane było do osób niepełnosprawnych zamieszkałych w mieście Łomża, które były:

- uczestnikami warsztatów terapii zajęciowej;
- uczestnikami środowiskowych domów samopomocy, funkcjonujących na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1507, z późn. zm.);
- podopiecznymi dziennych domów pomocy społecznej, funkcjonujących na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1507, z późn. zm.);
- podopiecznymi placówek rehabilitacyjnych, których działalność finansowana jest ze środków PFRON na podstawie art. 36 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 426, z późn. zm.);
- uczestnikami programów zatwierdzonych przez Radę Nadzorczą PFRON i w ramach tych programów korzystają ze wsparcia udzielanego przez placówki rehabilitacyjne;
- pełnoletnimi (od 18 do 25 roku życia) uczestnikami zajęć rewalidacyjno-wychowawczych organizowanych zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim (Dz. U. z 2013 r. poz. 529);
- pełnoletnimi (od 18 do 24 roku życia) wychowankami specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych oraz specjalnych ośrodków wychowawczych, bądź uczniami szkół specjalnych przysposabiających do pracy funkcjonujących na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 910);
- pełnoletnimi (od 18 do 25 roku życia) wychowankami ośrodków rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawczych oraz ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych funkcjonujących na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 910).



## **6. Niepełnosprawni w Powiatowym Urzędzie Pracy w Łomży**

Osoba niepełnosprawna w Powiatowym Urzędzie Pracy może być zarejestrowana jako:

- bezrobotna – to osoba, która posiada ustaloną niepełnosprawność, jednak nie jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.
- poszukująca pracy – to osoba, która oprócz ustalonej niepełnosprawności jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.

Osoba z orzeczonym stopniem o niepełnosprawności, która jest zdolna do podjęcia zatrudnienia w co najmniej połowie wymiaru czasu pracy, posiadająca status „bezrobotnego” może skorzystać ze wszystkich usług urzędu pracy i instrumentów przewidzianych dla osoby bezrobotnej.

Ponadto, osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu może również korzystać na zasadach takich jak bezrobotni z następujących usług lub instrumentów określonych w ustawie o promocji:

- szkoleń,
- stażu,
- prac interwencyjnych,
- przygotowania zawodowego dorosłych,
- badań lekarskich lub psychologicznych, o których mowa w art. 2 ust. 3 ustawy o promocji,
- zwrotu kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 1, 2 i 4 ustawy o promocji,
- finansowania kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 3 ustawy o promocji,
- studiów podyplomowych,
- szkoleń na podstawie trójstronnych umów szkoleniowych zawieranych pomiędzy starostą, pracodawcą i instytucją szkoleniową,
- bonu na zasiedlenie,
- bonu szkoleniowego,
- bonu stażowego.

Dla osób niepełnosprawnych posiadających status „poszukującej pracy”, a nie pozostających w zatrudnieniu, przewidziane są usługi urzędu pracy i instrumenty finansowane ze środków PFRON.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej – Biuro Zatrudnienia i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w ramach porozumień pomiędzy MOPS, a Powiatowym Urzędem Pracy przekazał środki finansowe PFRON na instrumenty rynku pracy i usługi rynku pracy w latach 2014 - 2020 dla 29 osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie miasta Łomża.

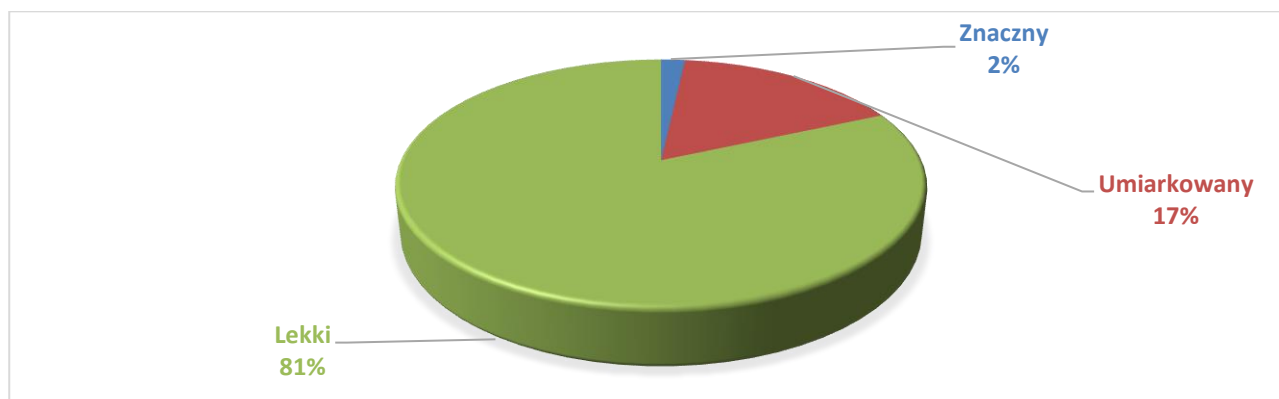
Zwrot ze środków PFRON wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy w latach 2014 - 2020							
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
4	4	4	4	4	4	5	29

W Powiatowym Urzędzie Pracy w Łomży w latach 2014 - 2020 było zarejestrowanych **1545** osób bezrobotnych posiadających stopień niepełnosprawności oraz **225** osób zarejestrowanych jako poszukujące i niepozostające w zatrudnieniu osoby niepełnosprawne.

W poniższych tabelach i wykresach przedstawiono osoby zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Łomży z terenu miasta Łomża w latach 2014-2020 w podziale na stopień niepełnosprawności, płeć oraz przyczynę niepełnosprawności.

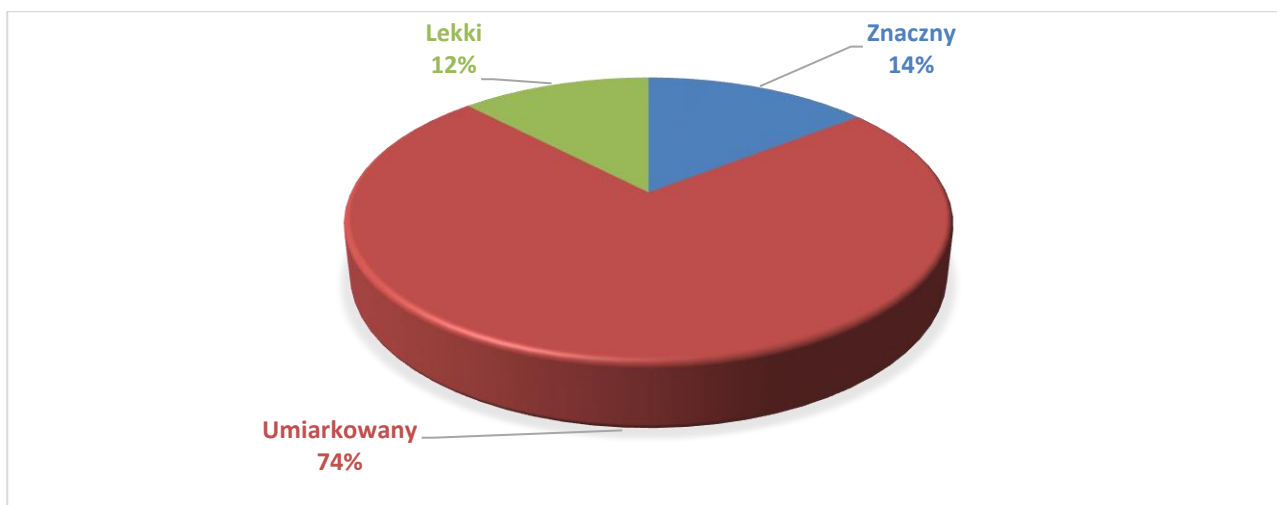
Zarejestrowane jako bezrobotne osoby niepełnosprawne									
Lp.	Stopień niepełnosprawności	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	Suma
1	Znaczny	4	2	1	2	5	8	5	27
2	Umiarkowany	47	36	34	45	32	33	30	257
3	Lekki	302	244	208	112	142	128	125	1261
	<b>Razem</b>	<b>353</b>	<b>282</b>	<b>243</b>	<b>159</b>	<b>179</b>	<b>169</b>	<b>160</b>	<b>1545</b>

Zarejestrowane jako bezrobotne osoby niepełnosprawne w latach 2014 -2020



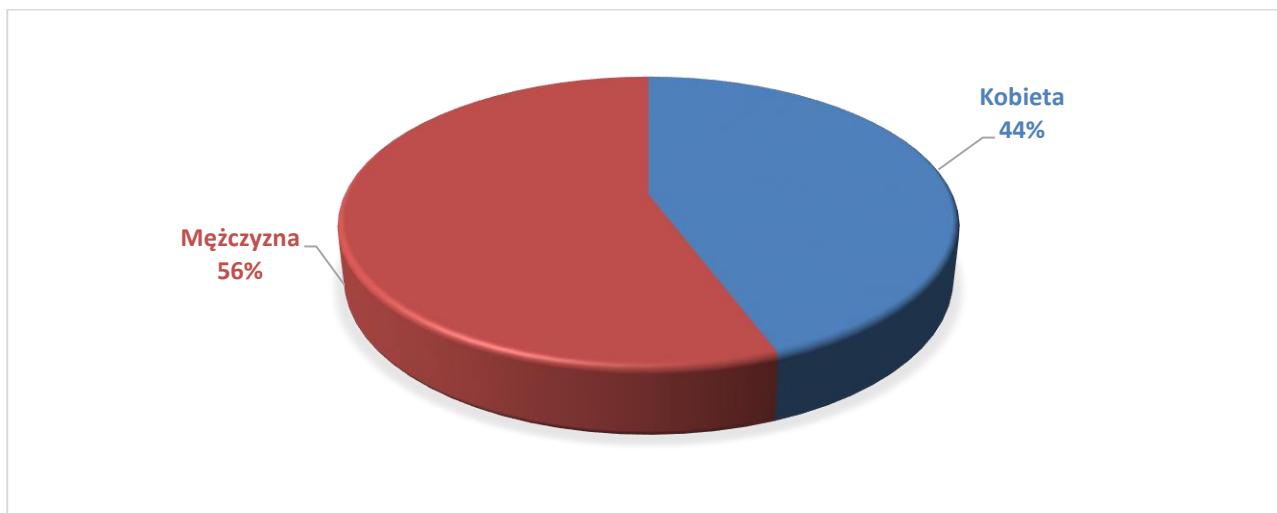
Zarejestrowane jako poszukujące i niepozostające w zatrudnieniu osoby niepełnosprawne									
Lp.	Stopień niepełnosprawności	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	Suma
1	Znaczny	7	6	4	4	3	4	4	32
2	Umiarkowany	29	33	22	17	31	17	14	163
3	Lekki	6	5	4	3	5	2	2	27
	<b>Razem</b>	<b>42</b>	<b>44</b>	<b>30</b>	<b>24</b>	<b>39</b>	<b>23</b>	<b>20</b>	<b>222</b>

Zarejestrowane jako poszukujące i niepozostające w zatrudnieniu osoby niepełnosprawne w latach 2014-2020 w podziale na stopnie niepełnosprawności



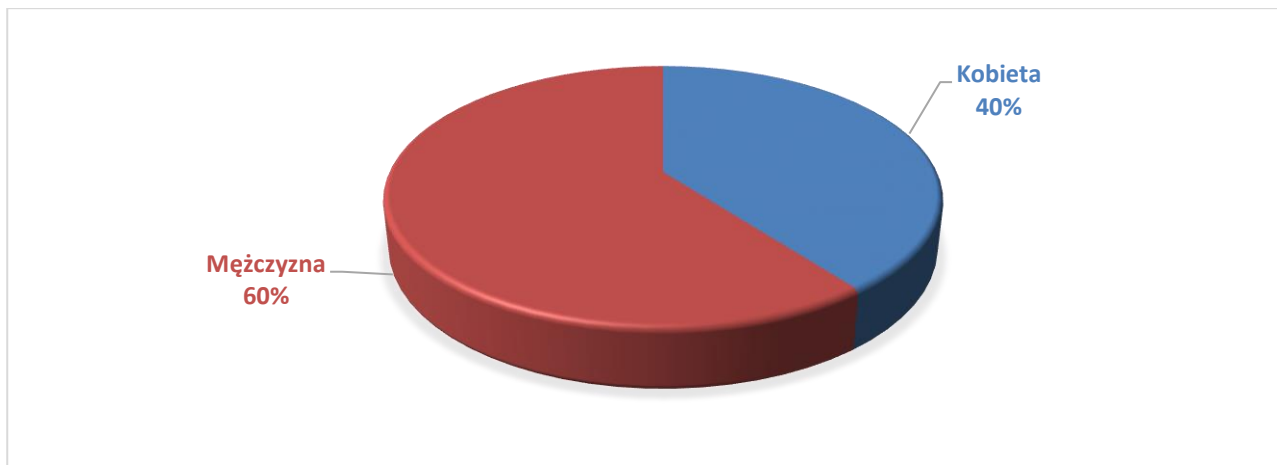
Lp.	Płeć	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
1	Kobieta	168	130	99	65	87	79	56	684
2	Mężczyzna	185	152	144	94	92	90	104	861
	<b>Razem</b>	<b>353</b>	<b>282</b>	<b>243</b>	<b>159</b>	<b>179</b>	<b>169</b>	<b>160</b>	<b>1545</b>

Zarejestrowane bezrobotne osoby niepełnosprawne według płci w latach 2014 -2020 r.



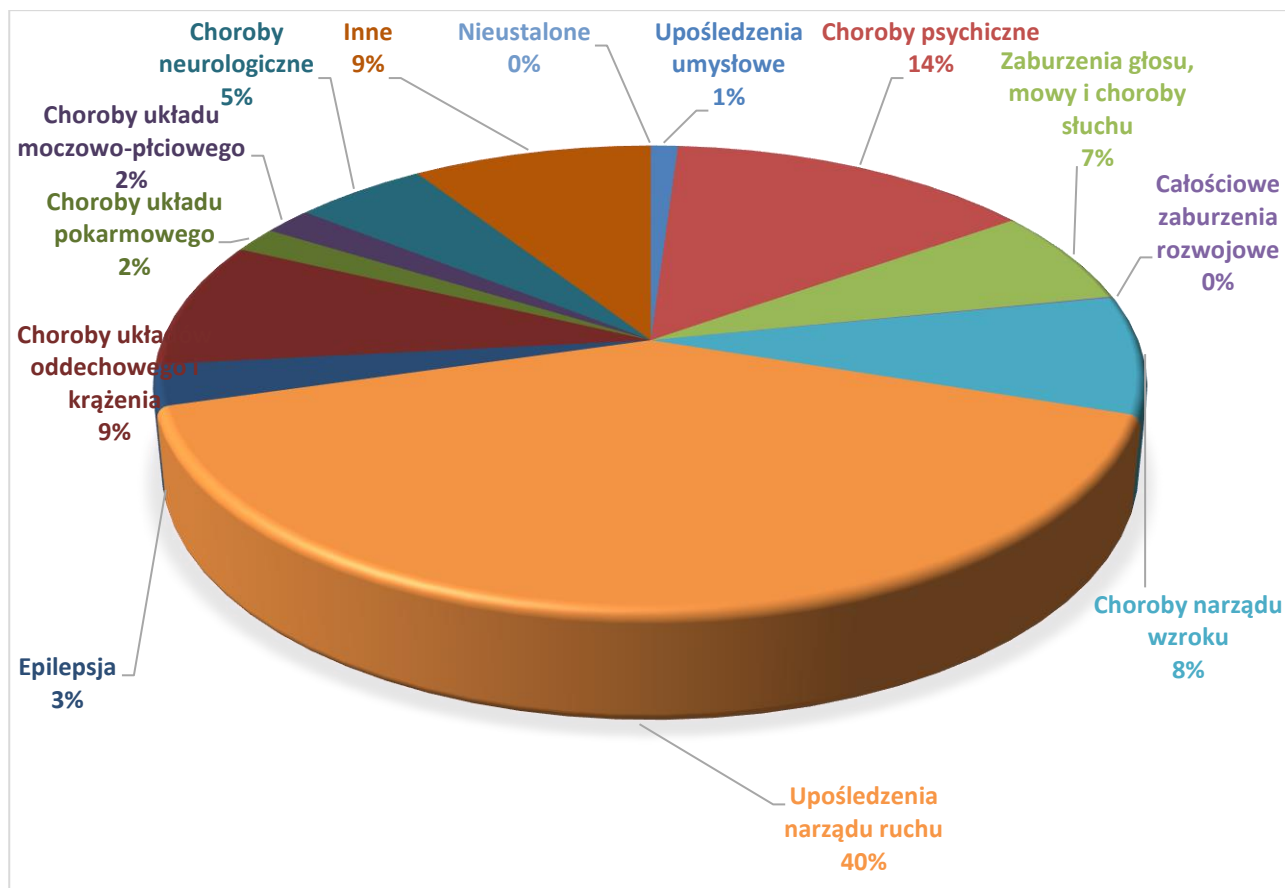
Lp.	Płeć	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
1	Kobieta	19	19	10	8	15	8	9	88
2	Mężczyzna	23	25	20	16	24	15	11	134
	<b>Razem</b>	<b>42</b>	<b>44</b>	<b>30</b>	<b>24</b>	<b>39</b>	<b>23</b>	<b>20</b>	<b>222</b>

Zarejestrowane jako poszukujące i niepozostające w zatrudnieniu osoby niepełnosprawne według płci w latach 2014 -2020 r.



Zarejestrowane bezrobotne osoby niepełnosprawne według przyczyn niepełnosprawności w latach 2014 -2020 r.									
Lp.	Przyczyna niepełnosprawności	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
1	Upośledzenia umysłowe	4	4	1	2	2	2	1	16
2	Choroby psychiczne	37	38	44	18	32	25	24	218
3	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	27	22	16	10	10	8	10	103
4	Całościowe zaburzenia rozwojowe	1	0	0	0	0	0	0	1
5	Choroby narządu wzroku	30	22	15	14	18	12	16	127
6	Upośledzenia narządu ruchu	149	109	94	69	70	70	63	624
7	Epilepsja	9	9	5	4	5	6	6	44
8	Choroby układów oddechowego i krążenia	31	34	23	12	15	9	11	135
9	Choroby układu pokarmowego	8	8	2	1	1	3	4	27
10	Choroby układu moczowo-płciowego	4	5	7	4	3	3	3	29
11	Choroby neurologiczne	14	10	13	9	9	14	10	79
12	Inne	39	21	23	16	14	17	12	142
13	Nieustalone	0	0	0	0	0	0	0	0
	<b>Razem</b>	<b>353</b>	<b>282</b>	<b>243</b>	<b>159</b>	<b>179</b>	<b>169</b>	<b>160</b>	<b>1545</b>

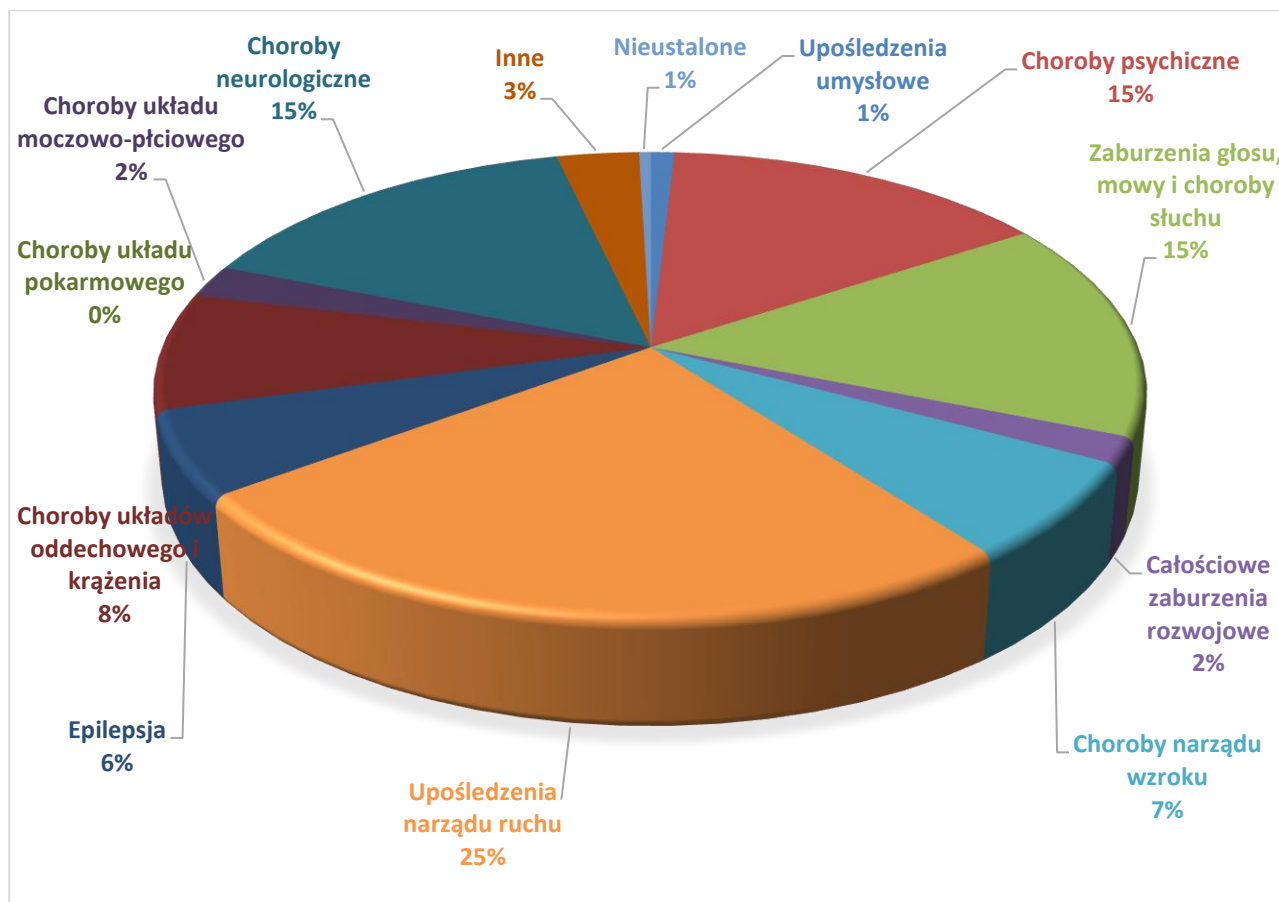
Zarejestrowane bezrobotne osoby niepełnosprawne według przyczyn niepełnosprawności w latach 2014 -2020 r.



Zarejestrowane jako poszukujące i niepozostające w zatrudnieniu osoby niepełnosprawne według przyczyn niepełnosprawności w latach 2014 -2020 r.

	Przyczyna niepełnosprawności	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
1	Upośledzenia umysłowe	0	0	0	0	0	0	2	2
2	Choroby psychiczne	7	6	5	6	5	3	1	33
3	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	6	7	4	5	7	3	2	34
4	Całościowe zaburzenia rozwojowe	0	0	0	1	1	1	1	4
5	Choroby narządu wzroku	4	3	1	1	1	2	3	15
6	Upośledzenia narządu ruchu	8	12	8	7	12	5	4	56
7	Epilepsja	3	3	3	1	2	1	0	13
8	Choroby układów oddechowego i krążenia	1	3	3	1	4	3	3	18
9	Choroby układu pokarmowego	0	0	0	0	0	0	0	0
10	Choroby układu moczowo-płciowego	0	0	1	0	2	1	1	5
11	Choroby neurologiczne	11	8	4	2	4	3	2	34
12	Inne	2	2	1	0	1	1	0	7
13	Nieustalone		0	0	0	0	0	1	1
	<b>Razem</b>	<b>42</b>	<b>44</b>	<b>30</b>	<b>24</b>	<b>39</b>	<b>23</b>	<b>20</b>	<b>222</b>

Zarejestrowane jako poszukujące i niepozostające w zatrudnieniu osoby niepełnosprawne według przyczyn niepełnosprawności w latach 2014 - 2020 r.



Powiatowy Urząd Pracy w Łomży zatrudnia 55 osób, w tym 6 posiadających stopień niepełnosprawności. Pracownikom legitymującym się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności przysługują dodatkowe ustawowe uprawnienia pracownicze. Dotyczą one czasu pracy, przerw w pracy i wymiaru urlopu. PUP w Łomży przyjął świadomą postawę wspierającą, zatrudniając osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności nakładając na siebie i innych pracowników dodatkowe obowiązki. Wszystko to sprawdza się dzięki życzliwości i braku barier z postaw społeczeństwa i współpracowników ich otaczających.

## 7. Działania związane z rehabilitacją zawodową

### Warsztat Terapii Zajęciowej

Przy Zakładach Spożywczych „BONA” Sp. z o. o. funkcjonuje jedyny w Łomży Warsztat Terapii Zajęciowej. Umożliwia on rehabilitację społeczną i zawodową osób, które zostały przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności uznane za niepełnosprawne ze wskazaniem uczestnictwa wtz. Tą formą rehabilitacji objęto **40** osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

Działalność terapeutyczna WTZ Z.S. „BONA” opiera się na funkcjonowaniu 8 pracowni terapeutycznych:

1. *Pracownia plastyczno-ceramiczna*: usprawnianie manualne, nauka staranności oraz skupienia, dbanie o higienę, rozbudzenie wrażliwości na piękno, usprawnianie koordynacji wzrokowo- słuchowej, kształcenie umiejętności obserwacji, kształtowanie śmiałości wypowiedzi plastycznej, kształtowanie umiejętności różnicowania i wyrażania cech otoczenia, tj: barwa, kształt, wielkość, praca różnymi technikami plastycznymi, nauka posługiwania się i konserwacji narzędzi plastycznych.
2. *Pracownia rękodzieła artystycznego*: poznawanie różnych ściegów, nauka szycia na maszynie, samodzielne nawlekanie nitki, dobór kolorów do danego wzoru, prawidłowe posługiwanie się żelazkiem, maszyną do szycia, wykonywaniem dekoracji okolicznościowych (stroiki świąteczne, kompozycje z kwiatów sztucznych), wykonywaniem prostej biżuterii.
3. *Pracownia politechniczna*: wytwarzanie przedmiotów z drewna, metalu, drutu szkła, wyrób przedmiotów ozdobnych na różne okazje (witraże), przestrzeganie zasad BHP, nauka doboru odpowiednich technik do danego materiału, nauka drobnych prac remontowych na terenie budynku oraz podwórka warsztatowego. W pracowni wykonuje się m.in.: karmiki, budki dla ptaków, ramki do obrazów i inne wyroby z drewna i prefabrykatów. Uczestnicy poznają podstawowe oraz specjalistyczne narzędzia do obróbki drewna i metalu.
4. *Pracownia komputerowa: nauka korzystania z Internetu*: nauka wyszukiwania stron www oraz przydatnych informacji tematycznych, nauka przesyłania wiadomości tekstowych lub multimedialnych drogą poczty elektronicznej - email, nauka korzystania z gier i zabaw internetowych, rozwijających zdolności manualne, refleks oraz zmysł koncentracji. Obsługa pakietów tekstowych typu OpenOffice oraz Microsoft Word – tworzenie oraz przepisywanie prostych tekstów. Obsługa urządzeń: drukarka - drukowanie gotowych dokumentów tekstowych, bindownica – bindowanie dokumentów. Ćwiczenia posługiwania się klawiaturą

oraz myszką – nauka koordynacji wzorkowo-ruchowej. Redagowanie gazetki warsztatowej "BONAnza" - opis najważniejszych wydarzeń z działalności WTZ, kącik muzyczny, nasze hobby itp.

5. *Dwie pracownie przystosowania do życia codziennego*: nauka czynności życia codziennego, samodzielności, ćwiczenie umiejętności przygotowani prostych potraw, nauka posługiwania się narzędziami i urządzeniami kuchennymi, planowanie i dokonywanie zakupów, dobór artykułów spożywczych z zachowaniem racjonalnych zasad żywienia w trakcie opracowywania jadłospisów, przygotowywanie podstawowych posiłków, przestrzeganie kultury i higieny spożywania posiłków, obsługa sprzętu technicznego, przygotowanie uroczystości typu bale okolicznościowe i uroczystości okolicznościowych. Ponadto pracownia przystosowania do życia codziennego II wykonuje prace manualne związane z szyciem, szydełkowaniem, wyszywaniem, przyszywaniem oraz szycie na maszynie i tkanie, wykonywanie prac dekoracyjnych, czynności związane z praniem i prasowaniem, pomoc w przygotowaniu dań okolicznościowych, prace ogrodnicze.
6. *Pracownia edukacji i umiejętności społecznych*: ćwiczenia czytania, pisania i liczenia, wyrabianie podstawowych nawyków dbania o higienę osobistą. Ćwiczenia korzystania z zmechanizowanego sprzętu (telefon, odkurzacz, pralka, żelazko), orientacja w znajomości wartości pieniądza, doskonalenie form wypowiedzi, pogadanki na temat świąt ich symboliki i znaczenia, doskonalenie umiejętności w zakresie komunikacji społecznej, doskonalenie umiejętności samodzielnego poruszania się w otoczeniu i miejscach ogólnodostępnych (poczta, dworzec, bank, straż pożarna, pogotowie i policja), kształtowanie poprawnego zachowania się w placówce WTZ i poza nią, zdobywanie wiedzy o zasadach funkcjonowania świata i rynku pracy, poprzez różne zajęcia o charakterze edukacyjnym, poznawanie zasad savoir-vivre, kształtowanie umiejętności doboru strojów do okoliczności.
7. *Pracownia biologiczna* - Pracownia biologiczna funkcjonowała do 31.12.2020r.. W ramach działalności pracowni podejmowano czynności związane z wypracowaniem obowiązkowości i nawyków opiekuńczości poprzez hodowlę zwierząt i roślin, kształtowanie odpowiedzialności, systematyczności poprzez sprzątanie w klatkach u zwierząt znajdujących się w pracowni, karmienie ich, pojenie, kąpiele, wymiana podłoża itp.), kształtowanie wyobraźni i aktywizacja emocjonalna poprzez "zaprzyjaźnienie się" ze zwierzętami, nazywanie popularnych gatunków zwierząt i roślin - czytanie książek przyrodniczych, wyszukiwanie informacji w Internecie, wycieczki krajoznawcze, wycieczki do sklepów zoologicznych i ogrodniczych, przesadzanie i pielęgnacja roślin doniczkowych.



*Pracownia biologiczna* została przekształcona na pracownię multimedialno-sportową: rozwijanie sprawności psychofizycznych uczestników, doskonalenie naturalnych czynności ruchowych, kształtowanie odpowiedniej postawy, integracja z grupą, hartowanie organizmu i utrwalanie podstawowych nawyków higienicznych, kształtowanie zwinności, siły, wytrzymałości oraz koordynacji ruchowej. Nabywanie umiejętności przetwarzania obrazu i dźwięku, praktyczne posługiwanie się aparatem i kamerą cyfrową, zestawem nagłośnieniowym, projektorem, sprzętem rtv. Nauka obsługi konsoli do gier -Xbox 360, - korzystanie z gier usprawniających koordynację wzorkowo-ruchową oraz gier edukacyjnych.

Ponadto w WTZ prowadzona jest muzykoterapia, rehabilitacja ruchowa oraz zajęcia z psychologiem.

Muzykoterapia prowadzona jest w oparciu o 5 elementów:

- kształcenie słuchu - odbywa się poprzez śpiewanie i słuchanie muzyki,
- zrytmizowanie – krótkie ćwiczenia muzyczno-ruchowe lub zadania z udziałem instrumentów perkusyjnych,
- relax – słuchanie muzyki wyciszającej, pomagającej w regulacji emocji i uspokojeniu.
- odreagowanie – aktywne słuchanie muzyki połączonej z ruchem, tańcem, graniem na perkusjonaliach i śpiewem,
- aktywacja emocjonalna.

Psycholog pracujący w Warsztacie Terapii Zajęciowej dokonuje oceny umiejętności każdego uczestnika, pomaga tym samym określić, w czym jest dobry, a co jeszcze trzeba rozwijać. Zapewnia pomoc, zarówno w formie indywidualnych spotkań, jak i zajęć grupowych o charakterze psychoedukacyjnym. Uczestnicy na zajęciach przebywają 5 dni w tygodniu po 7 godzin dziennie.

Formy i metody pracy z uczestnikami są zróżnicowane oraz dostosowane do możliwości osób niepełnosprawnych. W pracy i terapii wykorzystywane są następujące metody:

- praca indywidualna,
- praca w parach,
- praca w zespołach,
- praca grupowa,
- aktywizujące,
- percepcyjno-motoryczne: ćwiczenia funkcji wzrokowych i słuchowych,
- usprawniające funkcjonowanie poznawczo-komunikacyjne,
- usprawniające funkcjonowanie społeczne: muzykoterapia, biblioterapia, arteterapia, trening relaksacyjny, choreoterapia.

## **Spółdzielnia Socjalna Alexis**

Spółdzielnia socjalna jest podmiotem polskiego prawa łączącego cechy przedsiębiorstwa oraz organizacji pozarządowej (przedsiębiorstwo społeczne). Działalność prowadzona jest w połączeniu celów gospodarczych i społecznych.

Głównym celem działania spółdzielni socjalnej jest powrót do uregulowanego życia społecznego i aktywności na rynku pracy jej członków/pracowników. Ustawa o spółdzielniach socjalnych, stwarza podstawy prawne do prowadzenia wspólnego przedsiębiorstwa osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, którym szczególnie trudno byłoby rozpocząć i prowadzić działalność gospodarczą samodzielnie. Członkowie spółdzielni socjalnej tworzą dla siebie miejsca pracy, zapewniając dochód sobie i swoim rodzinom, a poprzez wspólne działania zmieniają siebie i środowisko w którym żyją. W tym celu muszą współpracować, ucząc się podtrzymywania więzi międzyludzkich, odnajdywania się w rolach społecznych. Zdobywają również umiejętności, które w przyszłości mogą pozwolić na samodzielność zawodową. Spółdzielnia socjalna powstaje zatem i działa ze względu na dwa podstawowe cele. Jednym jest wspólne prowadzenie przedsiębiorstwa, a drugim włączenie spółdzielców w życie społeczne i zawodowe.

Spółdzielnia Socjalna Alexis w Łomży działa od października 2010 roku. Produkują i sprzedają wyroby tekstylne takie jak: tekstylia pościelowe, dekoracyjne, poduszki i kołdry, wyrób kompletów pościeli, prześcieradeł oraz artykułów dekoracyjnych np. poszewek typu jasiek, obrusów, kołder i poduszek, spółdzielnia oferuje tekstylia we wszystkich dostępnych na rynku wzorach i rozmiarach. Świadczone są też usługi krawieckie.

Spółdzielnia angażuje się w projekty społeczne. Przykładem wparcia inicjatywy społecznej było uczestnictwo w ramach projektu "100 lat-flaga". Spółdzielnia Socjalna Alexis zaprezentowała biało-czerwoną flagę, którą wyeksponowano podczas Pikniku Patriotycznego z okazji 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości.

## **Zakład Aktywności Zawodowej**

Zakład aktywności zawodowej jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostką tworzoną w celu zatrudnienia osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego i umiarkowanego stopnia niepełnosprawności.

W Łomży funkcjonuje Zakład Aktywności Zawodowej ARGENTA, który powstał w 2011 roku w ramach projektu realizowanego ze środków Unii Europejskiej. W latach 2012-2017 Zakład działał na terenie Miasta Zambrów, a pod koniec 2017 roku został przeniesiony do Łomży. Od 2012

roku jego działalność jest finansowana przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Województwo Podlaskie. W zakładzie pracuje 60 osób, w tym 51 osób niepełnosprawnych.

Początkowo (w latach 2011-2015) placówka ta pełniła rolę mini sortowni odpadów opakowaniowych. Obecnie jednak zakład ten specjalizuje się w produkcji tekstylnej. Szwalnia produkuje torby bawełniane, pościel, ręczniki, a także realizuje zamówienia specjalne, jak np. gadżety reklamowe. Pracownicy niezdolni do pracy przy maszynach szwalniczych wykonują natomiast na zlecenie zewnętrznych klientów proste prace fizyczne (malowanie, porządkowanie terenów zielonych).

W ramach aktywności zawodowej ZAZ prowadzi rehabilitację zdrowotną, społeczną i zawodową. Każdy z uczestników ma indywidualnie dobrany program rehabilitacji, której celem jest poprawa sprawności i ogólnej kondycji ruchowej.

Celem rehabilitacji społecznej w ZAZ jest pełne uczestnictwo w życiu społecznym, osiągnięcie jak najwyższego poziomu samodzielnego komunikowania się z otoczeniem, zdobycie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych, pokonanie barier społecznych, zapewnienie potrzeby bezpieczeństwa, rozbudzenie aktywności społecznej, nawiązywanie poprawnych relacji z przełożonymi oraz współpracownikami.

Zadaniem rehabilitacji zawodowej jest zdobycie nawyków, umiejętności, i kwalifikacji umożliwiających dalszy rozwój zawodowy, poczucia obowiązku i odpowiedzialności adekwatnych do pełnionej roli, zapoznanie się z klasyfikacją zawodów, odkrycie predyspozycji zawodowych, korzystanie z poradnictwa zawodowego, szkoleń zawodowych, przygotowanie do zatrudnienia na otwartym rynku pracy.

Uczestnicy ZAZ mają zapewnioną kompletną opiekę medyczną, szerokie wsparcie rehabilitacyjne (fizjoterapeuta, psycholog, doradca zawodowy), a także mogą liczyć na dobre warunki pracy w wygodnym lokalu. Osoby spoza Łomży są dowożone do placówki.

### **Zakład pracy chronionej**

Zakład pracy chronionej (ZPCh) – przedsiębiorstwo o specjalnym statusie prawnym, które jest przystosowane do zatrudniania osób z wyższymi stopniami niepełnosprawności. Głównym celem przedsiębiorstwa, oprócz wypracowania zysku, jest również aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych, które miałyby problem z wykonywaniem swoich zadań w zwykłym zakładzie pracy.

Działania zmierzające do tworzenia i utrzymania chronionych miejsc pracy

w zakładach pracy i zakładach pracy chronionej są jak najbardziej celowe i potrzebne. Podstawowym argumentem przemawiającym za koniecznością tworzenia takich stanowisk jest czynnik ekonomiczny. Poprzez prowadzenie aktywnej polityki zatrudnienia osób niepełnosprawnych w oparciu o środki PFRON, samorząd może wzmocnić pozycję niepełnosprawnych tak, aby zaczęły one egzekwować swoje prawa, zwłaszcza w dziedzinie zatrudnienia.

Pracownicy niepełnosprawni oprócz zatrudnienia w zakładach pracy chronionej otrzymują wsparcie w postaci:

- finansowania opieki medyczno – rehabilitacyjnej,
- dofinansowania do leków,
- dofinansowania do wczasów,
- finansowania wycieczek,
- finansowania czesnego dokształających się osób niepełnosprawnych,
- finansowania szkoleń zawodowych pracowników niepełnosprawnych,
- otoczenie opieką socjalną osób ciężko chorych,
- dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych,
- dofinansowanie do sprzętu ortopedyczno – rehabilitacyjnego i urządzeń pomocniczych,
- udzielania pomocy finansowej dla osób w ciężkiej sytuacji materialnej,
- organizowanie imprez kulturalno – oświatowych, sportowo – rekreacyjnych.

„Polska Grupa Farmaceutyczna” Sp. z o.o. jest jedynym zakładem pracy chronionej w Łomży. Spółka zatrudnia 55 osób niepełnosprawnych, w tym 43 osoby niepełnosprawne zamieszkujące w mieście Łomża. W spółce pracuje 31 niepełnosprawnych kobiet i 12 niepełnosprawnych mężczyzn. W podziale na stopień niepełnosprawności prezentuje się to następująco: stopień lekki - 29 osób (20 kobiet i 9 mężczyzn), stopień umiarkowany - 12 osób (10 kobiet i 2 mężczyzn), stopień znaczny - 2 osoby (1 kobieta i jeden mężczyzna).

W spółce wyznaczona jest osoba zajmująca się Zakładowym Funduszem Rehabilitacyjnym Osób Niepełnosprawnych. Sporządzony jest regulamin, w którym są zawarte formy pomocy oferowane zgodnie z wytycznymi oraz dostępnymi środkami finansowymi. Zatrudnione osoby mogą korzystać z m.in. turnusów rehabilitacyjnych, sprzętów rehabilitacyjnych, zakupu przedmiotów ortopedycznych, usług stomatologicznych, itp. Kontakt utrudniony jest przede wszystkim z osobami głuchoniemymi, poświęcane jest dla nich więcej czasu, preferujemy również pomoc w kontakcie z urzędami, lekarzami w celu zrealizowania przez nich ich potrzeb. Dodatkowo w miarę możliwości stanowiska są przystosowane wg. potrzeb i ograniczeń zawodowych osób zatrudnionych.

## **Centrum Integracji Społecznej**

Centrum Integracji Społecznej w Łomży funkcjonuje na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym. Zadaniem jest świadczenie usług służących reintegracji społecznej i zawodowej osobom długotrwale bezrobotnym, bezdomnym, osobom niepełnosprawnym, uzależnionym od alkoholu i narkotyków, chorym psychicznie, zwalnianym z zakładów karnych oraz uchodźcom.

Ze wsparcia CIS w projekcie „Centra Integracji Społecznej województwa podlaskiego”, Działanie 7.1 Rozwój Działań Aktywnej Integracji Regionalnego Centra Integracji Społecznej województwa podlaskiego”, Działanie 7.1 Rozwój Działań Aktywnej Integracji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020. RPPD.07.01.00-20-0231/18 w latach 2019-2021 do dnia 31.01.2021 r. skorzystały osoby niepełnosprawne w ilości: 31 mężczyzn i 14 kobiet w podziale na niepełnosprawnością lekką, umiarkowaną oraz znaczną.

Terapia zajęciowa w Centrum Integracji Społecznej w Łomży prowadzona jest w pracowni: plastycznej, krawieckiej oraz z przestrzeni zielonej – na świeżym powietrzu. Obecnie obejmuje opieką 43 osób z niepełnosprawnością. W każdej grupie terapeutycznej pracuje 5-6 osób z różnorodną niepełnosprawnością. Proces terapeutyczny w poszczególnych pracowniach warsztatowych różni się w zależności od jej charakteru. W większości jednak cechuje się stałością etapów pracy, rytualizacją czynności codziennych oraz oddziaływaniem na poszczególne sfery rozwoju niepełnosprawnych uczestników.

W Centrum Integracji Społecznej w Łomży osoby z niepełnosprawnościami brały udział w warsztatach terapii zajęciowej poprzez udoskonalanie swoich zdolności manualnych. Podczas zajęć uczestnicy wykonują prace plastyczne tj.: malowanie na szkle, szydełkowanie, origami, palmy wielkanocne itp. Prace wykonywane w ramach zajęć terapeutycznych są często prezentowane na wystawach twórczości, konkursach, w galeriach, sprzedawane na kiermaszach. Dochód ze sprzedaży prac przeznaczany jest w całości na, wycieczki, uroczystości imieninowe, zajęcia rekreacyjne, itp. Osoby z niepełnosprawnościami w ramach rehabilitacji korzystają z aktywnych zajęć na świeżym powietrzu, biorą czynny udział w wycieczkach rowerowych jak i pieszych.

W ramach terapii uczestnicy z niepełnosprawnościami podczas spotkania integracyjnego zaprezentowali swoje zdolności muzyczne i wokalne. Tworząc zespół uczestnicy grali na instrumentach klawiszowych, perkusji, akordeonie i gitarze.

Centrum Integracji Społecznej nawiązało współpracę ze Stowarzyszeniem Wspólnota Polska. Uczestnicy realizując szkolenie zawodowe - pracownik terenów zielonych - udoskonali swoje umiejętności przy pracach ogrodniczych: koszeniu trawy, zgrabianiu liści, pielęgnacji terenów zielonych. W ramach rządowego programu Wpieraj Seniora realizowany przez Urząd Miasta Łomża

pod patronatem Prezydenta Miasta Łomża Mariusza Chrzanowskiego, w Łomży operatorem programu Wspieraj Seniora jest MOPS w Łomży. W ramach projektu uczestnicy realizują projekt poprzez: zakupy, wynoszenie śmieci, wyprowadzanie psa na spacer oraz pomoc w drobnych czynnościach codziennego funkcjonowania.

Współpracując z Urzędem Miasta uczestnicy centrum w tym osoby z niepełnosprawnościami aktywnie realizują projekt „Fachowiec dla Seniora”. Seniorzy posiadający Łomżyńską Kartę Seniora, a także osoby z niepełnosprawnościami mogą skorzystać z pomocy w drobnych naprawach technicznych w miejscu swojego zamieszkania. Usługi obejmują np.: naprawę ciekącego kranu, wymianę zepsutej klamki, uszczelnienie okna oraz wiele innych drobnych napraw wykonywanych bezpłatnie.

Działania Centrum Integracji Społecznej w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych są odpowiedzią na trudności ograniczające, a często wręcz uniemożliwiające osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w środowisku i kontaktowanie się z otoczeniem. Niekiedy eliminują one możliwość podjęcia pracy, a niekiedy nawet samodzielnego wyjścia z domu przez osobę niepełnosprawną. Usunięcie istniejących przeszkód oraz umożliwienie osobom niepełnosprawnym poruszania się w otoczeniu pozwala na właściwe funkcjonowanie społeczne i realizację osobistych potrzeb i aspiracji.

### **Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej**

Wsparcie jest finansowane ze środków PFRON i obejmuje refundację kosztów zakupu lub wytworzenia wyposażenia stanowiska pracy w związku z zatrudnieniem niepełnosprawnej osoby bezrobotnej lub poszukującej pracy. Maksymalna wysokość pomocy finansowej ze środków PFRON nie może przekraczać piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia obowiązującego w danym kwartale.

O refundację kosztów wyposażenia stanowiska pracy może wystąpić pracodawca, który zobowiąże się do zatrudniania osoby niepełnosprawnej przez okres co najmniej 36 miesięcy. Przez zatrudnienie należy rozumieć umowę o pracę, a nie umowę cywilnoprawną. W przypadku niedopełnienia warunku związanego z okresem zatrudnienia pracodawca musi zwrócić otrzymane wsparcie finansowe. Warunkiem refundacji jest uzyskanie pozytywnej opinii Państwowej Inspekcji Pracy (PIP).

Miasto Łomża przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży – Biuro Zatrudnienia i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w ramach zadań ustawowych oraz w ramach obszaru G programu „Wyrównywania różnic między regionami III” (program celowy) realizuje dofinansowania zwrotu kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej.

W latach 2014 - 2020 ze środków PFRON zrefundowano 72 stanowiska pracy. W poniższej tabeli przedstawiono rodzaj zrefundowanych stanowisk oraz ilość osób niepełnosprawnych je obsługujących w latach 2014 – 2020.

Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej w podziale na rodzaj stanowiska i ilość osób niepełnosprawnych obsługująca w latach 2014 - 2020								
Rodzaj stanowiska	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
pracownik produkcji	9	7	6	8	9	4	4	44
sprzedawca		1				1		2
pracownik techniczno - biurowy						1		1
introligator						2	2	4
pomoc nauczyciela					1			1
obsługa myjni		1			1			2
obsługa pieca					1			1
pomoc kuchenna			1	1				2
informatyk serwisant				1				1
pomoc piekarza				1				1
pomocnik stolarza				1				1
kierowca			1					1
pomoc cukiernika			1					1
nadzorca techniczny			1					1
recepjonistka		1						1
pracownik biurowy	1							1
diagnosta							1	1
pracownik ochrony							1	1
pracownik techniczno-handlowy							1	1
pracownik gospodarczy	1							1
<b>Razem</b>	<b>11</b>	<b>10</b>	<b>10</b>	<b>12</b>	<b>8</b>	<b>8</b>	<b>9</b>	<b>72</b>

### **Przyznanie osobie niepełnosprawnej środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej**

Celem wsparcia jest pomoc przedsiębiorczym osobom niepełnosprawnym w samozatrudnieniu przez przyznanie pomocy finansowej na:

- a) podjęcie po raz pierwszy działalności:
  - gospodarczej, bez względu na formę prawną tej działalności,
  - rolniczej, w tym polegającej na prowadzeniu działów specjalnych produkcji rolnej, bez względu na formę prawną tej działalności,
  - w formie spółdzielni socjalnej.

b) ponowne podjęcie działalności:

- gospodarczej, bez względu na formę prawną tej działalności,
- rolniczej, w tym polegającej na prowadzeniu działów specjalnych produkcji rolnej, bez względu na formę prawną tej działalności,
- w formie spółdzielni socjalnej,

pod warunkiem, że upłynęło co najmniej 12 miesięcy od zaprzestania prowadzenia działalności, samodzielnie lub wspólnie z innymi osobami lub podmiotami, lub od ustania członkostwa w spółdzielni socjalnej.

Z dofinansowania może skorzystać osoba niepełnosprawna, która:

- zamierza założyć działalność gospodarczą,
- jest zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna albo poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu,
- zobowiąże się do prowadzenia działalności gospodarczej lub członkostwa w spółdzielni socjalnej nieprzerwanie przez okres co najmniej 12 miesięcy.

Miasto Łomża przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży – Biuro Zatrudnienia i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w ramach zadań ustawowych oraz w ramach obszaru G programu „Wyrównywania różnic między regionami III” w latach 2014 – 2020 dofinansowało rozpoczęcie działalności gospodarczej lub przyznało środki na wkład do spółdzielni socjalnej 30 osobom niepełnosprawnym.

Przyznanie osobie niepełnosprawnej środków na podjęcie działalności gospodarczej lub wniesienie wkładu do spółdzielni socjalne w podziale na rodzaj działalności w latach 2014 - 2020								
Rodzaj stanowiska	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma
usługi budowlane	2			1	1	1		5
haft, przetwórstwo przemysłowe						1		1
fryzjerstwo i pozostałe zabiegi kosmetyczne, w tym mobilne						1	1	2
rękodzieło						1		1
transport drogowy towarów (autem poniżej 3,5T)						1		1
sprzedaż detaliczna prowadzona przez domy sprzedaży wysyłkowej lub Internet						1		1
programista				1	1			2
transport osobowy			1	1				2
reklama i promocja			1	1				2
taxi osobowe		1						1



*Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w mieście Łomża na lata 2021 – 2030*

usługi transportowe			1					1
wyrób mebli		1						1
call center		1						1
usługi archiwalne		1						1
usługi drukarskie		1						1
pozaszkolne formy edukacji artystycznej	1							1
sprzedaż detaliczna odzieży	1						1	2
usługi gastronomiczne	1							1
sklep odzieży używanej	1							1
wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej		1	1					2
<b>Razem</b>	<b>6</b>	<b>6</b>	<b>4</b>	<b>4</b>	<b>2</b>	<b>6</b>	<b>2</b>	<b>30</b>

## 8. Organizacje pozarządowe działające na rzecz niepełnosprawnych

Organizacje pozarządowe działające na rzecz niepełnosprawnych są ważnym partnerem działań samorządu w stosunku do niepełnosprawnych mieszkańców miasta. Realizują one wiele działań, m. in. zajmują się rehabilitacją społeczną, zawodową i leczniczą na rzecz swoich członków, określają potrzeby osób niepełnosprawnych oraz reprezentują środowisko niepełnosprawnych w mieście. Usługi oferowane przez organizacje pożytku publicznego uzupełniają ofertę samorządu i instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

W mieście Łomża funkcjonuje 211 organizacji pozarządowych. W poniższej tabeli przedstawiono organizacje pozarządowe działające na terenie miasta Łomża w podziale na stowarzyszenia, fundacje i kluby:

<b>Liczba organizacji pozarządowych w mieście Łomża</b>	
stowarzyszenie zarejestrowane w KRS	<b>74</b>
stowarzyszenia zwykłe	<b>22</b>
fundacje	<b>43</b>
jednostki terenowe stowarzyszeń i fundacji	<b>28</b>
kluby i stowarzyszenia sportowe	<b>44</b>
<b>Razem</b>	<b>211</b>

(pełen wykaz ujęty jest w BIP Urzędu Miejskiego w Łomży [www.lomza.pl/BIP/](http://www.lomza.pl/BIP/) w zakładce STOWARZYSZNIA)

### **Polski Związek Niewidomych, Okręg Podlaski, Koło w Łomży**

Związek opiera swoją działalność na pracy społecznej członków. Może być członkiem organizacji społecznych krajowych i międzynarodowych, których cele i zadania są pokrewne z zadaniami PZN.

Celem Związku jest zrzeszanie osób niewidomych i słabowidzących oraz podejmowanie działań w celu ich społecznej integracji, rehabilitacji, ochrony zdrowia, wyrównywania szans w dostępie do informacji, edukacji, zatrudnienia i szeroko pojętej aktywności społecznej i zawodowej, a także w celu ochrony ich praw obywatelskich oraz wspieranie rodzin osób niewidomych i słabowidzących.

PZN na przestrzeni lat 2014-2020 czynnie uczestniczył w życiu miasta Łomża. W ramach dofinansowania ze środków PFRON Związek organizował imprezy i spotkania dla osób niepełnosprawnych.

## **Oddział Podlaski Polskiego Związku Głuchych w Białymstoku, Koło Terenowe w Łomży i Terenowy Ośrodek Rehabilitacji i Wsparcia Społecznego Niesłyszących**

Polski Związek Głuchych - Koło Terenowe w Łomży finansowany jest w ramach realizacji zadania „Nasz rozwój szansą na naszą niezależność” z dofinansowaniem ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Związek opiera swoją działalność na pracy społecznej członków i wolontariuszy. Do prowadzenia swoich spraw Związek może zatrudniać pracowników w tym swoich członków. Związek i jego Oddziały posiadają osobowość prawną.

Celem Polskiego Związku Głuchych jest zrzeszanie, rehabilitacja i aktywizacja osób głuchych i innych osób z uszkodzonym słuchem oraz ich integracja ze środowiskiem osób słyszących, wspólne rozwiązywanie problemów oraz działania w kierunku wyrównywania szans rozwojowych, edukacyjnych, zawodowych i społecznych.

Zadania Polskiego Związku Głuchych - Koła Terenowego w Łomży prowadzone są na rzecz 52 członków. Zatrudniony jest pracownik z uprawnieniami tłumacza języka migowego w wymiarze ½ etatu.

Zaplanowane są i realizowane następujące formy wsparcia:

- pomoc w rozwiązywaniu wszelkich problemów dotyczących życia codziennego, spraw socjalno – bytowych,
- tłumaczenie pism i wypełnianie dokumentów,
- wizyty w urzędach,
- wizyty i badanie lekarskie,
- dofinansowanie do zakupu aparatów słuchowych, komputerów,
- zakupy ratalne, pożyczki bankowe,
- tłumaczenia dla wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania,
- kontakty z pracodawcami i w sprawach zatrudnienia,
- dofinansowanie do czynszu,
- rozmowy z zakresu zaspokojenia potrzeby kontaktów międzyludzkich, szczególnie osoby samotne lub niezrozumiane przez swoje otoczenie z powodu bariery językowej,
- kontakty z wychowawcami i szkoła na prośbę rodziców, tłumaczenie na wywiadówki,
- wykłady specjalistów, np. prawnik, psycholog,
- warsztaty plastyczne,
- wycieczki turystyczno – krajoznawcze,
- spotkania okolicznościowe,
- zapoznavanie osób niesłyszących z nowymi technologiami: obsługa komputera,

smartfona, poruszanie się po Internecie,

- informowanie o możliwości korzystania ze środków publicznych od dofinansowanie m. in. do turnusów rehabilitacyjnych czy przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych.

Poprzez powyższe zadania w okresie realizacji od 01.04.2018 do 31.12.2019 roku załatwiono 1331 spraw. W omawianym okresie odbyło się 1314 zajęć grupowych oraz 20 imprez sportowo - rekreacyjnych i wycieczek, w których uczestniczyły osoby niepełnosprawne.

### **Caritas Diecezji Łomżyńskiej**

Caritas Diecezji Łomżyńskiej z siedzibą w Łomży została powołana 3 kwietnia 1990 r. Podstawowym celem Caritas Diecezji jest szerzenie chrześcijańskich zasad charytatywnych, bezpośrednia i pośrednia działalność charytatywna, jednocześnie koordynowanie i kierowanie całą kościelną akcją charytatywną na terenie diecezji, a także reprezentowanie jej na zewnątrz, współpraca z niekościelnymi instytucjami i innymi formami pomocy wzajemnej.

Centrum Rehabilitacji pw. św. Rocha przystosowany w szczególności dla osób niepełnosprawnych, w którym organizowane są turnusy rehabilitacyjno - usprawniające – rekreacyjne:

- z dysfunkcją narządu ruchu, z wyłączeniem osób poruszających się na wózkach inwalidzkich,
- z dysfunkcją narządu ruchu, poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Ośrodek rehabilitacyjny prowadzi również terapię dzieci autystycznych oraz tych, u których występują związane z autyzmem zaburzenia w rozwoju.

Placówki Caritasu na terenie Łomży:

- Ośrodek Wsparcia Rodziny im. św. Faustyny Kowalskiej w Łomży,
- Kuchnia dla ubogich w Łomży.

W okresie świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy osobom potrzebującym wydawane są paczki żywnościowe, które są pozyskane ze zbiórek publicznych w łomżyńskich sklepach. Spotkanie Opłatkowe i Wigilia dla osób samotnych i bezdomnych oraz niepełnosprawnych.

W 2017 roku w ramach projektu „Bezpieczna droga” finansowanego ze środków PFRON z programu „Wyrównywania różnic między regionami III” obszar D został zakupiony nowy samochód 9 osobowy przystosowany do przewozu osób niepełnosprawnych dla Caritas Diecezji Łomżyńskiej Centrum Rehabilitacji.

Samochód został wyposażony w zabudowę specjalną:

- uchwyty podłogowe do mocowania wózka inwalidzkiego

- dodatkowe kierunkowskazy w tylnych narożnikach dachu pojazdu
- komplet pasów do mocowania wózka inwalidzkiego do uchwytów podłogowych
- pas zabezpieczający osobę niepełnosprawną w wózku inwalidzkim
- najazdy aluminiowe z bieżnią przeciwpoślizgową o dł. 2 m

Realizacja projektu odniosła efekt :

- podniesienia poziomu bezpieczeństwa i komfortu jazdy podopiecznych Caritas
- uzupełnienia taboru transportowego niezbędnego do przewożenia osób rehabilitujących się w Centrum Rehabilitacji
- umożliwienia osobom niepełnosprawnym z dysfunkcją narządu ruchu oraz poruszających się na wózkach inwalidzkich przebywających na turnusach rehabilitacyjnych poznania Łomży i okolic
- dowozu pacjentów na zabiegi rehabilitacyjne oraz transport do domu
- użyczenia samochodu organizacjom pożytku publicznego zrzeszającym osoby niepełnosprawne – diabetykom, dzieci z autyzmem.

### **Fundacja „Ja i Ty”**

Fundacja „Ja i Ty” została powołana dla realizacji celów społecznych. Celem Fundacji m.in.:

- prowadzenie działalności edukacyjnej i kulturalnej,
- działanie na rzecz integracji i pomocy osobom oraz środowiskom zagrożonym wykluczeniem społecznym lub wykluczonych społecznie,
- promocja zatrudnienia i aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy lub zagrożonych zwolnieniem z pracy, udzielanie pomocy przy poszukiwaniu pracy, zatrudnianiu i utrzymaniu miejsca pracy,
- działalności charytatywnej,
- wsparcie i aktywizacja osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, materialnej oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczonych społecznie,
- wspieranie działań rozwijających kreatywność i aktywność twórczą, artystyczną,
- wspieranie rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci,
- działanie na rzecz osób dotkniętych patologiami społecznymi oraz chorobami cywilizacyjnymi,
- działania na rzecz integracji pokoleń, środowisk społecznych, narodowych, kulturowych, religijnych.

Fundacja JA i TY działa na rzecz integracji społecznej i aktywizacji środowiska osób z niepełnosprawnościami w mieście Łomża:

- prowadzi zajęcia „Grupy Gwiazdeczki”, podczas których aktywizuje sportowo (zajęcia Zumbi, Pilatesu i na siłowni, na które uczęszcza średnio 12 osób z Łomży,
- Klub CARPE DIEM, to działania integracyjne poprzez kulturę, skierowane do osób niepełnosprawny i nie tylko;
- od 8 lat organizuje Festiwal Sztuk Wszelakich – Łomża JA i TY;
- zatrudnia osoby niepełnosprawne, a aktualny stan zatrudnienia to 2 osoby z niepełnosprawnością w stopniu znacznym z terenu miasta Łomża.
- w działaniach Fundacji jako wolontariusze, udzielają się także osoby niepełnosprawne a także rodzice i opiekunowie tych osób.

### **Stowarzyszenie „Dlatego Warto”**

Celem Stowarzyszenia „Dlatego Warto” w Łomży, jest niesienie pomocy i wsparcia osobom niepełnosprawnym, w tym uczestnikom WTZ Z.S. „Bona” w Łomży. Uczestnicy posiadają orzeczenia ze stopniem niepełnosprawności umiarkowanym i znacznym. Terapia Warsztatu Terapii Zajęciowej funkcjonuje w 8 pracowniach.

Stowarzyszenie niesie pomoc terapeutyczną, rehabilitacyjną oraz materialną osobom niepełnosprawnym w postaci :

- organizowanie wycieczek edukacyjno-integracyjnych dla osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów - integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskami społecznymi,
- współorganizowanie imprez okolicznościowych przygotowywanych przez WTZ Łomża w ramach działalności warsztatu typu: bal karnawałowy, śniadanie wielkanocne, wigilia,
- współorganizowanie wraz z Warsztatami Terapii Zajęciowej w Łomży - Turnieju Tenisa Stołowego Osób Niepełnosprawnych w Łomży, który od jest organizowany od 2014 roku- niesienie pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej, materialnej osobom niepełnosprawnym i chorym,
- wspieranie aktywności grupy teatralnej „Gesty”, działającej w WTZ Łomża - promowanie pozytywnego wizerunku osoby niepełnosprawnej.
- wspieranie działalności WTZ Łomża z uwzględnieniem potrzeb poszczególnych pracowni funkcjonujących w placówce,
- działania podnoszące rozwój sprawności fizycznej uczestników WTZ poprzez zakup sprzętu rehabilitacyjnego,
- organizacja kiermaszu wielkanocnego wraz z sprzedażą palm wielkanocnych wykonanych wspólnie z członkami stowarzyszenia „Dlatego Warto” oraz uczestnikami WTZ Łomża -promocja osiągnięć osób niepełnosprawnych poprzez wystawy, pokazy,

imprezy integracyjne, teatr.

- aktywizacja twórcza osób niepełnosprawnych poprzez wspólne działania artystyczne oraz zakup potrzebnych materiałów w celu wytworzenia prac i przedmiotów,
- Stowarzyszenie nawiązuje współpracę z organami państwowymi, samorządowymi, organizacjami kościelnymi, fundacjami, stowarzyszeniami i innymi placówkami oraz osobami fizycznymi w celu realizacji zadań statutowych.

### **Stowarzyszenie Edukator**

Stowarzyszenie Edukator jest organizacją pożytku publicznego promującą wszelkie inicjatywy sprzyjające wyrównywaniu szans rozwojowych osób oraz środowisk zagrożonych marginalizacją o charakterze społecznym i ekonomicznym. Swoją działalność opiera na społecznej pracy wolontariuszy, inicjuje partnerstwo ludzi oraz instytucji na rzecz wspólnego i skutecznego rozwiązywania problemów lokalnych.

Główna działalność Stowarzyszenia „Edukator” w Łomży dotyczy dzieci w wieku przedszkolnym, wczesnoszkolny i szkolnym. Opieką i edukacją objęto ogółem 72 uczniów szkół podstawowych i dwanaścioro dzieci z oddziałów przedszkolnych. Od 2003 roku prowadzi 2 niepubliczne przedszkola integracyjne (Wesołe Słoneczko, Mały Artysta) i Przedszkolny Ośrodek Wsparcia i Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych wyposażony w ramach Programu PFRON „Ograniczanie skutków niepełnosprawności” oraz Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy dla dzieci głęboko upośledzonych. W budynkach zlikwidowano bariery architektoniczne przystosowując je do potrzeb dzieci poruszających się na wózkach inwalidzkich. W placówkach Stowarzyszenia równoległe z zajęciami edukacyjno – opiekuńczymi, realizowane są profesjonalne zajęcia rehabilitacyjne oraz specjalistyczne terapie, dostosowane do indywidualnych potrzeb dzieci. Przedszkolny Ośrodek Wsparcia i Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych dysponuje mikrobusem do przewozu dzieci na wózkach inwalidzkich, co gwarantuje możliwość udziału w rehabilitacji wszystkim dzieciom bez względu na rodzaj schorzenia i miejsce zamieszkania. Ośrodek wyposażony jest w:

- profesjonalnie urządzonej i wyposażonej salę do rehabilitacji ruchowej i ogólnorozwojowej;
- salę Doświadczania Świata wyposażoną w urządzenia i programy do stymulacji rozwoju dzieci oraz do specjalistycznej diagnozy i terapii sensorycznej;
- pracownię logopedyczną;
- zestaw testów i programów do terapii psychologicznej;
- grotę solno – jodową, wyposażoną w zestaw do muzykoterapii.

Priorytetem Stowarzyszenia we wszystkich inicjatywach są działania uwzględniające wszystkie potrzeby dzieci niepełnosprawnych w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym oraz łagodzenie skutków niepełnosprawności.

**W Mieście Łomża działają następujące organy doradcze i konsultacyjne:**

- Łomżyńska Społeczna Rada ds. Osób z Niepełnosprawnością,
- Łomżyńska Rada Seniorów,
- Łomżyńska Rada Działalności Pożytku Publicznego,
- Młodzieżowa Rada Miejska Łomży,
- Łomżyńska Rada Sportu.

Poniżej przedstawiono działania Łomżyńskiej Społecznej Rady ds. Osób z Niepełnosprawnością oraz Łomżyńskiej Rady Seniorów, które mają najbliższy kontakt z osobami niepełnosprawnymi zamieszkałymi w mieście Łomża.

**Łomżyńska Społeczna Rada ds. Osób z Niepełnosprawnością**

Prezydent Miasta Łomży Zarządzeniem Nr 273/2015 z dnia 25 września 2015 roku powołał do życia Łomżyńską Społeczną Radę ds. Osób z Niepełnosprawnością. Jest to organ doradczy Łomżyńska Społeczna Rada ds. Osób z Niepełnosprawnością działa jako organ doradczy Prezydenta.

Do zakresu działania Łomżyńskiej Społecznej Rady ds. Osób z Niepełnosprawnością, należy:

1. Inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do:
  - a) integracji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością,
  - b) realizacji praw osób z niepełnosprawnością;
2. Wydawanie opinii i formułowanie wniosków służących rozwojowi działalności samorządu na rzecz osób z niepełnosprawnością.
3. Zgłaszanie uwag do aktów prawa miejscowego pod kątem ich skutków dla osób z niepełnosprawnością.
4. Przedstawianie propozycji zadań i działań na rzecz osób niepełnosprawnych.
5. Ocena realizacji programów dotyczących osób z niepełnosprawnością.

W skład Łomżyńskiej Społecznej Rady ds. Osób z Niepełnosprawnością wchodzi do 35 członków. Kadencja Rady trwa 4 lata, licząc od dnia powołania jej członków, upływa jednak z dniem upływu kadencji Prezydenta Miasta.

Łomżyńska Społeczna Rada ds. Osób z Niepełnosprawnością podczas swoich spotkań omawia w szczególności problemy dotyczące integracji zawodowej i społecznej osób



niepełnosprawnych oraz realizacji praw osób niepełnosprawnych. Na spotkania mogą być zapraszani, w celu prezentacji stanowiska w omawianych sprawach, przedstawiciele nauki oraz innych organów, organizacji i instytucji niereprezentowanych w Radzie. Poniżej przykładowe tematy, które były podejmowane Radę:

- rozmawiano na temat utworzenia niezbędnika dla osób niepełnosprawnych i stworzenia analizy potrzeb osób niepełnosprawnych oraz sposobów ich zaspokojenia,
- spotkanie z dyrektorem Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży oraz dyrektorem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomży, na którym poruszane były między innymi kwestie związane z tworzeniem stanowisk pracy i rehabilitacją zawodową osób niepełnosprawnych, a także podziałem środków PFRON,
- spotkanie z Posł Bernadetą Krynicką, na którym zostały poruszone zagadnienia i problemy osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów. Omawiane tematy dotyczyły m.in. funkcjonowania systemu całościowego wsparcia osób niepełnosprawnych w mieście, zatrudnienia wspomaganego oraz zasad przyznawania lokali socjalnych,
- spotkanie otwarte z udziałem Zastępcy Prezydenta Miasta Łomża Andrzeja Stypułkowskiego oraz przedstawicieli Fundacji Votum. Głównymi tematami spotkania było mieszkalnictwo oraz aktywizacja osób poszkodowanych w wypadkach,
- Łomżyńska Społeczna Rada ds. Osób z Niepełnosprawnością oraz Łomżyńska Rada Seniorów podpisały deklarację o współpracy. Na jej mocy, strony zobowiązały się do wzajemnego działania na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych z Łomży,

Posiedzenia Łomżyńskiej Społecznej Rady ds. Osób z Niepełnosprawnością mają charakter otwarty.

### **Łomżyńska Rada Seniorów**

Łomżyńska Rada Seniorów została powołana Uchwałą Nr 563/LX/18 Rady Miejskiej Łomży z dnia 17 października 2018 r. Rada ma charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny.

Celem działania Rady jest integracja całego środowiska lokalnego, a w szczególności wspieranie i reprezentowanie zbiorowych interesów osób starszych poprzez ścisłą współpracę z władzami miasta Łomża oraz organizacjami i instytucjami zajmującymi się problematyką dotyczącą osób starszych. Rada liczy 13 członków, z których co najmniej 7 musi mieć powyżej 60 lat.

Zakres działań Rady obejmuje:

- przedstawianie propozycji zadań i działań na rzecz seniorów,
- wydawanie opinii i formułowanie wniosków służących rozwojowi działalności

samorządu na rzecz seniorów,

- udział w opracowywaniu strategii, programów i innych dokumentów służących rozwojowi działalności na rzecz osób starszych,
- opiniowanie projektów aktów prawa miejscowego dotyczących spraw ważnych dla osób starszych,
- wspieranie wszelkich form aktywności seniorów,
- działania na rzecz umacniania międzypokoleniowych więzi społecznych,
- Dziennik Urzędowy Województwa Podlaskiego – 3 – Poz. 4178
- upowszechnianie wiedzy o potrzebach, prawach i możliwościach osób starszych, a przez to wzmocnienie wpływu seniorów na decyzje podejmowane przez władze lokalne, w tym na jakość usług przeznaczonych dla seniorów,
- podejmowanie działań zmierzających do wykorzystania potencjału i czasu osób starszych na rzecz inicjatyw środowiskowych, w tym w zakresie kultury, sportu, rekreacji, edukacji.

### **III. ZAŁOŻENIA I ZDIAGNOZOWANE POTRZEBY**

Problem niepełnosprawności dotyka bardzo dużą część społeczeństwa i stanowi poważny problem społeczny. Liczba osób niepełnosprawnych będzie wzrastać w miarę starzenia się społeczeństw oraz wzrostu zachorowań na choroby przewlekłe.

Niepełnosprawność dotyka bardzo dużą część społeczeństwa i stanowi poważny problem społeczny. Mimo, iż jest on zauważalny od wieków, to w obecnych czasach zaczęto mówić o tym i wprowadzać udogodnienia oraz pomoc ludziom dotkniętym niepełnosprawnością. Na przestrzeni lat władze państwowe i samorządowe podjęły wiele inicjatyw z uwzględnieniem potrzeb i możliwości tej grupy, aby przeciwdziałać jej wykluczeniu społecznemu.

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych podejmowane przez miasto powinny dotyczyć nie tylko pomocy społecznej, ale także odzwierciedlać swoje prace we wszystkich instytucjach działających na rzecz mieszkańców. Uwagę należy poświęcić na likwidowanie barier oraz wszelkich ograniczeń w korzystaniu przez osoby niepełnosprawne z należących praw, umożliwić im pełną integrację społeczną. Niezbędne jest wypracowanie efektywnych zasad finansowania wsparcia osób niepełnosprawnych, ich rehabilitacji społecznej i zawodowej.

Kierunkiem tego programu jest rozwój i podniesienie poziomu życia osób niepełnosprawnych poprzez stworzenie warunków do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym poprzez otwartość i dostępność dla wszystkich mieszkańców.

Różnorodność osób niepełnosprawnych wynika ze zróżnicowania rodzajów niepełnosprawności. Stworzona w Nowym Jorku Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych zobowiązuje państwa do przygotowania rozwiązań, które spełniałyby wymogi dla osób o różnym stopniu sprawności.

Innego wsparcia oczekują osoby niedowidzące i niewidome, głuche, z niepełnosprawnością ruchową czy niepełnosprawnością intelektualną, z chorobami psychicznymi. Potrzeby tych osób będą się różniły w zależności od wieku, płci czy środowiska. Identyfikacja ich wszystkich i zaplanowanie efektywnych rozwiązań jest trudna i skomplikowana.

Dokonując analizy potrzeb tej części społeczności lokalnej należy kierować się zasadą równych szans. Podkreślić należy przede wszystkim konieczność:

- eliminowanie dyskryminacji,
- kierowanie się zasadą respektowania odmienności osób z niepełnosprawnościami,
- zapewnienia osobom z niepełnosprawnością dostępności, zwłaszcza przy zastosowaniu

uniwersalnego projektowania przestrzeni,

- stosowania racjonalnych uprawnień dla osób niepełnosprawnych.

Osoby niepełnosprawne są postrzegane przez pryzmat swojej obniżonej sprawności, nie zaś barier które napotykają na drodze do funkcjonowania w społeczeństwie. Tymczasem w rozumieniu Konwencji niepełnosprawność wynika z interakcji pomiędzy osobami z dysfunkcjami, a barierami związanymi z postawami ludzkimi i oddziaływaniem środowiska. Nie jest ona deficytem indywidualnego człowieka, lecz efektem różnorodności społeczeństwa.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, stanowi zagadnienie horyzontalne. W związku z tym we wszystkich programach, na każdym z etapów należy zaplanować mechanizmy pozwalające na przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji.

Dość powszechna jest opinia, że osoby niepełnosprawne są mniej zaradne, słabiej wykształcone, stojące niżej w hierarchii społecznej i z obniżoną samooceną. Możemy im pomoc uwierzyć w siebie poprzez pozytywny odbiór oraz działania, tj.:

- likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych,
- likwidacja barier w dostępie do społeczeństwa informacyjnego,
- likwidacja barier transportowych,
- dofinansowanie uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym osobie niepełnosprawnej i jej opiekunowi,
- dofinansowanie w zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
- aktywizacja zawodowa poprzez dofinansowanie staży zawodowych dla osób niepełnosprawnych,
- zwrotu kosztów wyposażenia stanowiska pracy,
- dofinansowanie do wysokości 50% oprocentowania kredytu bankowego,
- organizowanie kampanii społecznej i szkoleń uświadamiających pracodawców, że osoba niepełnosprawna może wartościowym pracownikiem,
- wsparcie psychologiczne i finansowe dla najbliższych członków rodziny osoby niepełnosprawnej,
- wsparcie w zakresie promowania wolnych stanowisk pracy w ZAZ,
- zwiększenie usług opiekuńczych,
- pomoc w uzyskaniu mieszkań osobom bezdomnym.

## **IV. KIERUNKI**

- I. Kreowanie pozytywnego wizerunku osoby niepełnosprawnej w społeczności lokalnej i kształtowanie świadomości społecznej na problemy osób niepełnosprawnych.
- II. Ułatwienie dostępu do rehabilitacji społecznej, usług terapeutycznych i funkcjonowania w środowisku lokalnym
- III. Działania zwiększające aktywność zawodową i wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy.
- IV. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
- V. Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, zapewniająca odpowiednie warunki uczestnictwa w życiu codziennym osób niepełnosprawnych na

### **1. Kierunek I - Kreowanie pozytywnego wizerunku osoby niepełnosprawnej w społeczności lokalnej i kształtowanie świadomości społecznej na problemy osób niepełnosprawnych**

Współcześnie w Polsce można zauważyć coraz powszechniejsze rozumienie niepełnosprawności w kategoriach społecznych, jednak nie do końca przekłada się ono na praktyki społeczne i działania instytucjonalne. Wciąż jeszcze wiele praktyk działania zakorzenionych jest w medycznym modelu definiowania niepełnosprawności, np. orzekanie o pracy pozostaje wyłącznie w gestii lekarzy, których decyzje dotyczą kwestii zdolności lub niezdolności do pracy, a więc włączeniu lub wykluczeniu z rynku pracy.

Dokonująca się zmiana modelu definiowania niepełnosprawności, od medycznego do społecznego, nawet jeśli bardzo powoli przenika do dominującego nurtu postrzegania kwestii niepełnosprawności, to i tak sprzyja coraz większej aktywności osób niepełnosprawnych.

Niepełnosprawność kojarzy się najczęściej z uszkodzonym narządem ruchu, kalectwem widocznym przy pierwszym kontakcie z osobą niepełnosprawną. Społeczny wizerunek osób niepełnosprawnych jest stereotypowy. Osoby niepełnosprawne są przedstawiane jako: słabe i lękliwe, samotne, podejrzliwe, skryte, nerwowe, niepewne siebie i ubogie. Taka postawa wobec niepełnosprawności jest bardzo schematyczna i świadczy o uprzedzeniach w sposób myślenia o osobach niepełnosprawnych. Społeczeństwo często nie jest przygotowane na postrzeganie tych osób bez poczucia zakłopotania i bezradności. Czynnikiem zakłócającym relacje jest brak wiedzy.

W przełamywaniu barier oraz zmianie stereotypowych postaw wobec niepełnosprawności należy propagować wiedzę w społeczeństwie na temat ich praw, potrzeb, możliwości i sytuacji osób niepełnosprawnych. W celu wyrównania szans osób niepełnosprawnych należy dostosować środowisko, w którym żyje. Podnoszenie poziomu świadomości ma na celu przygotowanie lokalnej społeczności do stworzenia warunków równego uczestnictwa każdego mieszkańca miasta Łomży w życiu zawodowym i społecznym.

## **ZADANIA**

1. Zbieranie i analiza danych na temat sytuacji i potrzeb, a także form pomocy dla osób niepełnosprawnych.
2. Tworzenie rozwiązań dla spójnego systemu wsparcia urzędów, organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych, środowiska.
3. Integracja z osobami niepełnosprawnymi poprzez kształtowanie właściwych postaw i zachowań w społeczeństwie.
4. Przeciwdziałanie zjawiskom marginalizacji i odrzucenia, dyskryminacji.
5. Organizowanie wydarzeń kulturalno - oświatowych, sportowych poprzez stworzenie odpowiednich warunków uczestnictwa osobom niepełnosprawnym.
6. Propagowanie działań informacyjnych na temat niepełnosprawności poprzez środki masowego przekazu.

## **Przewidywane efekty:**

- zrozumienie potrzeb oraz akceptacja społeczna osób niepełnosprawnych;
- zwiększenie uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym miasta osób niepełnosprawnych;
- uaktualnienie bazy danych w zakresie sytuacji osób niepełnosprawnych;
- zmiana postaw osób odpowiedzialnych za tworzenie infrastruktury społeczno - gospodarczej.

## **Wskaźniki :**

- rodzaj działań informacyjnych na rzecz osób niepełnosprawnych,
- ilość spotkań integracyjnych,
- liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w imprezach masowych czy integracyjnych,
- liczba organizacji pozarządowych uczestniczących i współpracujących.

## **2. Kierunek II - Ułatwienie dostępu do rehabilitacji społecznej, usług terapeutycznych i funkcjonowania w środowisku lokalnym**

Dobry stan zdrowia pozwala na aktywność w szerokim zakresie, w tym edukacji i zatrudnienia. Systemy ochrony zdrowia często nie odpowiadają należycie zarówno na ogólne, jak i szczególne potrzeby zdrowotne osób niepełnosprawnych. Bariery w dostępie do świadczeń zdrowotnych obejmują : bariery architektoniczne w jednostkach opieki zdrowotnej lub związane z transportem. W zakresie rehabilitacji i usług medyczno - rehabilitacyjnych wszelkie działania muszą być zgodne z podstawowymi zasadami rehabilitacji dotyczącymi: powszechności, kompleksowości, ciągłości.

Ocena tych działań wskazuje, że są one realizowane etapami przez różne podmioty służby zdrowia i opieki społecznej. Częsty brak porozumienia pomiędzy poszczególnymi podmiotami powoduje przede wszystkim brak oceny i kontroli przebiegu procesu rehabilitacji danej osoby niepełnosprawnej. Bez odpowiedniego wsparcia i terapii rehabilitacja i leczenie medyczne stają się nie skuteczne.

### **Zadania**

Umożliwienie dostępu osobom niepełnosprawnym, w tym dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej do rehabilitacji społecznej, usług medycznych czy terapeutycznych poprzez:

1. Uczestnictwo osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych.
2. Likwidację barier transportowych poprzez zakup pojazdów dostosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych.
3. Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.
4. Likwidację barier w komunikowaniu się w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym.
5. Zmniejszenie skutków niepełnosprawności poprzez likwidowanie barier architektonicznych, technicznych w mieszkaniach osób niepełnosprawnych,
6. Pomoc w zakupie wózków elektrycznych i skuterów dla osób niepełnosprawnych,
7. Pomoc w uzyskaniu prawo jazdy kategorii B,
8. Oprzyrządowanie do posiadanego samochodu,
9. Pozyskiwanie przez samorząd środków finansowych na realizację zadań służących wspieraniu osób niepełnosprawnych.

**Przewidywane efekty:**

- dostęp do usług medycznych, rehabilitacyjnych i pomocowych osób niepełnosprawnym,
- zwiększenie aktywności osób niepełnosprawnych,
- kształtowanie pozytywnych postaw społecznych, poprawa sprawności, wyrabianie zaradności, pobudzanie i rozwijanie zainteresowań osób niepełnosprawnych,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz zapobieganie izolacji społecznej,
- umożliwienie osobom niepełnosprawnym swobodnego poruszania się po mieście.

**Wskaźniki :**

- liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem,
- ilość i rodzaj usług, wsparcia.



### **3. Kierunek III - Działania zwiększające aktywność zawodową i wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy**

Wyniki przeprowadzanych badań oraz dane statystyczne wskazują, że w Polsce wskaźniki wykształcenia oraz aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych są znacznie niższe niż w innych krajach europejskich. System kształcenia osób niepełnosprawnych nie jest w pełni dostosowany do potrzeb kształcenia w kierunkach, na które jest zapotrzebowanie. Wobec powyższego kwalifikacje zawodowe nie przystają do rzeczywistych potrzeb osób niepełnosprawnych. Wskaźniki zatrudnienia tych osób wykazują, że niepełnosprawni z wyższym wykształceniem są częściej zatrudniani na otwartym rynku pracy. Nadal zauważa się zjawisko bierności zawodowej tej grupy społeczeństwa. Stosunkowo często pracujące osoby niepełnosprawne, w porównaniu z osobami sprawnymi, wykonują pracę, która postrzegana jest jako mało nobilitująca społecznie oraz prawie dwukrotnie gorzej opłacana. Oczekiwana i pożądana rolę wykształcenia i kwalifikacji ograniczają liczne bariery.

Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobom niepełnosprawnym uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia. Praca oraz szeroko rozumiana aktywność zawodowa jest bardzo istotnym aspektem w życiu człowieka. Zwiększa poczucie własnej wartości, bycia potrzebnym, niezależnym oraz stanowi ważny czynnik w drodze sukcesu i samorealizacji. Posiadanie wachlarza możliwości w kwestiach pracy zawodowej czy kształcenia daje możliwość kontroli nad własnym życiem oraz wyboru określonej dziedziny aktywności. Osoba niepełnosprawna, tak jak każdy człowiek ma potrzeby i aspiracje, jednak często napotyka na poważne bariery w zatrudnieniu. Diagnoza potwierdza, że sytuacja osób niepełnosprawnych na lokalnym rynku pracy jest niezadowolająca. Wskazuje na konieczność podjęcia skutecznych działań na rzecz aktywizacji zawodowej tej grupy mieszkańców na wszystkich płaszczyznach rynku pracy, konieczność tworzenia nowych miejsc pracy, a także podjęcie działań zmierzających do zmieniania postaw pracodawców w kierunku większej przychylności i zaangażowania.

Nierówność szans wynikająca z niepełnosprawności pogłębia się przez słabsze przygotowanie do życia zawodowego i niższy poziom wykształcenia, co pociąga za sobą małą zaradność życiową. Niskiemu poziomowi motywacji do podejmowania aktywności zawodowej towarzyszy zjawisko bezrobocia. Niewykorzystywanie w pełni możliwych zasobów systemu nie sprzyja integracji, bardziej izoluje osoby niepełnosprawne – zarówno w systemie kształcenia, jak i w systemie wsparcia dla podnoszenia kwalifikacji i aktywizacji zawodowej. Taka postawa jest niestety zakorzeniona w społeczeństwie, które choć chętnie deklaruje postawy integracyjne, to jednak rzadko wciela je w czyn.

Stały przyrost liczby osób niepełnosprawnych wymaga przejścia od stosowanej polityki

wsparcia, do strategii opartej na wzmacnianiu zasobów własnych i potencjału osób niepełnosprawnych. Osobie niepełnosprawnej trudniej jest zdobyć pracę chociażby z racji funkcjonujących nadal stereotypów czy uprzedzeń i musi ona włożyć więcej wysiłku w osiągnięcie sukcesu zawodowego. Często bywa też tak, że plany zawodowe osoby niepełnosprawnej nie odpowiadają możliwościom i umiejętnościom. Stąd też inicjatywy związane z integracją i aktywizacją zawodową osób niepełnosprawnych i dążenie do tworzenia modeli i instrumentów temu służących. Rzetelną i fachową pomoc mogą uzyskać w Powiatowym Urzędem Pracy, WUP w Białymstoku Oddziałem Terenowym w Łomży – organizatorami giełd pracy, Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej - doradcy zawodowi.

## **ZADANIA**

1. Promowanie wśród pracodawców alternatywnych form zatrudnienia, które zmniejszą ich koszty i będą szansą na pracę dla osób niepełnosprawnych,
2. Tworzenie pracodawcom i osobom niepełnosprawnym sprzyjających warunków do powstawania i przystosowywania nowych i istniejących stanowisk pracy,
3. Promowanie samozatrudnienia poprzez udzielanie jednorazowych środków na podjęcie własnej działalności gospodarczej, rolniczej, albo wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej,
4. Stwarzanie warunków do korzystania z usług i instrumentów rynku pracy (szkolenia, staże, prace interwencyjne)
5. Rozwijanie i promowanie form współpracy pomiędzy pracodawcami, organizacjami pozarządowymi poprzez prezentowanie nowoczesnych technik pracy osób niepełnosprawnych, wymianę doświadczeń, wskazywanie dobrych rozwiązań i praktyk,
6. Pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej,
7. Rozwijanie usług poradnictwa i doradztwa zawodowego gwarantującego rzetelną i fachową pomoc osobom niepełnosprawnym:
  - organizowanie giełd pracy,
  - współpracę z pracodawcami,
  - współpraca z doradcami zawodowymi PUP,
  - udział w Dniach Ubezpieczonego – ZUS,
8. Zwiększenie wsparcia w podnoszeniu umiejętności zawodowych osób niepełnosprawnych, poprzez :
  - promowanie szkoleń zawodowych adekwatnych do potrzeb pracodawców,

- organizowanie szkoleń dla osób niepełnosprawnych, chcących poszerzyć lub zmienić kwalifikacje,
  - organizowanie zajęć warsztatowych z zakresu poruszania się na rynku pracy, rozwijania indywidualnych umiejętności w zakresie efektywnego poszukiwania pracy, autoprezentacji, itp.,
9. Zapewnianie osobom niepełnosprawnym pełnej informacji o zawodach oraz aktualnej sytuacji i trendach na lokalnym rynku pracy,
10. Zwiększenie usług doradczych nastawionych na zindywidualizowane potrzeby osoby niepełnosprawnej motywujących do poszukiwania pracy.

**Przewidywane efekty:**

- pozyskanie nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- wzrost szans na zatrudnienie i ekonomiczne usamodzielnienie się osób niepełnosprawnych,
- zwiększenie świadomości osób niepełnosprawnych w zakresie możliwości zatrudnienia oraz podniesienie wiary we własne możliwości jako pełnowartościowego pracownika na rynku pracy,
- zwiększenie poziomu wykształcenia i kwalifikacji osób niepełnosprawnych,
- zmniejszenie bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych a tym samym wzrost aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych,
- stworzenie możliwości rozwoju zakładów pracy na lokalnym rynku,
- podniesienie świadomości społecznej w zakresie właściwych postaw w odniesieniu do osób niepełnosprawnych, w tym zwiększenie pozytywnych postaw pracodawców,
- powrót opiekuna osoby zależnej na otwarty rynek pracy.

**Wskaźniki :**

- liczba osób niepełnosprawnych bezpośrednio korzystających ze wsparcia,
- liczba zakładów pracy korzystających z pomocy,
- rodzaj i ilość - usług i osób korzystających z instrumentów rynku pracy.

#### **4. Kierunek IV - Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej**

Każde dziecko winno mieć równe szanse edukacyjne - jest to główny cel programu. Osobom niepełnosprawnym należy zabezpieczyć możliwość kształcenia na każdym etapie życia. Osiągnięcie satysfakcjonującego poziomu samodzielności w życiu przez tą grupę społeczną, możliwe jest poprzez motywowanie, ale również poprzez dostosowanie środowiska, aby było przyjazne i optymalne. Wpływ na umożliwienie dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej edukacji i zdobycia odpowiedniego poziomu wykształcenia mają w dużej mierze nauczyciele przedszkoli, szkół i placówek edukacyjnych, jak również jednostki samorządu terytorialnego. Niezbędne jest również zapewnienie odpowiedniej pomocy rewalidacyjno - rehabilitacyjnej. Winno się zapewnić dostępność dzieciom do przedszkoli w tym integracyjnych w miejscu zamieszkania, ogólnie dostępnych szkół podstawowych i ponadpodstawowych, studentom możliwość kształcenia na poziomie wyższym. Tylko w nielicznych, uzasadnionych przypadkach, dzieci niepełnosprawne powinny być kierowane do szkół specjalnych lub korzystać z indywidualnego toku nauczania. Zabezpieczenie kontaktów dzieci niepełnosprawnych ze sprawnymi jest szczególnie ważne i korzystne dla integracji. W placówkach edukacyjnych nieodzowna stała się pomoc psychologiczno – pedagogiczna, która polega na rozpoznaniu i zaspakajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia.

Należy dążyć do stworzenia przyjaznego środowiska, w którym dzieci o różnym stopniu sprawności psychofizycznej i intelektualnej mogą uczyć się i rozwijać.

#### **ZADANIA**

Dać szansę edukacyjną każdemu dziecku poprzez:

1. Zdiagnozowanie ilości placówek oświatowych pozbawionych barier architektonicznych, ilości dzieci i młodzieży niepełnosprawnej uczęszczających do placówek edukacyjnych, objętych indywidualnym programem nauczania.
2. Systematyczne likwidowanie barier architektonicznymi i w komunikowaniu się w placówkach edukacyjnych.
3. Tworzenie lepszego dostępu do edukacji od najmłodszych lat.
4. Doskonalenie kadry pedagogicznej w zakresie pracy z osobami niepełnosprawnymi.
5. Dostosowywanie form i metod pracy z dzieckiem do jego potrzeb i możliwości, rozwój infrastruktury umożliwiającej integrację społeczną i edukacyjną na wszystkich poziomach.
6. Zwiększenie działań wspierających rodziców dzieci niepełnosprawnych.

7. Doposażenie placówek edukacyjnych prowadzących działalność na rzecz osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny w celu usprawnienia psychofizycznego dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
8. Pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

**Przewidywane efekty:**

- objęcie opieką większej liczby dzieci i młodzieży niepełnosprawnej uczęszczającej do przedszkoli i szkół,
- zwiększenie szans na ukończenie szkół ponadpodstawowych i zdobycie zawodu przez młodzież niepełnosprawną,
- edukacja dostępna dla wszystkich,
- pełna akceptacja społeczna dzieci i młodzieży niepełnosprawnej przez otoczenie,
- zwiększenie liczby osób niepełnosprawnych z wyższym wykształceniem,
- większa świadomość rodziców dzieci i młodzieży niepełnosprawnej i akceptacja stanu jaki jest oraz pomoc dziecku w jego rehabilitacji na wszystkich płaszczyznach,
- zapewnienie ciągłości procesu rehabilitacji w placówkach edukacyjnych,
- wzrost szans młodzieży niepełnosprawnej na otwartym rynku pracy.

**Wskaźniki**

- liczba dzieci i młodzieży niepełnosprawnej uczęszczających do placówek edukacyjnych,
- liczba dzieci korzystających z pomocy,
- rodzaje i formy pomocy,
- liczba placówek korzystających ze wsparcia.

## **5. Kierunek V - Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, zapewniająca odpowiednie warunki uczestnictwa w życiu lokalnym**

Zasadniczym celem współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych jest umożliwienie i w miarę zaspokojenie potrzeb osób najbardziej potrzebujących.

Spójne dążenie organizacji i samorządu powinny zapobiegać wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w środowisku. Dzięki działającym organizacjom, znacznie poprawia się sytuacja w tej części społeczeństwa. Coraz bardziej samodzielnie funkcjonują ,pełniej uczestniczą w życiu społeczności lokalnej i są bardziej zaradne.

Organizacje pozarządowe – fundacje, stowarzyszenia opierają swoje działania na spontanicznej pomocy społecznej. Maja największe rozeznanie potrzeb i problemów osób niepełnosprawnych. Swoje działania opierają na obronie praw grup społecznych , angażując się w niesieniu w pomocy na rzecz i w imieniu osób niepełnosprawnym.

Istotą rozwoju samorządu miasta Łomży jest wspieranie organizacji pozarządowych. Podniesienie jakości życia i tworzenie warunków do niezależnego i godnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych .W mieście jest to możliwe dzięki przyznawanym wsparciu finansowym.

### **ZADANIA**

1. Tworzenie systemu współpracy z organizacjami pozarządowymi w/g aktualnych przepisów.
2. Współgranie organizacji pozarządowych z samorządem w pomocy na rzecz osób niepełnosprawnych.
3. Aktywny udział osób niepełnosprawnych w kulturze , sporcie, rekreacji i wypoczynku, spotkań integracyjnych.
4. Uczestniczenia osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych.
5. Dostosowanie otaczającej przestrzeni osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier.
6. Aktywizacja i wsparcie osób niepełnosprawnych oraz korzystanie z dostępnych form wsparcia oraz zwiększenie aktywności osób niepełnosprawnych.
7. Wymiana i monitorowanie informacji pomiędzy instytucjami rynku pracy, pomocy społecznej z placówkami edukacyjnymi i organizacjami pożytku publicznego.

### **PRZEWIDYWANE EFEKTY**

- usprawnianie i unowocześnianie umiejętności współpracy w grupie,

- integracja osób niepełnosprawnych w organizacjach jak również w środowisku lokalnym,
- poprawa jakości życia, poprzez pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych,
- promocja aktywnego stylu życia,
- współpracę pomiędzy organizacjami na zasadach: pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności na rzecz i w imieniu osób niepełnosprawnych,
- uwzględnienie zasady równości szans i niedyskryminacji osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym,
- różnorodność potrzeb osób niepełnosprawnych,
- efektywniejsza współpraca pomiędzy organizacjami,
- zwiększanie dostępności usług społecznych m.in. sportu, kultury i rekreacji wśród osób niepełnosprawnych,
- promocja i wsparcie działalności organizacji pozarządowych na rzecz osób niepełnosprawnych.

## **WSKAŹNIKI**

- liczba organizacji pozarządowych korzystających ze wsparcia,
- rodzaje i formy pomocy,
- liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w spotkaniach integracyjnych.

## **V. REALIZATORZY PROGRAMU**

Przedstawiony **Program** wymaga uruchomienia mechanizmów, które zapewnią osobom niepełnosprawnym samodzielność i bezpieczeństwo materialne oraz przyczynią się do rozwoju ich własnej egzystencji. Ujęto w nim najważniejsze problemy sygnalizowane przez różne instytucje i organizacje pozarządowe oraz same osoby niepełnosprawne.

Wymienione zadania realizowane będą w oparciu o przyznane miastu środki PFRON, środki osób niepełnosprawnych, środki finansowe samorządu, instytucji, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń działających na rzecz osób niepełnosprawnych, a także środki pozyskiwane z Funduszy Unii Europejskiej.

Przedstawiony **Program** jest dokumentem ogólnym, który może być aktualizowany w miarę pojawiających się potrzeb. Realizacja Programu będzie corocznie omawiana poprzez sporządzenie sprawozdania zawierającego ilościowe i jakościowe wskaźniki określające poziom realizacji. Kierunki i zadania ujęte w Programie wpłyną na realną poprawę sytuacji osób niepełnosprawnych w mieście.

### *1. Miejscem realizacji programu jest **Miasto Łomża**.*

*Adresaci programu :*

- osoby niepełnosprawne,
- rodziny osób niepełnosprawnych,
- pracodawcy,
- organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych.

### *2. Koordynatorem działań realizujących program jest:*

- **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.**

### *3. **Realizatorzy Programu:***

- Biuro Zatrudnienia i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
- jednostka samorządu,
- placówki edukacyjne i ochrony zdrowia,
- organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych.

### *4. **Partnerzy Programu:***

- Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych,
- Łomżyńska Społeczna Rada ds. Osób z Niepełnosprawnością,
- administracja samorządowa,
- administracja rządowa,



- samorząd województwa,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Powiatowy Urząd Pracy,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- organizacje pracodawców i pracodawcy,
- Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności,
- organizacje pozarządowe,
- media ( lokalna prasa, radio i telewizja).

**5. Źródła finansowania programu:**

- środki PFRON przekazywane na realizację zadań ustawowych,
- środki PFRON przeznaczone na finansowanie programów celowych,
- środki budżetu miasta,
- środki jednostek budżetowych,
- środki własne organizacji pozarządowych,
- środki Narodowego Funduszu Zdrowia,
- środki własne osób niepełnosprawnych,
- środki z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz innych unijnych funduszy celowych.

**6. Przydatne dane kontaktowe**

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży  
ul. Dworna 23B, 18-400 Łomża  
tel. (86) 216-42-60  
e-mail: poczta@mopslomza.pl

W strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonują:

- Biuro Zatrudnienia i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych mieszczące się w MOPS  
ul. Dworna 23B (pok. 111-112), 18-400 Łomża  
tel./fax. (86) 216-74-16  
e-mail: bziron@mopslomza.pl
- Dzienny Dom Senior +  
ul. M.C Skłodowskiej 2, 18-400 Łomża  
tel. (86) 216 28 49  
e-mail: wigor@mopslomza.pl
- Klub Seniora  
ul. Mickiewicza 10, 18-400 Łomża  
tel. 786 812 733

e-mail: mkopec@mopslomza.pl

- Klub Wolontariatu

ul. Dworna 23B, 18-400 Łomża

tel. 86 216 42 60

e-mail: mpoplawska@mopslomza.pl

- Noclegownia i Ogrzewalnia

ul. Dworna 24, 18-400 Łomża

tel. 86 216 21 12

e-mail: noclegownia@mopslomza.pl

- Świadczenia Rodzinne

ul. Polna 16, 18-400 Łomża

Tel. (86) 216 -63-19

e-mail: swiadczeniarodzinne@mopslomza.pl

- Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Łomży

ul. Dworna 23B, 18-400 Łomża

tel./fax. (86) 216-64-56

e-mail: wydzial.pzon@um.lomza.pl

- Powiatowy Urząd Pracy w Łomży

<https://lomza.praca.gov.pl>

ul. Nowogrodzka 1, 18-400 Łomża

tel. (86) 215-80-10

e-mail: bilo@praca.gov.pl

- Warsztat Terapii Zajęciowej przy Zakładach Spożywczych „Bona” Sp. z o.o. w Łomży

ul. Bernatowicza 3, 18-400 Łomża

tel. (86) 216-02-64

[www.wtz.lomza.pl](http://www.wtz.lomza.pl)

e-mail: wtz.lomza@wp.pl

- Dom Pomocy Społecznej w Łomży

ul. Polowa 39, 18-400 Łomża

tel. (86) 216-52-51

e-mail: sekretariat@dpslomza.info

- Centrum Integracji Społecznej w Łomży

ul. Farna 1 (Biuro), ul. Zielona 21

tel. (86) 215-68-99

e-mail: [lomza@cis.um.lomza.pl](mailto:lomza@cis.um.lomza.pl)

- Środowiskowy Dom Samopomocy w Łomży  
ul. Marii Skłodowskiej-Curie 5, 18-400 Łomża  
tel. (86) 216-98-05  
tel. kom. 517 812 024  
tel. kom. 517 818 204  
e-mail: [sds.lomza@wp.pl](mailto:sds.lomza@wp.pl)

#### **7. Przydatne witryny Internetowe**

- Portal informacyjny Systemu Obsługi Wsparcia finansowanego ze środków PFRON - [portal-sow.pfron.org.pl/](http://portal-sow.pfron.org.pl/)
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych - [www.pfron.org.pl](http://www.pfron.org.pl)
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży – [www.mopslomza.pl](http://www.mopslomza.pl)
- Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Łomży - <http://www.lomza.pl/bip/> STRONA GŁÓWNA/URZĄD MIEJSKI/ /STRUKTURA/POWIATOWY ZESPÓŁ DS. ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI /PZON/
- Powiatowy Urząd Pracy w Łomży – [www.lomza.praca.gov.pl](http://www.lomza.praca.gov.pl)
- Wszystko o niepełnosprawności - Informacje ważne dla środowiska niepełnosprawnych - [www.niepelnosprawni.pl](http://www.niepelnosprawni.pl)
- Internet dla niepełnosprawnych - [www.idn.org.pl](http://www.idn.org.pl)
- Strona o autyzmie - zawiera porady praktyczne dla rodziców dzieci autystycznych, informacje prawne oraz namiary na ośrodki zajmujące się problematyką autyzmu - [www.synapsis.waw.pl](http://www.synapsis.waw.pl)
- Portal organizacji pozarządowych - [www.ngo.pl](http://www.ngo.pl)
- Zawiera porady prawne i praktyczne, raporty oraz informacje o możliwościach szukania wsparcia w egzekwowaniu swoich uprawnień - [www.spes.org.pl](http://www.spes.org.pl)
- Strona skierowana do osób niewidomych i słabowidzących - [www.pzn.org.pl](http://www.pzn.org.pl)
- Strona skierowana do osób niesłyszących i niedosłyszących - [www.pzg.org.pl](http://www.pzg.org.pl)
- Polskie Towarzystwo Epileptologii - [www.epilepsy.org.pl](http://www.epilepsy.org.pl)